

FINANČNÉ PROSTRIEDKY EÚ NA SOCIÁLNE SLUŽBY: TECHNICKÉ POKYNY K ÚČINNÝM INTERVENCIÁM

2024

PROJEKT HELPDESKU SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Co-funded by
the European Union

Obsah

1. Úvod	5
2. Projekt helpdesku sociálnych služieb	7
3. Kontextový rámec ESF+ a ERDF	7
4. Využívanie fondov EÚ na sociálne služby - výzvy a potreby	14
4.1 Úvod	14
4.2 Metodológia	14
4.3 Praktické výzvy pre riadiace orgány a poskytovateľov sociálnych služieb, pokiaľ ide o využívanie fondov EÚ na účinné intervencie	15
<i>Sociálne služby</i>	15
<i>Riadice orgány</i>	19
4.4 Praktické potreby riadiacich orgánov a poskytovateľov sociálnych služieb, pokiaľ ide o využívanie fondov EÚ na účinné intervencie	22
4.5 Horizontálne/medzisektorové aspekty.....	25
<i>Aké sú kľúčové medzisektorové potreby v oblasti sociálnych služieb?</i>	25
<i>Aké sú príslušné politické rámce na úrovni EÚ pre sociálne služby?</i>	27
5. Ako podporiť sociálne inovácie prostredníctvom ESF+ a ERDF	30
6. Posúdenie potrieb a výziev v jednotlivých pododvetviach.....	33
6.1 Úvod	33
6.2 Starostlivosť o deti a chudoba detí.....	33
6.3 Služby pre osoby so zdravotným postihnutím	45
6.4 Starostlivosť a podpora starších osôb.....	56
6.5 Homelessness	61
6.6 Pracovná integrácia.....	68
7. Kontrolný zoznam	75
8. Praktické kroky	78

8.1 Praktické kroky pre RO.....	78
8.2 Praktické kroky pre sociálne služby	80
9. Odporúčania politík	82
Politické odporúčania pre RO	82
Odporúčania politík pre sociálne služby	85
10. Záver.....	85

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 - Ciele ESF+	8
Obrázok 2 - Čo je nové vo ESF+ MFF na roky 2021 - 2027?	9
Obrázok 3 - Ciele ERDF.....	10
Obrázok 4 - Čo je nové vo ERDF MFF na roky 2021 - 2027?.....	11
Obrázok 5 - Ako môžu sociálne služby využívať ESF+ a ERDF?.....	13
Obrázok 6 – Kľúčové medzisektorové potreby v oblasti sociálnych služieb	26
Obrázok 7 – Relevantné koncepcie, práva, zásady alebo prístupy pre efektívne modely organizácie služieb.	27
Obrázok 8 – Príslušné politické rámce pre sociálne služby na úrovni EÚ.	28

Zoznam skratiek

CFR EU	Charta základných práv Európskej únie
CPR	Nariadenie o spoločných ustanoveniach
ECEC	Vzdelávanie a starostlivosť o deti v ranom detstve
EEG	Európska expertná skupina
EPSR	Európsky pilier sociálnych práv
EaSI	Európsky program pre zamestnanosť a sociálne inovácie
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ESF	Európsky sociálny fond
ESF+	Európsky sociálny fond plus
EÚ	Európska únia
FEAD	Fond európskej pomoci pre naodkázanejšie osoby
RO	Riadiace orgány
MS	Členské štáty
MFF	Viacročný finančný rámec
NDP	Národný rozvojový plán
NEGF	Národné fóra na zhromažďovanie dôkazov
MNO	Mimovládne neziskové organizácie
NEET	Nie je v procese vzdelávania, zamestnania alebo odbornej prípravy
OP	Operačný program
OP	Operačné programy
MSP	Malé a stredné podniky
SCO	Možnosti štandardizovaných nákladov
WISE	Sociálne podniky v oblasti pracovnej integrácie
YEI	Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí

---

1. Úvod

Schválenie Európskeho piliera sociálnych práv (EPSR) v roku 2017 znamenalo zásadný krok smerom k podpore vzostupnej konvergencie medzi členskými štátmi (MS). Uprednostňuje spravodlivé a dobre fungujúce trhy práce, systémy sociálnej ochrany a inkluzívne spoločnosti, ktoré sú základnými kameňmi rozvoja sociálnejšej Európy. Na základe akčného plánu EPSR na rok 2021 sa začala realizovať široká škála (často čiastkových) špecifických iniciatív (pozri tiež obrázok 8).

Účinné vykonávanie EPSR si vyžaduje holistický prístup zosúladený so zásadami modelu služieb zameraného na človeka, spoluprácu a komplementárnosť medzi rôznymi intervenciami a inštitúciami a dôraz na poskytovanie kvalitných služieb podporovaných primeraným financovaním a poháňaných inovatívnym dizajnom a implementáciou s cieľom využiť transformačnú silu sociálnych intervencií.

Sociálne služby poskytujú podporu miliónom ľudí v rôznych fázach života, ako sú deti, starší ľudia, osoby so zdravotným postihnutím, osoby ohrozené chudobou alebo zažívajúce chudobu a sociálne vylúčenie, ľudia bez domova, migranti a žiadatelia o azyl a iné zraniteľné skupiny. Ponúkajú služby v oblasti starostlivosti, podpory, poradenstva, vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom posilniť postavenie ľudí, ktorí ich potrebujú.

Európsky sociálny fond + (ESF+) a Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) možno využiť v rôznych oblastiach sociálnych služieb (pozri tiež obrázok 5): na poskytovanie starostlivosti o deti a pomoc deťom v núdzi/ohrozeným chudobou, na podporu mladých ľudí pri hľadaní kvalifikácie alebo zamestnania, na iniciatívy zamerané na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu podporujúce prechod na ekologické a digitálne hospodárstvo, na poskytovanie inkluzívneho a kvalitného vzdelávania a programov odbornej prípravy v súlade s potrebami užívateľov, na poskytovanie podporných a opatrovateľských služieb pre osoby so zdravotným postihnutím alebo staršie osoby, na sociálno-ekonomickú integráciu osôb bez domova, migrantov, utečencov, žiadateľov o azyl a/alebo štátnych príslušníkov tretích krajín, na rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti a/alebo na prístup k financovaniu organizácií sociálneho hospodárstva.

Najmä na začiatku súčasného programového obdobia je ESF+ určený na podporu pilotných projektov a/alebo rozširovania nových modelov organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb (pozri tiež obrázok 7). Využívajú pritom koncepty a prístupy, ako je podporované zamestnávanie, podporované rozhodovanie, nezávislý život, primerané ubytovanie, koprodukcija poskytovaných služieb aj na realizáciu sociálnych inovácií. Mnohé z týchto konceptov a prístupov - vrátane sociálnych služieb orientovaných na užívateľa, zameraných na osobu a komunitu - sa používajú v oblasti starostlivosti a podpory osôb so zdravotným postihnutím, iné v oblasti starostlivosti a podpory starších osôb, ďalšie v oblasti začleňovania znevýhodnených alebo marginalizovaných osôb na trh práce, zatiaľ čo Housing First je relevantné pre oblasť bezdomovectva/prístupného bývania/sociálneho bývania.

ESF+ a ERDF možno spolu s národnými programami finančnej podpory využiť nielen na podporu testovania a rozširovania inovatívnych modelov organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb, ale aj na zosúladenie koncepcií a prístupov v súvislosti s pracovníkmi v sociálnych službách,

---

kvalitou služieb, digitalizáciou sociálnych služieb, ako aj ekologizáciou infraštruktúr (pozri tiež obrázok 6).

Fondy Európskej únie (EÚ) zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore poslania sociálnych služieb tým, že členskými štátmi poskytujú finančné zdroje a strategické usmernenia. Prostredníctvom iniciatív, ako sú ESF+ a ERDF, prispievajú fondy EÚ k rozvoju a realizácii účinných intervencií, ktoré podporujú sociálne začlenenie, hospodárske príležitosti a udržateľný rozvoj. Využívaním fondov EÚ môžu sociálne služby zvýšiť svoju kapacitu na poskytovanie účinných riešení a riešenie naliehavých sociálnych problémov, ktorým čelia komunity v celej EÚ.

V súlade s poslaním a víziou partnerov konzorcia projektu Helpdesk sa zvyšuje počet poskytovateľov sociálnych služieb:

1. Sú zjednotení okolo záväzku bojovať proti nespravodlivosti, ktorá vedie k chudobe a vylúčeniu ľudí v najviac marginalizovaných a znevýhodnených situáciách zo spoločnosti a/alebo trhu práce.
2. Chránite svet, v ktorom nikto nie je vylúčený a opustený a v ktorom každý môže prosperovať a zmysluplne sa podieľať na živote spoločnosti.
3. Usilujte sa o spoločnosť, ktorá zaručuje sociálnu spravodlivosť pre všetkých ľudí a sociálne premiešavanie.
4. Angažujte sa za spravodlivú a transformačnú sociálnu zmenu v celej Európe.
5. Zamerajte sa na poskytovanie vysokokvalitných, prístupných, cenovo dostupných a na používateľa zameraných služieb, ktoré budú fungovať zodpovedne, efektívne a účinne.
6. Usilujte sa o organizovanie svojich služieb tak, aby boli zamerané na človeka, rešpektovali rozmanitosť a umožňovali ľuďom využívať ich dôstojnosť a ľudské práva na rovnakom základe, bez ohľadu na zdravotné postihnutie alebo akýkoľvek iný faktor, ktorý by mohol viesť k znevýhodneniu, obmedzeniam alebo diskriminácii.

Technické usmernenie k efektívnym intervenciám v sociálnych službách ponúka komplexný súbor nástrojov pre riadiace orgány (RO) a poskytovateľov sociálnych služieb na optimalizáciu využívania zdrojov ESF+ a ERDF. V tomto usmernení sú zhromaždené všetky poznatky z dôkladného výskumu a konzultácií, ktoré sa uskutočnili v rámci projektu Helpdesk sociálnych služieb, pričom sa použili rôzne výskumné metódy na preskúmanie relevantných otázok a výziev v oblasti financovania a poskytovania sociálnych služieb.

Tento dokument poskytuje prehľad kľúčových prvkov a poznatkov zameraných na optimalizáciu vplyvu a účinnosti intervencií v oblasti sociálnych služieb. Usmernenie sa začína skúmaním projektu Helpdesk pre sociálne služby a kontextuálneho rámca ESF+ a ERDF a venuje sa praktickým výzvam a potrebám, ktorým čelia IZS a sociálne služby pri efektívnom využívaní finančných prostriedkov EÚ. Cieľom usmernenia, ktoré sa zaoberá medzisektorovými aspektmi a podporuje sociálne inovácie, je uľahčiť informované rozhodovanie a strategické plánovanie v sektore sociálnych služieb. Okrem toho hodnotenie potrieb a výziev v jednotlivých pododvetviach ponúka cielený pohľad na oblasti, ako je starostlivosť o deti, zdravotne postihnuté osoby, podpora a starostlivosť o staršie osoby, bezdomovectvo a pracovná integrácia. Prostredníctvom kontrolného zoznamu úvah a praktických krokov pre riadiace orgány a sociálne služby spolu s politickými odporúčaniami poskytuje toto

---

usmernenie plán na zlepšenie poskytovania a vplyvu sociálnych služieb v celej EÚ. V závere dokumentu sú uvedené úvahy o význame spoločného úsilia a strategických prístupov pri podpore sociálneho začlenenia, súdržnosti a blahobytu v európskych spoločnostiach.

2. Projekt helpdesku sociálnych služieb

V tejto technickej príručke neuvádzame všetky súvislosti projektu. Všetky dôležité informácie o projekte Helpdesk pre sociálne služby nájdete na webovej stránke projektu.

3. Kontextový rámec ESF+ a ERDF

3.1 ESF+ (2021-2027)

Misia

ESF+ je hlavným finančným nástrojom EÚ na podporu zamestnanosti, sociálneho začlenenia, vzdelávania a odbornej prípravy. Programové obdobie ESF+ na roky 2021 - 2027 pomáha členským štátom riešiť sociálno-ekonomické dôsledky epidémie Covid-19, podporovať kvalifikovanú a odolnú pracovnú silu, ktorá je pripravená na prechod na ekologické a digitálne hospodárstvo, a dosiahnuť vysokú úroveň zamestnanosti a spravodlivú sociálnu ochranu. ESF+ financuje implementáciu 20 zásad EPSR prostredníctvom opatrení v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, zručností a sociálneho začlenenia. ESF+ tak prispieva k úsiliu členských štátov znížiť nezamestnanosť, zvýšiť kvalitu a rovnosť príležitostí vo vzdelávaní a odbornej príprave a zlepšiť sociálne začlenenie a integráciu. Takisto môže zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní dostupnosti, prístupnosti, cenovej prístupnosti, kvality a orientácie sociálnych služieb na užívateľov.

Akcia

Väčšina finančných prostriedkov v rámci ESF+ sa prideliť v rámci zdieľaného hospodárenia s členskými štátmi. To znamená, že riadiace orgány ESF+ v každej krajine vyčlenia finančné prostriedky na projekty, ktoré realizujú rôzne verejné a súkromné neziskové organizácie, čím reagujú na potreby jednotlivých krajín a regiónov. V rokoch 2021-2027 je v 27 členských štátoch EÚ k dispozícii 98,7 miliardy EUR pre členské štáty a miestne orgány.

Špecifické ciele ESF+ zahŕňajú¹:

Obrázok 1 - Ciele ESF+

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013

Čo je nové?

ESF+ spája štyri nástroje financovania, ktoré boli v programovom období 2014 - 2020 samostatné: Európsky sociálny fond (ESF), Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (FEAD), Iniciatívu na podporu zamestnanosti mladých ľudí (YEI) a Európsky program pre zamestnanosť a sociálne inovácie (EaSI).

Okrem toho sa v programovom období 2021 až 2027 objavujú nové prvky, najmä:

Obrázok 2 - Čo je nové vo ESF+ MFF na roky 2021 - 2027?

3.2 ERDF (2021-2027)

Misia

Cieľom ERDF je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v Európskej únii odstránením nerovnováhy medzi jej regiónmi. V rokoch 2021-2027 umožní investície do inteligentnejšej, ekologickejšej, prepojenejšej a sociálnejšej Európy, ktorá bude bližšie k svojim občanom (ako je uvedené nižšie).

Akcia

V rokoch 2021-2027 fond umožní investície do Európy a jej regiónov²:

Obrázok 3 - Ciele ERDF

Čo je nové?

V porovnaní s predchádzajúcim viacročným finančným rámcom sú v súčasnom programovom období prítomné nové prvky:

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde - Európska komisia, č. 231/60

Obrázok 4 - Čo je nové vo ERDF MFF na roky 2021 - 2027?

3.3 Akú úlohu môžu zohrávať sociálne služby pri implementácii ESF+ a ERDF?

Schválenie EPSR v roku 2017 znamenalo zásadný krok smerom k posilneniu konvergencie medzi členskými štátmi smerom nahor. Táto iniciatíva kladie dôraz na spravodlivé a dobre fungujúce trhy práce a systémy sociálnej ochrany a považuje ich za základný kameň rozvoja sociálnejšej Európy. Keďže sa uznáva, že ústredným prvkom tohto úsilia sú vyvíjajúce sa potreby používateľov, je nevyhnutné, aby sa sociálne služby dostali do popredia v etape jeho realizácie.

Účinné vykonávanie EPSR si vyžaduje holistický prístup v súlade so zásadami modelu služieb zameraného na človeka. Tento prístup zvyšuje spoluprácu a komplementárnosť medzi rôznymi intervenciami a podporuje prostredie, v ktorom rôzne typy služieb bezproblémovo spolupracujú na plnení cieľov EPSR. Na dosiahnutie tohto cieľa sa kladie zásadný dôraz na poskytovanie kvalitných služieb, ktoré sú podporované primeraným financovaním a poháňané inovatívnym dizajnom a implementáciou s cieľom využiť transformačnú silu sociálnych intervencií³.

Napriek uznávanému významu inovačných prístupov pri uspokojovaní vyvíjajúcich sa potrieb sociálnych služieb pretrváva výrazný problém v podobe nedostatku regionálneho a vnútroštátneho financovania, najmä v oblasti inovácií. Zdôrazňuje sa tým rozhodujúca úloha silnej finančnej podpory pri úspešnej implementácii a zdôrazňuje sa potreba riešiť nedostatky vo financovaní, aby sa uľahčilo napredovanie inovačných stratégií v oblasti sociálnych služieb.

VFR na roky 2021 - 2027 vytvára podmienky pre jednotnejšiu, silnejšiu a demokratickejšiu Európsku úniu v súlade s EPSR, akčným plánom EPSR, Chartou základných práv Európskej únie a ďalšími kľúčovými iniciatívami sociálnej politiky. V reakcii na zistené výzvy v oblasti financovania Európska komisia prepracovala dlhoročný ESF, ktorý je už viac ako šesť desaťročí kľúčovým nástrojom financovania investícií do ľudí a vytvárania kvalitných pracovných príležitostí v celej Európe. Popri ESF+ sa ERDF ukazuje ako rozhodný podporovateľ iniciatív (pozri aj podkapitolu 4.5), ktorých cieľom je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v Európskej únii, pričom okrem všetkých priorít podporuje investície do infraštruktúry, dostupnosť a sociálne začlenenie⁴.

Modernizovaný VFR stavia do popredia inkluzívne a kvalitné služby v oblasti vzdelávania⁵, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania a významne prispieva k budovaniu odolnosti dištančného a online vzdelávania⁶.

Keď prenikneme do zložitého prostredia sociálnych služieb, je čoraz zrejmejšie, že strategická integrácia ESF+ a ERDF môže výrazne posilniť vplyv intervencií, najmä pri riešení vyvíjajúcich sa potrieb používateľov a preklenutí medzier vo financovaní inovatívnych prístupov. Nasledujúci obrázok slúži ako vizuálny opis, ktorý vysvetľuje symbiotický vzťah medzi sociálnymi službami a žiaducou kombinovanou silou ESF+ a ERDF. Zdôrazňuje tiež transformačný potenciál týchto fondov pri podpore sociálnej starostlivosti a rozvoja komunity.

---

³ Social Services Europe (2018), *Smerom k implementácii Európskeho piliara sociálnych práv - úloha sociálnych služieb*

⁴ Európska komisia, *Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF)* (https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/european-regional-development-fund-erdf_en)

⁵ Úradný vestník Európskej únie, L 231, zv. 64, 20. júna 2021

⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde, č. 231/60

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013

Obrázok 5 - Ako môžu sociálne služby využívať ESF+ a ERDF?

---

4. Využívanie fondov EÚ na sociálne služby - výzvy a potreby

4.1 Úvod

V tejto kapitole sa spájajú nitky nášho výskumu a tká sa gobelín, ktorý nielen odhaľuje spoločné výzvy a túžby tých, ktorí stoja na čele poskytovania a riadenia sociálnych služieb, ale predstavuje aj účinné intervencie a sľubné postupy. Kapitola zdôrazňuje zložitosť práce v politických rámcoch a skúma možnosti zvýšenia účinnosti využívania ESF+ a ERDF na medzisektorovom základe, t. j. pokrývajúc všetky oblasti alebo pododvetvia sociálnych služieb (t. j. päť oblastí, ktorými sa podrobnejšie zaoberá technické usmernenie, ale aj ďalšie, ako sú migranti, žiadatelia o azyl a utečenci). Vďaka pochopeniu jedinečných potrieb, výziev a príležitostí v tomto prostredí môžu byť sociálne služby a RO lepšie pripravené na orientáciu v zložitých otázkach fondov EÚ a na začlenenie úspešných intervencií na podporu sociálnych služieb v celej Európskej únii.

4.2 Metodológia

V súlade s koncepčným rámcom projektu helpdesku pre sociálne služby sa na skúmanie otázok relevantných pre toto technické usmernenie použila kombinácia výskumných metód.

1. **Výskum existujúcich poznatkov:** Pre každý členský štát EÚ boli vytvorené [profilové listy krajiny](#) so zameraním na fondy ERDF a ESF+. Tieto dokumenty poskytujú prehľad o prioritách, sumách a riadiacich orgánoch financovania sociálnych služieb a pomáhajú pochopiť štruktúry a riadenie fondov EÚ na vnútroštátnej úrovni.
2. **Prieskum potrieb helpdesku:** V prieskume realizovanom v druhej polovici roka 2022 sa zbierali informácie o potrebách, výzvach a možnostiach sociálnych služieb pri prístupe k fondom ESF+ a ERDF a ich využívaní. Cieľom bolo identifikovať základné požiadavky na rozvoj tohto sektora. Uskutočnili sa dva online prieskumy zamerané na riadiace orgány a sociálne služby vo všetkých 27 členských štátoch EÚ.
3. **Národné fóra na zhromažďovanie dôkazov (NEGF):** Boli organizované ako poldňové až jednodňové podujatia, na ktorých sa zúčastnili poskytovatelia sociálnych služieb z verejného a tretieho sektora, koordinátori a zástupcovia fondov EÚ. Fond NEGF prispel k zhromažďovaniu rôznych poznatkov o rôznych témach vrátane plánovania, koordinácie a poskytovania sociálnych služieb, ako aj o štruktúrach financovania EÚ na rôznych administratívnych úrovniach. NEGF umožnil potvrdiť alebo vyvrátiť hlavné trendy vyplývajúce z prieskumov a získať kvalitatívne podrobnosti o vyjadrených zisteniach.
4. **Prehľad existujúcej literatúry:** Všetci partneri projektu zozbierali existujúcu literatúru a preskúmali ju s cieľom ďalej skúmať nedostatky v systéme financovania EÚ týkajúceho sa sociálnych služieb a činností RO. Táto literatúra slúžila ako základ pre výskum a dopĺňala údaje získané prostredníctvom prieskumov a NEGF.

5. **3 medzisektorové a 10 sektorových seminárov:** Zorganizovali sa 3 medzisektorové semináre s cieľom vypracovať usmernenia o tom, ako maximalizovať sociálny vplyv ESF+ a ERDF. Tieto semináre sa zameriavali na riešenia, ktoré by fungovali pre sociálne služby v rôznych podsektoroch (pozri kapitolu 6), ako aj na uplatňovanie všeobecných zásad efektívneho poskytovania služieb. Zároveň bolo zorganizovaných 10 tematických seminárov zameraných na účinné intervencie pre 5 rôznych sektorov sociálnych služieb (starostlivosť o deti, zdravotne postihnuté osoby, podpora a starostlivosť o staršie osoby, bezdomovectvo, pracovná integrácia). Udalosti sa zameriavali na riadiacich pracovníkov aj na sociálne služby.

4.3 Praktické výzvy pre riadiace orgány a poskytovateľov sociálnych služieb, pokiaľ ide o využívanie fondov EÚ na účinné intervencie

V tejto časti sú uvedené hlavné prekážky a výzvy, ktorým v súčasnosti čelia IZS a sociálne služby pri práci s finančnými prostriedkami EÚ (najmä ESF+ a ERDF) a ich riadení.

Sociálne služby

Obmedzená informovanosť o možnostiach, ktoré fondy EÚ poskytujú

Nedostatok dostupných informácií, zložitá regulačná rámce a slabá komunikácia zo strany riadiacich orgánov. Okrem toho chýba informovanosť o využívaní fondov EÚ na pilotné projekty a politické reformy a je ťažké nájsť potrebné informácie, kontakty a nástroje.

Spolufinancovanie a predfinancovanie

Miera spolufinancovania sa ukazuje ako trvalá prekážka pre sociálne služby, ktoré sa chcú uchádzať o finančné prostriedky EÚ. Preto je hlavným problémom nájsť primerané zdroje na spolufinancovanie. Okrem toho poskytovatelia sociálnych služieb, ktorí sa chcú uchádzať o finančné prostriedky EÚ, často potrebujú zálohu, aby mohli začať realizovať projekty a počiatočné investície.

Účinná intervencia - možné riešenie

Zavedenie kompenzačného mechanizmu (vyňatie vnútroštátneho spolufinancovania z pravidiel o deficite sociálnej infraštruktúry).

Táto intervencia zahŕňa zavedenie kompenzačného mechanizmu, ktorý udeľuje výnimku z pravidiel týkajúcich sa deficitu pre projekty sociálnej infraštruktúry. V mnohých prípadoch podliehajú vládne rozpočty limitom deficitu alebo pravidlám určeným na udržanie fiškálnej disciplíny. Tieto pravidlá platné pre eurozónu obmedzujú sumu, ktorú si vláda môže požičať alebo minúť nad rámec svojich príjmov. Projekty sociálnej infraštruktúry, ako napríklad projekty týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, vzdelávania alebo bývania, si však často vyžadujú značné investície, ktoré môžu prekročiť tieto limity deficitu.

Na riešenie tohto problému sa v navrhovanom mechanizme navrhuje umožniť vládam vylúčiť časť vnútroštátneho spolufinancovania projektov sociálnej infraštruktúry z výpočtov deficitu. Spolufinancovanie na národnej úrovni sa vzťahuje na časť financovania projektu, ktorú poskytuje národná vláda, často v spolupráci s regionálnymi alebo miestnymi orgánmi, zatiaľ čo zvyšok pokrývajú iné zdroje financovania, ako sú granty alebo pôžičky.

Vytvorenie systému záruk

Ďalším možným riešením by mohlo byť aj vytvorenie systému záruk realizovaného EÚ alebo vytvorenie osobitného fondu určeného pre držiteľov projektov EÚ, ktorí čelia nedostatku peňažných tokov.

Zovšeobecnenie predfinancovania

Ďalším riešením by mohlo byť zovšeobecnenie predfinancovania, ktoré bude vyplatené hneď po podpise dohody o grante. V prípade dlhodobých projektov by sa mohlo realizovať aj priebežné financovanie, ktoré sa môže poskytnúť v polovici projektu. Systém predfinancovania sa už uplatňuje v rámci programov EÚ, ako je [program Erasmus+](#) alebo [program Kreatívna Európa vo Francúzsku](#).

Rozdelenie finančných prostriedkov a cieľov

Finančné prostriedky nie sú rovnomerne rozdelené medzi všetky podsektory sociálnych služieb a všetky špecifické cieľové skupiny. Údaje poukazujú na to, že stále existujú problémy s dosahom a riešením potrieb niektorých skupín, najmä tých najviac znevýhodnených, čo niekedy vedie k „creamingu“, t. j. zameraniu sa na menej zraniteľné osoby s menej komplexnými potrebami s cieľom dosiahnuť lepšie výsledky. Často sa stanovujú nereálne ciele, čo vedie k posunu k jednoduchším činnostiam a cieľovým skupinám, čo je nešťastné.

Účinná intervencia - možné riešenie

Implementácia hĺbkového hodnotenia potrieb, ktoré presahuje demografické kritériá.

Táto intervencia zahŕňa komplexný výskum a realizáciu pilotných projektov na zlepšenie pochopenia a plánovania špecifických služieb nad rámec demografických kritérií. Pri plánovaní služieb, ako je zdravotná starostlivosť, vzdelávanie alebo sociálna starostlivosť, sa vlády zvyčajne opierajú o demografické údaje, ako je veľkosť populácie, vek a pohlavie. Táto navrhovaná intervencia však navrhuje ísť nad rámec demografických údajov a zvážiť ďalšie kritériá, aby sa služby lepšie prispôbili skutočným potrebám komunit.

Ľudia zo znevýhodnených alebo marginalizovaných skupín často čelia množstvu sociálnych problémov a potrebujú integrovaný balík služieb založený na princípe „jedného kontaktného miesta“. Tieto služby najlepšie poskytujú sociálne podniky pracovnej integrácie (WISE) a sociálne služby. Tieto organizácie by sa mali aktívne zapájať do miestneho boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Medzi sociálnymi službami, WISE, verejnými orgánmi, vzdelávacími inštitúciami, mimovládny neziskovými organizáciami (MNO) a podnikateľskou komunitou musí existovať aktívne partnerstvo.

Implementácia kaskádového financovania

Spočíva v tom, že subjekt, ktorý realizuje projekt a využíva finančné prostriedky EÚ, môže realizovať vlastnú výzvu na predkladanie návrhov. Na výzvy na predkladanie návrhov potom budú reagovať ďalší predkladatelia projektov, ktorí môžu využiť finančné prostriedky EÚ v menších sumách a jednoduchší postup.

Osvedčený postup 1

FORWORK (2016) je pilotný projekt zameraný na integráciu žiadateľov o azyl a utečencov umiestnených v prijímacích centrách v Taliansku na trhu práce s cieľom informovať o budúcej novej reforme politiky na vnútroštátnej úrovni; plánovaný v čase výzvy EaSI. Tím použil Eurostat a národné a regionálne štatistiky, aby presne definoval kontext a rozsah migrácie v Taliansku a jej špecifické potreby, s ktorými sa iné krajiny EÚ nestretávajú.

Osvedčený postup 2

INSPIRE (2014) vypracoval viacozmerný a komplexný proces hodnotenia situácie ľudí v znevýhodnených alebo marginalizovaných situáciách, ktorí majú prístup k službám sociálnej starostlivosti v Ríme. Na začiatku tím zorganizoval skupinové stretnutia so zástupcami príjemcov a rodinných združení, ktoré boli doplnené analýzou potrieb prostredníctvom sociálnych záznamov.

Meranie a zosúladenie ukazovateľov sociálnych projektov

Ukazovatele sa niekedy ťažko merajú, pozorujú a dosahujú. Ciele, výsledky a ukazovatele stanovené v niektorých projektoch sa ukázali ako príliš náročné alebo neprimerané a neboli v súlade so skutočnou sociálnou činnosťou. Ukazovatele projektu môžu byť nadbytočné a často neodrážajú špecifiká cieľových skupín, ako aj všetky rôzne sociálne situácie a výzvy.

Účinná intervencia - možné riešenie

Zameranie na kvalitatívne a harmonizované ukazovatele.

Mal by sa zaviesť prístup orientovaný na výsledky, ktorý by kládol dôraz na dosahovanie výsledkov, a nie len na výstupy. Cieľom je vytvoriť silnejšiu intervenčnú logiku a rozsiahlejší súbor ukazovateľov na účinné sledovanie pokroku. Tento zásah si vyžaduje presadenie jednotnej metodiky hodnotenia vplyvu. Tým sa zabezpečuje, aby riadiace orgány pri hodnotení vplyvu financovaných projektov uplatňovali konzistentný prístup. Odporúča sa tiež harmonizovať existujúce ukazovatele. Zjednodušuje sa tým proces monitorovania a znižuje administratívna záťaž, čo uľahčuje zameranie sa na zmysluplné ukazovatele.

Napriek tomu by sa nemalo zabúdať na prístup založený na hodnote.

Nedostatok zamestnancov a projektová gramotnosť

Nedostatok špecializovaného personálu a/alebo nedostatočné finančné možnosti na zamestnávanie odborníkov sa prejavujú najmä v oblasti sociálnych služieb. Finančné zdroje na zaplatenie projektových manažérov pri vývoji projektových žiadostí sú tiež obmedzené.

Účinná intervencia - možné riešenie

Školenia a zvyšovanie kvalifikácie

Táto výzva uznáva kritickú potrebu zlepšenia „projektovej gramotnosti“ v organizáciách, ktoré poskytujú sociálne služby. Rieši nedostatky v zručnostiach zamestnancov, ktoré v súčasnosti bránia efektívnej realizácii projektov. Aby bolo možné túto prekážku prekonať, potenciálny zásah by sa mohol zamerať na zavedenie udržateľných postupov riadenia ľudských zdrojov a organizačných štruktúr, ktoré by uprednostňovali priebežné vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov zapojených do projektov, a to od fázy návrhu až po podávanie správ o projekte.

Podpora vopred pripravených vzorových projektov

Skladá sa z modelov a šablón projektov, ktoré sú už formulované a dostupné online pre potenciálnych žiadateľov o projekty. Sociálne služby, ktoré nemajú dostatočné zdroje a znalosti na to, aby tieto modely využili pri navrhovaní a vypracovávaní vlastných návrhov projektov. Ide o zjednodušený spôsob, ako môžu držitelia projektov získať granty na svoje projekty. Takisto umožňuje financujúcim orgánom zjednodušené/štandardizované hodnotiace procesy.

Konzultačný mechanizmus a spoločné navrhovanie

Existujúce mechanizmy dialógu sú často neúčinné, najmä vo fáze prípravy a formulovania operačných programov (OP) a výziev na predkladanie žiadostí. Identifikácia potrieb, ktoré by sa mali riešiť prostredníctvom výziev na predkladanie návrhov - spolu s ďalšími mechanizmami výskumu a analýzy údajov - by mala vychádzať aj z pohľadu zainteresovaných strán a používateľov. Napríklad zo sektora sociálneho/prístupného bývania a bezdomovectva nie sú prizvaní vo fáze plánovania/programovania.

Účinná intervencia - možné riešenie

Podpora spolupráce a spoločného navrhovania zainteresovaných strán a používateľov

Oslovenie zainteresovaných strán a používateľov v dostatočnom predstihu pred vypracovaním operačných programov. Vďaka zapojeniu zainteresovaných strán v ranom štádiu procesu možno ich poznatky a potreby

začleniť do návrhu programu, čím sa zvýši jeho relevantnosť a účinnosť. Kľúčovým riešením môže byť zavedenie prístupu spoločného navrhovania. Okrem toho ďalšia intervencia spočíva v aktívnej podpore a sprostredkovaní diskusných stolov, fór a podujatí, ktoré podporujú zmysluplný dialóg medzi RO, poskytovateľmi sociálnych služieb a komunitou, ktorá má záujem uchádzať sa o projekty. Tieto stretnutia poskytujú príležitosť na spätnú väzbu, výmenu nápadov a zosúladienie cieľov. Organizácia spoločenstiev praxe na regionálnej aj národnej úrovni by mohla predstavovať účinný spôsob, ako zdieľať spoločné výzvy a prichádzať so spoločnými poznatkami.

Osvedčený postup

[I-CCC](#) (2019) vykonalo hodnotenie potrieb komunity s využitím prístupu zameraného na používateľa za účasti občanov a regionálnych zainteresovaných strán prostredníctvom rozhovorov a fokusových skupín v šiestich pilotných regiónoch.

Dodržiavanie pravidiel verejného obstarávania a štátnej pomoci

Poskytovatelia sociálnych služieb takisto zdôrazňovali ťažkosti s dodržiavaním zložitých pravidiel verejného obstarávania a/alebo štátnej pomoci, čo je problém (hoci predpokladané ťažkosti môžu byť neskôr menej dôležité alebo dokonca neopodstatnené), ktorý ich môže odradiť od vypracovania a predloženia návrhov projektov. Okrem toho zložité administratívne postupy predstavujú pre poskytovateľov sociálnych služieb významnú prekážku v prístupe k fondom EÚ.

Komunikácia

Často uvádzaným problémom je nedostatok osobného kontaktu medzi projektovým manažérom a príslušným riadiacim orgánom. Vyžaduje sa flexibilná profesionálna komunikácia. Okrem toho sa môže stať, že sa financujúci subjekt nestretne s predkladateľom projektu osobne alebo sa dostatočne neoboznámí s prácou, pričom by bolo veľmi dôležité pochopiť všetky súvislosti.

Udržateľnosť

Nedostatok dlhodobého financovania predstavuje veľkú prekážku pre udržateľnosť projektov. Výzvy na predkladanie návrhov sú zamerané a prispôbené krátkodobým operáciám a intervenciám bez jasnej perspektívy udržateľnosti, zatiaľ čo charakter sektora sociálnych služieb spočíva v podpore zraniteľných skupín počas dlhšieho obdobia s cieľom dosiahnuť výsledky.

Zapojenie malých zariadení sociálnych služieb

Rastú obavy, že pri príprave a realizácii projektov súvisiacich so sociálnymi službami čoraz viac dominujú veľké poradenské spoločnosti a univerzity, pričom sociálne služby prispievajú len málo alebo vôbec. Tento prístup môže spôsobiť rozpor medzi potrebami koncových používateľov a poskytovanými službami, ktoré nemusia adekvátne riešiť ich potreby.

Účinná intervencia - možné riešenie

Sprístupenie programov EÚ prostredníctvom mikroprojektov (alebo malých grantov).

Mikroprojekt je mechanizmus, ktorý sa už navrhuje v rôznych programoch financovania EÚ, ako napr. [INTERREG France-Wallonie-Vlaanderen programme](#). Mikroprojekt má tieto hlavné znaky:

- Maximálna výška grantu poskytovaného z fondov EÚ je pre mikroprojekt nižšia ako pre bežný projekt.
- Umožňuje financovanie až do výšky 100 % celkových oprávnených nákladov.
- Realizuje sa v kratšom čase ako bežný projekt.
- Mikroprojekty sú z hľadiska riadenia, sledovania a realizácie menej náročné ako bežné projekty.

Časová dostupnosť pre návrh projektu

V niektorých výzvach na predkladanie návrhov sa ako hodnotiace kritérium pre podanie žiadosti vyžaduje konzorcium. Prísny termín výzvy často neposkytuje žiadateľom dostatok času na vypracovanie návrhu projektu a vytvorenie konzorcia.

Problémy pri zavádzaní integrovaného prístupu k službám

Opakujúcou sa črtou boli ťažkosti s vytvorením projektu implementujúceho integrovaný prístup k službám. Jedným z dôvodov sú neprepojené plánovacie procesy na jednotlivých ministerstvách na národnej úrovni. Okrem toho poskytovatelia/prijemcovia sociálnych služieb často nedokážu zvládnuť takýto „holistický prístup“. Prípravná fáza projektu by potrebovala finančnú podporu a dostatok času na vybudovanie partnerstiev, napr. s verejnými službami zamestnanosti, aby sa spojili opatrenia zamerané na sociálne začlenenie a integráciu marginalizovaných skupín/znevýhodnených osôb na trhu práce.

Riadice orgány

Informovanosť o potrebách

Jednou z kľúčových výziev, ktorým čelia riadiace orgány, je potreba zlepšiť ich znalosti o špecifických potrebách miestnych komunít, a to aj v oblasti sociálnych služieb. To môže viesť k nedostatočnému využívaniu dostupných mechanizmov financovania alebo špecifických finančných požiadaviek.

01

Identifikácia potrieb

Zvyčajne neexistuje štandardizovaný spôsob identifikácie a dokumentácie potrieb na národnej a regionálnej úrovni. V mnohých krajinách EÚ tiež chýbajú zavedené metódy na účinné oznamovanie miestnych požiadaviek na sociálnu starostlivosť na centrálnej úrovni.

02

Účinná intervencia - možné riešenie

Zavedenie štandardizovaného mechanizmu na identifikáciu potrieb

Vypracovanie a zavedenie štandardizovaného procesu hodnotenia potrieb, ktorý sa môže dôsledne uplatňovať na národnej aj regionálnej úrovni. Tento proces by mal zahŕňať zber, analýzu a validáciu údajov s cieľom presne určiť potreby sociálnej starostlivosti. Vytvorenie centralizovaného mechanizmu podávania správ, ktorý umožní miestnym komunitám a regiónom oznamovať svoje potreby v oblasti sociálnej starostlivosti ústrednej vláde alebo príslušným orgánom. Môže to zahŕňať používanie digitálnych platforiem, formulárov na podávanie správ alebo určených styčných úradníkov. Ponúknite miestnym orgánom a poskytovateľom sociálnej starostlivosti programy odbornej prípravy a iniciatívy na budovanie kapacít s cieľom zvýšiť ich schopnosť efektívne identifikovať, dokumentovať a oznamovať potreby v oblasti sociálnej starostlivosti. Na ďalšie zvýšenie účinnosti navrhovaných iniciatív je nevyhnutné zapojiť organizácie, ktoré zastupujú používateľov, do vývoja a implementácie štandardizovaného procesu hodnotenia potrieb. Spoluprácou s takýmito organizáciami, ktoré majú hlboké znalosti o životných skúsenostiach a perspektívach jednotlivcov, ktorým sa poskytuje sociálna starostlivosť, sa môže proces posudzovania stať inkluzívnejším a odrážať rozmanité potreby v rámci komunít.

Návrh indikátorov

Neustále sa vyskytujúce problémy pri stanovovaní kvantifikovateľných ukazovateľov na meranie sociálneho vplyvu zdôrazňujú prevládajúci problém neštandardizovaných požiadaviek na riadenie v rôznych kompetenciách a jurisdikciách.

03

Nedostatok špecializovaných pracovníkov

Riadiace orgány často upozorňujú na výrazný nedostatok špecializovaného personálu, ktorý by mal odborné znalosti na orientáciu v zložitosti fondov EÚ a ich nariadení. Tento nedostatok predstavuje veľkú výzvu pre zabezpečenie účinnej implementácie a dodržiavania programu.

Účinná intervencia - možné riešenie

Investície do školení

Riadiace orgány a miestne úrady by mali viac investovať do interných vzdelávacích programov pre svojich zamestnancov. Táto odborná príprava bude užitočná na to, aby zamestnanci získali primerané znalosti o konkrétnych oblastiach/sektoroch, v ktorých pôsobia, a mali tak primerané kompetencie na riadenie a hodnotenie projektov alebo financovania.

Zapojenie MNO

Spoločnou výzvou pre riadiace orgány sú ťažkosti s propagáciou fondov EÚ medzi MNO a s ich povzbudzovaním, aby sa uchádzali o výzvy na predkladanie návrhov. Faktory, ako sú obmedzené kapacity, nedostatok finančných prostriedkov a zamestnancov, príliš podrobné výzvy zamerané len na konkrétne témy, viedli k nedostatku nadšenia a angažovanosti MNO, najmä v menších regiónoch.

Účinná intervencia - možné riešenie

Posilnenie angažovanosti MNO prostredníctvom posilnenej komunikačnej stratégie

Vypracovanie a zavedenie lepšieho systému komunikácie a šírenia informácií, ktorý zabezpečí, že MNO dostanú včasné a relevantné informácie o možnostiach financovania EÚ, plánovaní programov a ich potenciálnych úlohách. Organizovanie pravidelných podujatí, seminárov a výmenných platforiem, na ktorých sa stretávajú MNO, poskytovatelia sociálnych služieb, obce a príslušné zainteresované strany. Tieto stretnutia umožňujú vytváranie sietí, výmenu poznatkov a diskusie o príležitostiach a výzvach. Zjednodušenie administratívnych postupov a požiadaviek na dokumentáciu s cieľom minimalizovať zaťaženie MNO a zatriktívniť pre ne proces podávania žiadostí o financovanie.

Implementácia „otvorenej“ výzvy na predkladanie návrhov

Implementácia výziev na predkladanie návrhov, ktoré stanovujú hlavné ciele, ktoré musia držiteľia projektov dosiahnuť. „Otvorená“ výzva na predkladanie návrhov však nemá vopred definované témy a je otvorená pre návrhy z akejkoľvek oblasti. Takéto riešenie podporuje inovácie a kreativitu nositeľov projektov a zároveň im prináša menej obmedzení. Okrem toho táto metóda odstraňuje akékoľvek bariéry spojené s dostupnosťou finančných prostriedkov v rámci určitých potrieb.

Osvedčený postup

V roku 2022 zverejnila platforma nadnárodnej spolupráce ESF [súbor nástrojov](#) na rozširovanie sociálnych inovácií. Dokument obsahuje aj postupný návod, ako začať dialóg s potenciálnymi príjemcami. V tomto súbore nástrojov sa uvádza niekoľko fáz, ktoré by mali miestne orgány a RO dodržiavať, aby mohli nadviazať kontakt s potenciálnymi príjemcami, a opisujú sa v ňom rôzne užitočné zdroje, ktoré im môžu uľahčiť prácu.

Inštitucionálna kapacita

Riadiace orgány zápasia so zložitou súhrou medzi inštitucionálnou kapacitou a regulačnými požiadavkami, čo významne ovplyvňuje účinnosť programu. Niektoré krajiny, najmä tie v menej rozvinutých regiónoch, sa stretávajú s pretrvávajúcimi obmedzeniami súvisiacimi s ich prevádzkovou kapacitou. Najvýraznejšou prekážkou účinnosti je nedostatočná administratívna kapacita. Kumulatívna záťaž skutočnej a vnímanej administratívnej zložitosti, ktorú môžu niekedy ešte zhoršovať pravidlá a požiadavky uložené národnými vládami alebo verejnými orgánmi v členských štátoch EÚ, viedla k oneskoreniu projektov a neefektívnosti nákladov.

06

Yváženie relevantnosti a efektívnosti

Ďalšia významná výzva súvisí so systémom monitorovania, ktorý môže neúmyselne nabádať príjemcov, aby sa zapájali do praktík „creamingu“ a stanovovali ciele na príliš konzervatívnych úrovniach. Hoci tento prístup môže viesť k vyššej meranej účinnosti, môže tiež znížiť celkovú relevantnosť dosiahnutých výsledkov.

07

Flexibilita finančných prostriedkov

Ťažkosti reagovať na nové výzvy vzhľadom na vopred definované cieľové skupiny, opatrenia a sumy stanovené v regulačnom rámci, ktorým sa riadia fondy EÚ. Tento nedostatok flexibility obmedzuje schopnosť riadiacich orgánov účinne riešiť vznikajúce problémy, ako sú zvýšené náklady na energiu a životné náklady. Strnulá štruktúra regulačného rámca obmedzuje ich schopnosť prispôbovať projekty a presmerovať peňažné toky podľa potreby.

08

Účinná intervencia - možné riešenie

Vytvorenie mechanizmu odolnosti s funkciou vyrovnávacej pamäte

Zriadenie osobitného fondu odolnosti, ktorý by fungoval popri existujúcich fondoch EÚ a bol by určený špeciálne na riešenie nepredvídaných výziev a kríz. Vytvorenie mechanizmu reagujúceho na krízu v rámci Fondu odolnosti, ktorý by umožnil RO rýchly prístup k finančným prostriedkom v prípade neočakávaných problémov, ako je napríklad zvýšenie cien energií alebo životných nákladov.

Interné komunikačné bariéry

Riadiace orgány sa stretávajú s ťažkosťami pri zabezpečovaní hladkého a účinného prenosu informácií a rozhodnutí z úrovne EÚ na vnútroštátnu úroveň. Okrem toho existujú problémy pri prenose týchto informácií z národnej (ministerskej) úrovne na regionálnu úroveň.

09

Možnosti štandardizovaných nákladov

Riadiace orgány čelia výzve nájsť rovnováhu medzi štandardizáciou nákladových možností a ich prispôbením špecifickým požiadavkám jednotlivých príjemcov.

10

Účinná intervencia - možné riešenie

Súbor nástrojov o rozpočte EÚ a SCO

V rámci projektu Helpdesk bol vytvorený [súbor nástrojov na uľahčenie a riadenie fondov EÚ](#). Rozpočtu projektu je venovaná špeciálna časť. Tento nástroj poskytuje odporúčania pre riadiace orgány týkajúce sa štandardizovaných možností nákladov (SCO) na základe spätnej väzby od príjemcov zo sociálneho sektora.

Koordinácia medzi jednotlivými oddeleniami

Vzrastajúce ťažkosti pri koordinácii rôznych činností a priorít medzi jednotlivými oddeleniami. Úrady, ktoré spravujú rôzne fondy, niekedy nemajú kontakty, čo má za následok nezrovnalosti vo vypracovávaných opatreniach (t. j. náklady, ktoré pre niektoré oddelenia nie sú prijateľné, ale pre iné oddelenia áno).

11

Územná viazanosť finančných prostriedkov

Teritorializácia fondov EÚ je zvyčajne nedostatočná. Väčšinu prostriedkov z fondov EÚ čerpajú regióny, ktoré ich zvyčajne využívajú na svoje vlastné projekty alebo pre držiteľov veľkých projektov. Táto situácia vedie k nedostatku finančných prostriedkov určených pre menších nositeľov projektov. To spôsobuje riziko koncentrácie finančných prostriedkov vo väčších regiónoch a riziko, že nebudú smerovať z MA do IB a z regionálnej úrovne na miestnu úroveň.

12

Účinná intervencia - možné riešenie

Posilnenie teritorializácie systému riadenia európskych fondov

Tento návrh spočíva v tom, že sa na miestnych územiach znásobia miestne centrá RO a tieto centrá budú financované z prostriedkov EÚ. Potom miestne centrály, ktoré lepšie poznajú špecifické záujmy svojho územia, uskutočnia vlastné výzvy na predkladanie návrhov podľa vlastných potrieb. Tento systém už existuje, najmä prostredníctvom sprostredkovateľských orgánov ESF+ vo Francúzsku, ktoré v mene francúzskeho štátu realizujú vlastné výzvy na predkladanie návrhov. Teritorializácia fondov EÚ je však stále nedostatočná, čo vedie k nedostatku finančných prostriedkov určených pre menších nositeľov projektov.

Implementácia prístupu zdola nahor

Pri príprave projektov súvisiacich s politickými rámcami na úrovni EÚ (ako je európska stratégia starostlivosti alebo európska záruka pre deti) je pre MA a poskytovateľov/príjemcov sociálnych služieb ťažké organizovať prístup zdola nahor, pretože oprávnené opatrenia spravidla plánujú príslušné ministerstvá na vnútroštátnej úrovni.

13

Politizácia financovania

Pri príprave a implementácii OP sa musia riadiace orgány riadiť národnými a európskymi stratégiami. Následne by sa mali zamerať na konkrétne priority, ktoré sú niekedy určované politickými programami, čo vedie k nedostatku finančných prostriedkov pre sektory, ktoré sú považované za „menej relevantné“. To vedie k nerovnomernému financovaniu z hľadiska tém.

14

Nedostatočná kapacita pre synergie fondov

Výskum vykonaný v rámci projektu potvrdil nedostatok know-how o tom, ako čo najlepšie využiť existujúce synergie a komplementárnosť financovania z rôznych fondov EÚ, napr. kombináciou prostriedkov z ESF+ a ERDF na digitalizáciu alebo ekologizáciu sociálnych služieb.

15

Účinná intervencia - možné riešenie

Zameranie na integrované prístupy a prenos skúseností

Je potrebné viac sa zamerať na integrovaný prístup k poskytovaniu sociálnych služieb (už zahrnutý v operačných programoch), napr. v oblasti bezdomovectva prepojením bývania, zdravotníctva a služieb zamestnanosti a odbornej prípravy.

Okrem toho môže mať vplyv organizovanie prenosu skúseností s inovatívnym využívaním fondov EÚ z jednej skupiny na druhú. Napr. od programov na podporu a integráciu Rómov do spoločnosti a na trh práce až po bezdomovcov alebo žiadateľov o azyl.

4.4 Praktické potreby riadiacich orgánov a poskytovateľov sociálnych služieb, pokiaľ ide o využívanie fondov EÚ na účinné intervencie

V tejto časti sa uvádzajú hlavné potreby, ktoré RO a SP v súčasnosti vyjadrujú pri práci s fondmi EÚ (najmä ESF+ a ERDF) a ich riadení. Uskutočnila sa hĺbková analýza piatich krajín: Belgicko, Česká

republika, Taliansko, Španielsko a Švédsko. Uvádzajú sa aj ďalšie dôkazy, keďže údaje zozbierané v rámci aktivít projektu Helpdesk pokrývajú všetkých 27 členských štátov.

Výsledky analýzy sú veľmi dôležité pre posúdenie súčasnej situácie v oblasti prístupu k ESF+ a ERDF.

Sociálne služby

RO

PRÍSTUP K ÚDAJOM

Sociálne služby potrebujú včasnejší prístup k údajom, napr. k počtu ľudí, ktorí potrebujú prístup k službám. Čo je nevyhnutné na získanie spoľahlivých dôkazov o výsledkoch a vplyvoch intervencií financovaných z ESF+ a ERDF. Častým problémom je absencia úplných alebo oneskorených údajov, čo bráni vykonaniu dôkladných analýz nákladovej efektívnosti.

RO si vyžadujú prispôsobivejší prístup k zdôvodňovaniu rozhodnutí oficiálnymi údajmi, ich zosúladenie s jedinečnými potrebami osôb podporovaných projektmi financovanými z ESF počas plánovania OP a projektov. Využívanie údajov je mimoriadne dôležité na ovplyvňovanie strategických rozhodnutí.

CIEĽOVÉ SKUPINY A POTREBY

Sociálne služby potrebujú štandardizované prístupy na definovanie cieľových skupín vo fáze plánovania, pričom je potrebné dosiahnuť rovnováhu medzi relevantnosťou a účinnosťou. Naďalej je zrejmé, že operácie ESF čelia problémom pri dôslednom dosahovaní a riešení špecifických potrieb určitých cieľových skupín, najmä tých, ktoré sú najviac znevýhodnené.

K zosúladeniu operácií s potrebami cieľovej skupiny nemusí dôjsť výlučne vo fáze operačného programu. Niektoré operačné programy našli flexibilitu v tom, že na začiatku prijali širokú definíciu cieľových skupín vo fáze plánovania, ktorá sa potom môže upresniť a zúžiť počas fázy implementácie.

PARTNERSTVO A SPOLUPRÁCA

Medziodvetvové partnerstvá, ktoré riešia rôzne základné príčiny sociálneho vylúčenia a diskriminácie, môžu uľahčiť komplexný postup zraniteľných skupín smerom k sociálnemu začleneniu. Okrem toho vytvorenie inkluzívnejších partnerstiev a prijatie komplexných informačných stratégií má potenciál zvýšiť význam projektov a účinnosť náboru účastníkov.

Posilnená spolupráca medzi generálnymi riaditeľstvami Európskej komisie (GR) na úrovni EÚ a ministerstvami a agentúrami na vnútroštátnej úrovni je nevyhnutná na maximalizáciu účinnosti poskytovania podpory z ESF+ a ERDF.

PODPORA KOMUNIKÁCIE

Riadiace orgány musia zlepšiť svoje komunikačné stratégie, aby boli OP a grantové príležitosti prístupnejšie a zrozumiteľnejšie pre široké spektrum zainteresovaných strán. To zahŕňa zapojenie zástupcov kľúčových sektorov, ako sú zdravotníctvo, vzdelávanie a sociálne služby, ako aj aktívne zapojenie zástupcov znevýhodnených skupín.

Riadiace orgány uznávajú, že je nevyhnutné investovať do úsilia zameraného na zapojenie nových príjemcov. Osobitná pozornosť a zvýšené úsilie by sa mali zamerať na malé a miestne organizácie. Iniciatívy týkajúce sa zvyšovania povedomia a budovania kapacít zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore využívania fondov EÚ na podporu sociálneho začlenenia, najmä medzi týmito menšími subjektmi so sídlom v komunite.

ZJEDNODUŠENIE

Sociálne služby poukazujú na nevyhnutnosť zjednodušiť pravidlá, ktoré sú vnímané ako príliš prísne, zložité a komplikované, čo vedie k značnej administratívnej záťaži súvisiacej s dokladovaním výdavkov na projekt. Okrem toho je výrazne potrebná väčšia podpora zo strany poskytovateľa finančných prostriedkov, ktorá je kľúčová pre úspešné procesy podávania žiadostí.

Riadiace orgány uznávajú naliehavú potrebu zefektívniť a zaviesť zjednodušené postupy. Zložitosť existujúcich administratívnych procesov často predstavuje značnú výzvu. V záujme zvýšenia efektívnosti a účinnosti sa riadiace orgány snažia zaviesť jednoduchšie a racionálnejšie mechanizmy, ako sú SCO, s cieľom zjednodušiť riadenie projektov a znížiť administratívne zaťaženie.

MECHANIZMY MONITOROVANIA

Je nevyhnutné zlepšiť meranie účinnosti programov ESF+ a ERDF. Je potrebné zaviesť mechanizmy monitorovania, ktoré by komplexnejšie zachytávali a merali výkonnosť programu.

Riadiace orgány uznávajú potrebu riešiť problém zjednodušenia vykazovania a potrebu kvalitatívnych ukazovateľov. V záujme uľahčenia komplexnejších hodnotení v budúcnosti existuje silná snaha o väčšiu šandardizáciu mäkkých výsledkov a dlhodobých výsledkov.

PRAVIDLÁ EÚ

Sociálne služby vyjadrujú potrebu ísť nad rámec politik EÚ a vnútroštátnych politik a identifikovať potreby v teréne. Rámec politik je nevyhnutný na to, aby sme si vedeli predstaviť celkový obraz, ale je potrebné dôkladné posúdenie potrieb v teréne.

Veľký dôraz sa kladie na význam intenzívnej koordinácie medzi politikami EÚ, vnútroštátnymi regulačnými rámcami a procesom programovania s cieľom zvýšiť účinnosť intervencií na podporu odolnosti a funkcií sociálnych služieb. Takisto to zdôrazňuje potrebu poskytnúť riadiacim orgánom flexibilitu, aby mohli upravovať svoje priority v závislosti od vyvíjajúcich sa potrieb a výziev v miestnych oblastiach.

BUDOVANIE KAPACÍT

Sociálne služby vyjadrujú potrebu prispieť k budovaniu kapacít prostredníctvom finančných prostriedkov dostupných v sektorových a regionálnych programoch. Okrem toho sa zdôrazňuje, akú úlohu môžu v tomto smere zohrávať sociálni partneri, zastrešujúce organizácie a organizácie občianskej spoločnosti.

Inštitucionálna kapacita na všetkých úrovniach implementácie a regulačné požiadavky sú prepojené a výrazne ovplyvňujú účinnosť. Zamestnancom RO, kľúčovým zainteresovaným stranám v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy na vnútroštátnej/regionálnej úrovni a príjmom by sa mohlo poskytnúť viac kapacít, aby sa zabezpečilo účinné a efektívne riadenie a meranie sociálneho vplyvu finančných prostriedkov, čo by viedlo k zlepšeniu ich poskytovania.

ŠÍRENIE VÝSLEDKOV

Existuje naliehavá potreba účinnejšieho šírenia výsledkov a výstupov projektov. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa cenné poznatky a úspechy z projektov sociálnych služieb široko zdieľali a aby sa o nich informovali príslušné zainteresované strany a širšia komunita. To nielen uľahčí výmenu poznatkov, ale aj zvýši vplyv a viditeľnosť iniciatív.

Potreba lepšieho šírenia výsledkov projektu a vypracovania účinnejšej informačnej stratégie. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa o cenných výsledkoch a skúsenostiach získaných z financovaných programov, ako aj o možnostiach financovania účinne informovalo širšie publikum vrátane zainteresovaných strán, príjemcov a širokej verejnosti.

FLEXIBILITA

Sociálne služby uznávajú potrebu väčšej flexibility pri realizácii projektov a programov. Flexibilita je nevyhnutná na prispôsobenie sa a účinnú reakciu na vyvíjajúce sa potreby zraniteľných skupín obyvateľstva a meniacu sa spoločenskú dynamiku. To zahŕňa schopnosť upravovať projektové stratégie, pridelovanie zdrojov a časové harmonogramy podľa potreby s cieľom dosiahnuť najlepšie výsledky. Na druhú stranu, hoci je potrebná flexibilita, niektoré body musia zostať pevné, napr. pravidlá, ktoré uplatňujú riadiace orgány počas fáz písania.

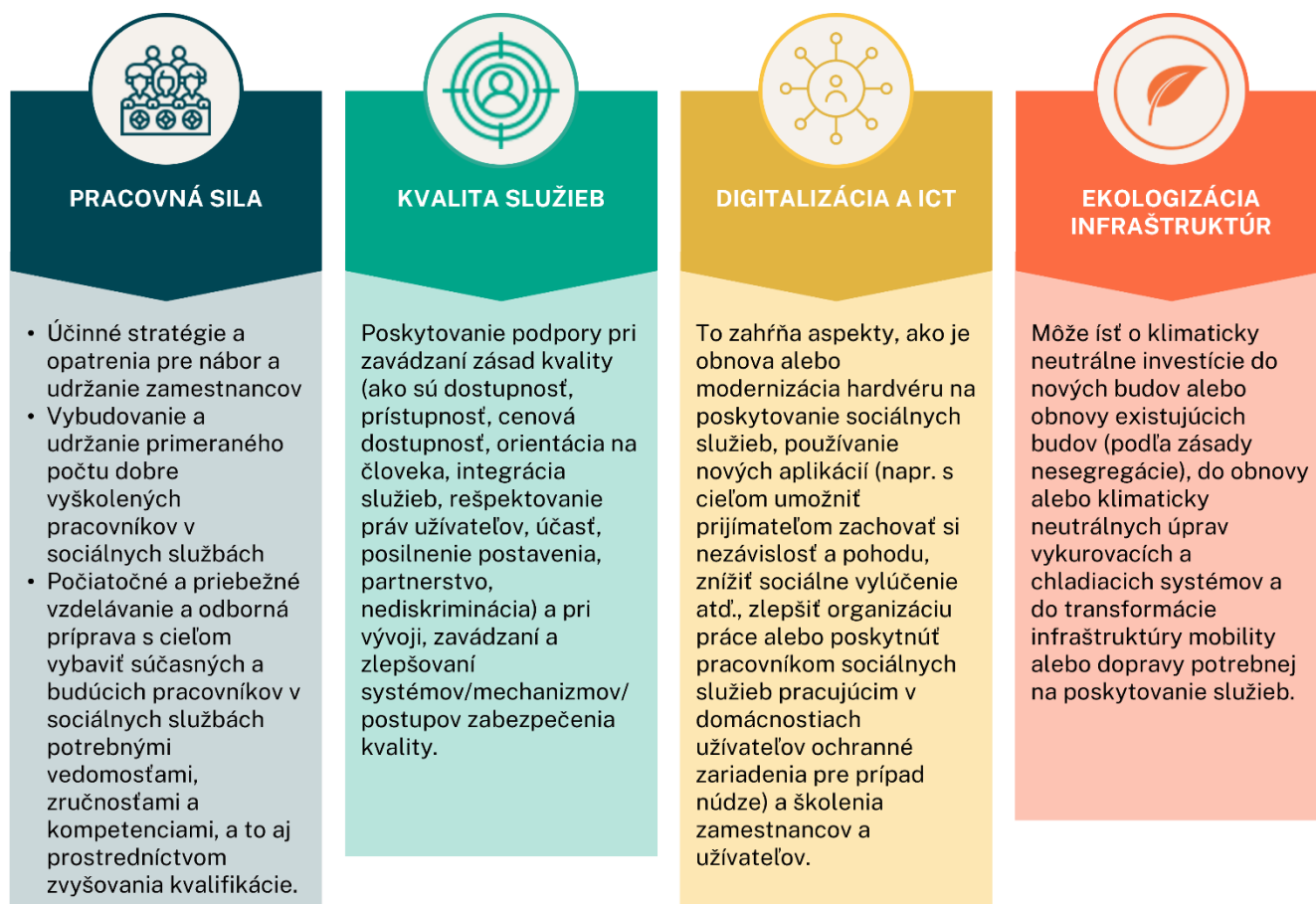
Potreba väčšej flexibility pri pridelovaní finančných prostriedkov, ktorá by RO umožnila prístup k väčšiemu množstvu „nepridelených“ zdrojov na účinnú reakciu na nepredvídané krízy a vznikajúce potreby. Táto zvýšená flexibilita by umožnila RO rýchlo riešiť naliehavé problémy a pridelovať zdroje tam, kde sú najnaliehavejšie potrebné, čím by sa zabezpečil pružnejší a pohotovejší prístup ku krízovému riadeniu.

4.5 Horizontálne/medzisektorové aspekty

Aké sú kľúčové medzisektorové potreby v oblasti sociálnych služieb?

Fondy EÚ, ako napríklad ESF+ a ERDF, spolu s ďalšími fondmi EÚ a národnými programami finančnej podpory, možno využiť nielen na podporu testovania a rozširovania inovatívnych modelov organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb, ale aj na zosúladenie s koncepciami a prístupmi uvedenými nižšie (obrázok 6). Tie sa vzťahujú na konkrétne pododvetvia⁷ sociálnych služieb. Sú k dispozícii aj na vývoj, testovanie a zavádzanie výziev spoločných pre všetky pododvetvia, aj keď ich relatívny význam sa môže v jednotlivých pododvetviach líšiť. Na základe existujúceho výskumu a informácií získaných rôznymi kanálmi v rámci projektu Helpdesk pre sociálne služby uvádzame nižšie zoznam najdôležitejších medzisektorových potrieb:

⁷ V kontexte sociálnych služieb sa „pododvetvia“ vzťahujú na špecifické kategórie alebo divízie v rámci širšej oblasti sociálnych služieb. Tieto kategórie môžu byť založené na rôznych kritériách, ako je typ poskytovanej služby, cieľová skupina alebo konkrétna oblasť zamerania. Napríklad v rámci širšieho sektora sociálnych služieb môžu podsektory zahŕňať osobné sociálne služby, zdravotnícke služby, vzdelávacie služby, pomoc pri bývaní, podporu zamestnanosti a ďalšie. Každý podsektor sa zaoberá konkrétnym aspektom alebo oblasťou sociálnych služieb a financovanie alebo iniciatívy môžu byť prispôbené tak, aby riešili jedinečné potreby a výzvy každého podsektora.

Obrázok 6 – Kľúčové medzisektorové potreby v oblasti sociálnych služieb

Prieskum koncepcií efektívnej organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb

Fondy EÚ vrátane ESF+ a ERDF sú určené na podporu pilotovania a/alebo rozširovania nových modelov organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb, ktoré odrážajú koncepcie a prístupy uvedené nižšie, na realizáciu sociálnych inovácií (pozri kapitolu 5) v členských štátoch EÚ a na poskytovanie dôkazov, ktoré sú základom pre politické a regulačné reformy. Nižšie uvádzame tie koncepcie alebo prístupy, ktoré boli v rámci projektu Helpdesk pre sociálne služby označené za najdôležitejšie. Mnohé z nich sa využívajú v oblasti starostlivosti a podpory osôb so zdravotným postihnutím, iné v oblasti starostlivosti a podpory starších osôb, ďalšie v oblasti začlenenia znevýhodnených alebo marginalizovaných osôb na trh práce a posledný bod v oblasti bezdomovectva/dostupného bývania/sociálneho bývania:

Obrázok 7 – Relevantné koncepcie, práva, zásady alebo prístupy pre efektívne modely organizácie služieb.

Aké sú príslušné politické rámce na úrovni EÚ pre sociálne služby?

Vzhľadom na podsektory sociálnych služieb, na ktoré sa zameriava projekt Helpdesk pre sociálne služby, ale aj širší sektor sociálnych služieb (zahŕňajúci napr. aj otázky ako dostupné bývanie, sociálne bývanie, migrácia, utečenci a žiadatelia o azyl alebo duševné zdravie) a ekosystém sociálneho hospodárstva sa v nasledujúcom zozname odrážajú tie politické rámce na úrovni EÚ, ktoré formujú súvisiace politiky na úrovni EÚ a využívanie ESF+ a ERDF.

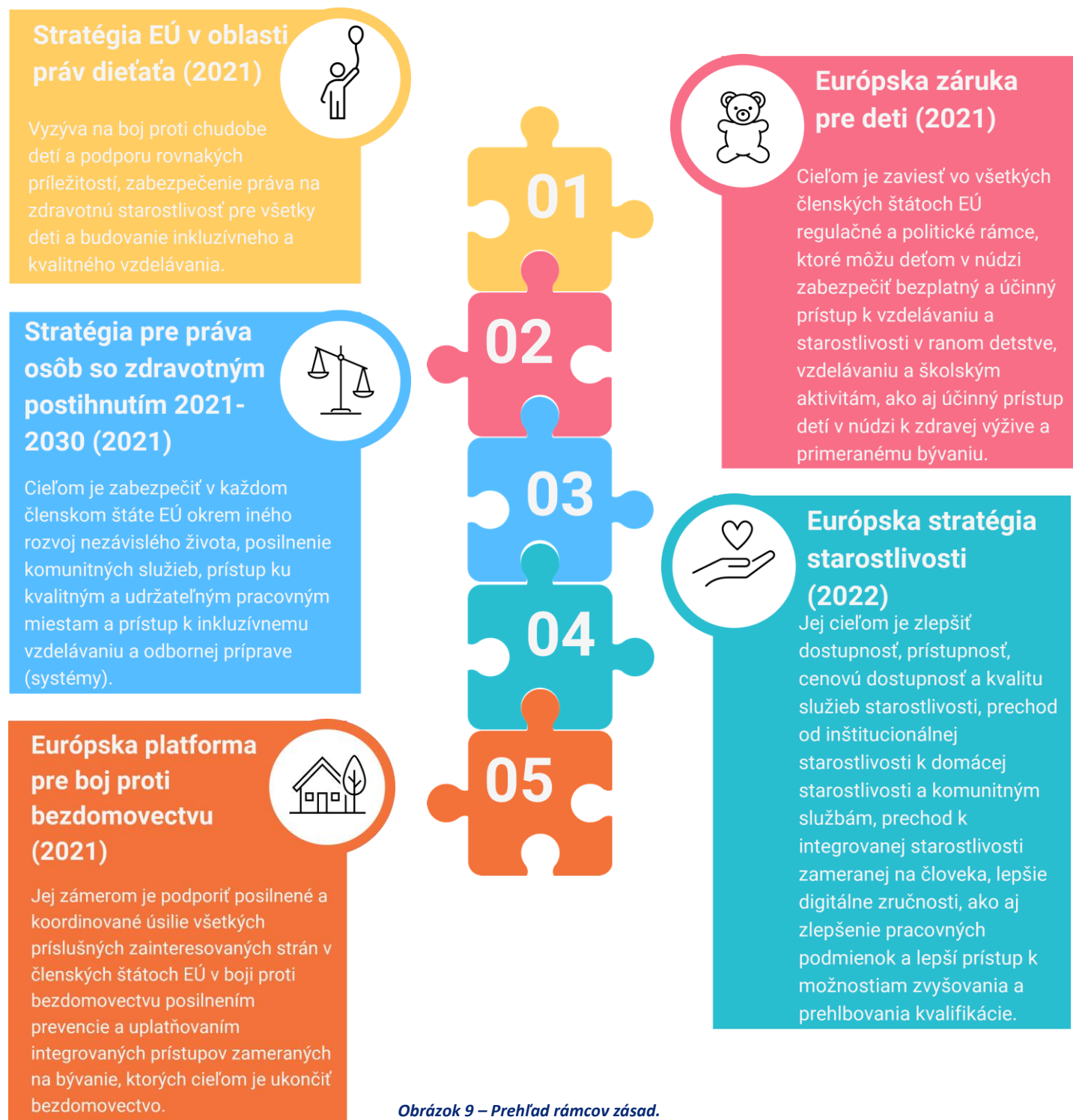

Obrázok 8 – Príslušné politické rámce pre sociálne služby na úrovni EÚ.

Tieto politické rámce⁸ buď obsahujú a/alebo podporujú všeobecné zásady uvedené v Európskom pilieri sociálnych práv - napríklad „vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie“ (1.), „aktívna podpora zamestnanosti“ (4.), „starostlivosť o deti a podpora detí“ (11.), „sociálna ochrana“ (12.), „staroba a dôchodky“ (15.), „začlenenie osôb so zdravotným postihnutím“ (17.), „dlhodobá starostlivosť“ (18.) alebo „ubytovanie a pomoc ľuďom bez domova“ (19.).

⁸ Okrem uvedených politických rámcov je potrebné poznamenať, že existujú aj ďalšie rámce relevantné pre využívanie fondov EÚ v konkrétnych pododvetviach sociálnych služieb vrátane ESF+ a ERDF, ktoré by sa mali zohľadniť. Partneri projektu identifikovali päť rôznych „nástrojov“: 1) tematické iniciatívy alebo postupy, ktoré sú súčasťou širších politických stratégií, napr. „Balík opatrení v oblasti zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím“ ako súčasť Stratégie pre práva osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 - 2030 ("Únia rovnosti") alebo „Európska stratégia zamestnanosti“ ako súčasť európskeho semestra; 2) celoeurópske akčné plány, napr; 3) celoeurópske strategické partnerstvá, ako napríklad „Európske partnerstvo pre inovácie v oblasti aktívneho a zdravého starnutia“ alebo „Prechod na blízkosť a sociálnu ekonomiku“, v ktorých sa stanovuje 7 oblastí činnosti - a teda investičných oblastí čiastočne relevantných aj pre poskytovateľov sociálnych služieb - pre ekologický a digitálny prechod v kontexte akčného plánu pre sociálnu ekonomiku; 4) iniciatívy realizované s využitím ESF+, ako napríklad ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) na zlepšenie šancí mladých ľudí vo veku 18 - 29 rokov, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa ani sa nezúčastňujú na odbornej príprave a sú znevýhodnení, pokiaľ ide o ich šance na prístup k práci alebo odbornej príprave z individuálnych alebo štrukturálnych dôvodov; a 5) informačné a komunikačné centrá s viacerými zainteresovanými stranami, ako napríklad „Aktívny a zdravý život v digitálnom svete“. Okrem toho by rámce uvedené vyššie a v texte mali byť v súlade s Chartou základných práv.

Alebo vyzývajú členské štáty EÚ, rôzne úrovne verejnej správy, príslušné verejné orgány a poskytovateľov sociálnych služieb, aby využívali nové modely organizácie, poskytovania a financovania sociálnych služieb, ako sú koncepcie a prístupy uvedené na obrázku vyššie, a to aj prostredníctvom využívania ESF+ a ERDF.

Obrázok 9 – Prehľad rámcov zásad.

---

5. Ako podporiť sociálne inovácie prostredníctvom ESF+ a ERDF

Čo je sociálna inovácia?

Ako sa vymedzuje v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013, „sociálna inovácia“ znamená činnosť, ktorá je sociálna, pokiaľ ide o jej ciele aj prostriedky, a najmä činnosť, ktorá sa týka vývoja a realizácie nových myšlienok týkajúcich sa výrobkov, služieb, postupov a modelov, ktoré zároveň uspokojujú sociálne potreby a vytvárajú nové sociálne vzťahy alebo spoluprácu medzi verejnými, občianskymi alebo súkromnými organizáciami, čím prinášajú prospech spoločnosti a zvyšujú jej schopnosť konať. Sociálne inovácie sú často stimulované sociálnou ekonomikou.

Okrem toho, ako je definované v správe EASPD „[Konceptia sociálnej inovácie v oblasti zdravotného postihnutia](#)“, sociálna inovácia sa vzťahuje na navrhovanie a implementáciu nových riešení naliehavých sociálnych požiadaviek, ktoré znamenajú koncepčné, procesné, produktové alebo organizačné zmeny, ktoré ovplyvňujú proces sociálnych interakcií a v konečnom dôsledku majú za cieľ zlepšiť blahobyt a pohodu jednotlivcov a komún a zvýšiť schopnosť jednotlivcov konať.

Ak vychádzame zo spoločných prvkov definícií sociálnych inovácií, ako ich uvádza EK (pozri vyššie) a ako sú uvedené v [správe EASPD "Konceptia sociálnych inovácií v oblasti zdravotného postihnutia"](#), je možné na účely tohto technického usmernenia zdôrazniť tieto kľúčové prvky:

- 1) Vývoj a realizácia nových myšlienok týkajúcich sa produktov, služieb, postupov a modelov, ktoré zároveň uspokojujú sociálne potreby a vytvárajú nové sociálne vzťahy alebo spoluprácu medzi verejnými, občianskymi a súkromnými organizáciami.
- 2) Nové riešenia a reakcie na spoločenské potreby a výzvy musia byť prospešné pre spoločnosť a zvyšovať jej schopnosť konať efektívne a s efektívnym využívaním zdrojov.
- 3) V oblasti sociálnych služieb by politické opatrenia, programy a projekty mali a) zlepšiť blahobyt a pohodu jednotlivcov a komún, b) zlepšiť sociálne začlenenie osôb, ktoré potrebujú sociálnu starostlivosť, podporu, poradenstvo, ako aj odbornú prípravu, c) vychádzať z konkrétnych sociálnych potrieb a d) podporovať účasť, posilnenie postavenia a samostatnosť užívateľov služieb.

V súlade s poslaním a víziami partnerov konzorcia projektu Helpdesk sociálnych služieb poskytovateľa sociálnych služieb z neziskového sektora/sektora sociálnej ekonomiky⁹:

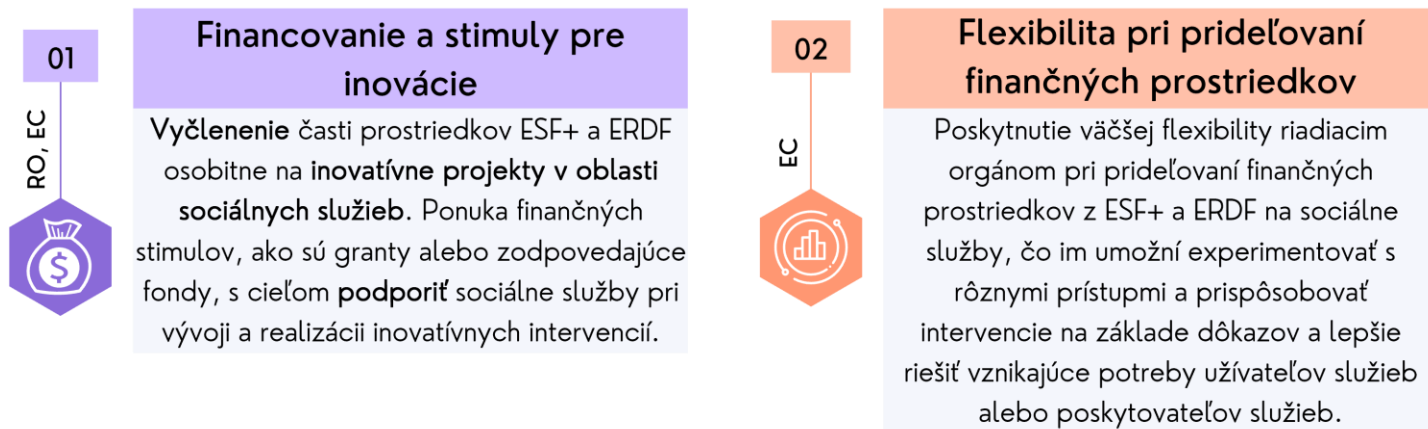
---

⁹ Prevzaté z programových vyhlásení a vízií Caritas Europa, CEDAG, EASPD a Eurodiaconia.

- 1) Sú zjednotení okolo záväzku bojovať proti nespravodlivosti, ktorá vedie k chudobe a vylúčeniu ľudí v najviac marginalizovaných a znevýhodnených situáciách zo spoločnosti a/alebo trhu práce.
- 2) Chránite svet, v ktorom nikto nie je vylúčený a opustený a v ktorom každý môže prosperovať a zmysluplne sa podieľať na živote spoločnosti.
- 3) Usilujte sa o spoločnosť, ktorá zaručuje sociálnu spravodlivosť pre všetkých ľudí a sociálne premiešavanie.
- 4) Angažujte sa za spravodlivú a transformačnú sociálnu zmenu v celej Európe.
- 5) Zamerajte sa na poskytovanie vysokokvalitných, prístupných, cenovo dostupných a na používateľa zameraných služieb, ktoré budú fungovať zodpovedne, efektívne a účinne.
- 6) Usilujte sa o organizovanie svojich služieb tak, aby boli zamerané na človeka, rešpektovali rozmanitosť a umožňovali ľuďom využívať ich dôstojnosť a ľudské práva na rovnakom základe, bez ohľadu na zdravotné postihnutie alebo akýkoľvek iný faktor, ktorý by mohol viesť k znevýhodneniu, obmedzeniam alebo diskriminácii.

S cieľom realizovať sociálne inovácie prostredníctvom finančných prostriedkov EÚ, najmä využitím ESF+ v súlade so stanovenými podmienkami, by nasledujúce motto mohlo slúžiť ako usmernenie pre riadiace orgány a sociálne služby s cieľom usmerniť ich myslenie a konanie z pohľadu užívateľov sociálnych služieb: „Všetci chceme žiť na mieste, ktoré nazývame domovom, s ľuďmi a vecami, ktoré máme radi, v komunitách, kde sa staráme jeden o druhého a robíme veci, ktoré sú pre nás dôležité.“¹⁰

Úspešné inovácie v oblasti navrhovania, foriem poskytovania a financovania sociálnych služieb a podpora prijímania sľubných postupov založených na dôkazoch aj s využitím fondov ESF+ a ERDF sa dajú dosiahnuť prostredníctvom rôznych stratégií a mechanizmov. Nižšie uvádzame niekoľko spôsobov, ako to dosiahnuť:

¹⁰ Social Care Future, *Motto Social Care Future* (<https://socialcarefuture.org.uk>)

03

RO

Zapojenie príslušných zainteresovaných strán

Zapojenie príjemcov, užívateľov služieb a miestnych komunít do navrhovania a hodnotenia inovatívnych intervencií, pretože ich poznatky a spätná väzba môžu byť zdrojom účinnejších a relevantnejších riešení.

04

RO

Podpora výskumu a hodnotenia

Ponuka technickej pomoci a financovania na podporu výskumu a hodnotenia inovatívnych intervencií v oblasti sociálnych služieb. Zdôraznenie významu rozhodovania založeného na dôkazoch a využívania údajov pri tvorbe politik.

05

EC

Budovanie kapacít

Ponuka programov budovania kapacít a príležitostí na odbornú prípravu s cieľom vybaviť RO a sociálne služby zručnosťami a vedomosťami potrebnými na prijatie a implementáciu inovatívnych postupov a návrhov sociálnych služieb.

06

EC, RO

Podpora sietí vzdelávania

Uľahčenie vytvárania vzdelávacích sietí a komunít praxe medzi RO, MNO, výskumnými inštitúciami a poskytovateľmi služieb. Podpora zdieľania poznatkov, spolupráce a výmeny inovatívnych nápadov a sľubných postupov.

07

RO

Partnerstvá v oblasti inovácií

Podpora partnerstva s výskumnými inštitúciami, organizáciami sociálneho hospodárstva vrátane sociálnych podnikov a súkromnými podnikmi s cieľom spoluvytvárať a realizovať inovatívne riešenia v oblasti sociálnych služieb.

08

RO

Adaptívny prístup k riadeniu

Podpora prístupu adaptívneho riadenia, v rámci ktorého sa RO neustále učia z výsledkov intervencií v oblasti sociálnych služieb a na základe dôkazov primerane upravujú stratégie a koncepciu služieb.

09

RO, SocS

Integrácia technológií

Preskúmanie možností, a to aj s využitím prostriedkov ESF+ a ERDF, na využitie technológií (vrátane napr. využitia digitálnych platforiem, analýzy údajov a umelej inteligencie na zlepšenie poskytovania služieb a rozhodovacích procesov) s cieľom podporiť inovácie v sociálnych službách.

10

RO

Ukážkové projekty

Podpora ukázkových projektov, ktoré prezentujú inovatívne intervencie v oblasti sociálnych služieb. Tieto projekty môžu slúžiť ako modely pre ostatných, aby ich mohli replikovať a rozšíriť pilotný projekt s cieľom inšpirovať ďalšie inovácie v tomto sektore.

11

RO

Súťaže v oblasti inovácií

Organizácia inovačných súťaží zameraných na sociálne služby. Výzva organizáciám a zainteresovaným stranám, aby predložili svoje **inovatívne návrhy projektov**, a ocenenie víťazov finančnými prostriedkami alebo inými formami podpory.

12

RO

Uznanie a zviditeľnenie

Ocenenie a vyzdvihnutie úspešných inovačných iniciatív v oblasti sociálnych služieb. Ukážte ich vplyv a zvýšte povedomie zainteresovaných strán, čím motivujete ostatných, aby prijali rovnaké alebo podobné prístupy založené na dôkazoch.

6. Posúdenie potrieb a výziev v jednotlivých pododvetviach

6.1 Úvod

Okrem výziev a potrieb, ktorým čelí sektor sociálnych služieb ako celok (ako je opísané v kapitole 4), sú niektoré výzvy a potreby špecifické pre druh služby a cieľovú skupinu a/alebo pre podsektor sociálnych služieb. V tejto kapitole sa hlbšie venujeme piatim kľúčovým oblastiam sociálnych služieb: pre osoby so zdravotným postihnutím, starších ľudí, bezdomovcov, pracovnú integráciu a ochranu detí a rodín v chudobe. Týchto päť „podsektorov“ sociálnych služieb bolo v rámci projektu Helpdesk identifikovaných ako oblasti, v ktorých môže využívanie fondov ESF+ a ERDF zohrávať kľúčovú úlohu pri formovaní kvality, dostupnosti a prístupnosti služieb, a tým plniť ciele politiky EÚ v oblasti sociálneho začlenenia.

Prostredníctvom dôkladného výskumu, zberu údajov a spolupráce so zainteresovanými stranami v celej Európe¹¹ sa odhaľujú mnohostranné výzvy, ktorým tieto odvetvia čelia, ako aj neuspokojené potreby, ktoré si vyžadujú strategické intervencie. Kapitola tiež skúma úspešné intervencie a sľubné postupy, ktoré sa objavili v súvislosti s prístupom k ESF+ alebo ERDF, a ponúka usmernenia a inšpiráciu pre SP, RO, tvorcov politik a odborníkov z praxe.

6.2 Starostlivosť o deti a chudoba detí

Význam ESF+ a ERDF pre sektor

¹¹ Cieľom seminárov o sektorovej politike a NEGF v rámci projektu Helpdesk - ako už bolo vysvetlené - bolo získať dôkazy a zhromaždiť podnety od rôznych zainteresovaných strán.

Aby sa zabezpečilo, že opatrenia spĺňajú pravidlá a priority stanovené v nariadeniach EÚ o financovaní, v tejto časti sú zhrnuté hlavné ustanovenia týkajúce sa ochrany detí a rodín v chudobe, ako sú stanovené v nariadeniach o ESF+, ERDF a CPR.

Nariadenie o spoločných ustanoveniach (CPR) je zastrešujúci právny predpis, ktorý sa vzťahuje na rôzne programy financovania EÚ vrátane ESF+ a ERDF. Stanovuje pravidlá, ktoré sa musia dodržiavať, a ciele využívania týchto prostriedkov. Kľúčovými ustanoveniami nariadení o spoločných ustanoveniach, ktoré sa týkajú detí v núdzi, sú horizontálne a tematické podporné podmienky. Horizontálne podmienky zabezpečujú dodržiavanie európskeho a medzinárodného práva, ako napríklad:

- súlad s CFR EÚ pri implementácii fondov;
- dodržiavanie záväzkov stanovených v Dohovore OSN o právach dieťaťa;

Tematické podporné podmienky uprednostňujú boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, ktorý je ďalej posilnený odporúčaním Rady o európskej záruke pre deti¹² prijatým v júni 2021. Boj proti chudobe detí a rodín môže využiť ESF+ a ERDF rôznymi spôsobmi.

Cieľom nariadenia o ESF+ je prideliť finančné prostriedky na riešenie chudoby a sociálneho vylúčenia detí. Medzi prioritné oblasti ESF+ patrí pomoc deťom v núdzi prostredníctvom pridelovania zdrojov na ciele opatrenia zamerané na boj proti chudobe detí. Dôležité sú najmä tieto aspekty nariadenia¹³:

- Najmenej 25 % zdrojov ESF+ na vnútroštátnej úrovni by sa malo vynaložiť na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, z čoho členské štáty najviac postihnuté chudobou detí by mali investovať najmenej 5 % do opatrení na boj proti chudobe detí. Všetci ostatní by mali rovnako vyčleniť primerané sumy na realizáciu pripravovanej záruky pre deti. Okrem toho budú musieť všetky členské štáty vyčleniť aspoň 3 % svojho podielu ESF+ na boj proti materiálnej deprivácii¹⁴.
- ESF+ by mal prispieť k odstráneniu chudoby podporou národných programov na zmiernenie potravinovej a materiálnej deprivácie a na podporu sociálnej integrácie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením a najodkázanejších osôb. S celkovým cieľom, aby na úrovni Únie minimálne 4 % zdrojov časti ESF+ v rámci zdieľaného hospodárenia podporovalo najodkázanejšie osoby. V tejto súvislosti by členské štáty mali vyčleniť aspoň 3 % svojich zdrojov z časti ESF+ v rámci zdieľaného hospodárenia na riešenie foriem extrémnej chudoby s najväčším vplyvom sociálneho vylúčenia, ako je bezdomovectvo, chudoba detí a nedostatok potravín.

---

¹² Odporúčanie Rady (EÚ) 2021/1004 o zavedení európskej záruky pre deti, L. 233 ([Odporúčanie Rady \(EÚ\) 2021/1004 o zavedení európskej záruky pre deti - Európske zdroje online](#))

¹³ Európska komisia (2022). Podpora rozvoja a starostlivosti v ranom detstve: úloha Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) (<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8495&furtherPubs=yes>)

¹⁴ Medzi tieto členské štáty patria: Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Grécko/Lotyško, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Litva, Luxembursko, Rumunsko a Španielsko.

- Požiadavka podporovať rovnaký prístup ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a ich absolvovanie.
- Špecifický cieľ aktívneho začleňovania vyžaduje, aby členské štáty mali zavedené národné stratégie boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, ak sa chcú kvalifikovať na financovanie z ESF+.

Cieľom **Európskeho fondu regionálneho rozvoja** je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v rámci EÚ. ERDF umožňuje investície do zamestnanosti, vzdelávania, zručností, sociálneho začlenenia a rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti. V rámci cieľa Sociálne začlenenie sú niektoré relevantné priority: rozvoj sociálnej infraštruktúry, zlepšenie prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania prostredníctvom rozvoja dostupnej infraštruktúry a podpora sociálno-ekonomického začlenenia znevýhodnených skupín prostredníctvom integrovaných opatrení vrátane bývania a sociálnych služieb. Jedným zo špecifických cieľov ERDF je zvýšiť „sociálno-ekonomickú integráciu marginalizovaných komunít, migrantov a znevýhodnených skupín prostredníctvom integrovaných opatrení vrátane bývania a sociálnych služieb“. To sa uskutoční prostredníctvom národného strategického politického rámca pre sociálne začlenenie a znižovanie chudoby. Okrem toho sa plánujú opatrenia na prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, pričom sa uprednostňujú služby komunitnej starostlivosti.

Na rozvoj služieb vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve sa odporúča kombinácia investícií z ESF+ a ERDF, pričom ERDF sa použije napríklad na dostupnú infraštruktúru a ESF+ na pilotné zavedenie služby.

Potreby a výzvy sektora

Tento sektor čelí rôznym výzvam a prekážkam, na ktoré by (lepšie) využívanie ESF+ a ERDF mohlo mať pozitívny vplyv.

Kľúčové potreby a výzvy, ktoré boli identifikované počas činností a seminárov zameraných na zhromažďovanie dôkazov v rámci Helpdesku v súvislosti s využívaním fondov EÚ a domácich fondov, sú tieto:

Nedostatok zdrojov na udržateľnosť projektov. Napríklad zastavenie veľkých projektov by mohlo brániť rozvoju a rozširovaniu zariadení a služieb starostlivosti o deti, ako sú jasle alebo zariadenia mimoškolskej starostlivosti. V dôsledku toho môže mať obmedzená dostupnosť miest starostlivosti o deti vplyv na rodiny, najmä vo vidieckych alebo nedostatočne obsluhovaných oblastiach, kde je potreba dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti kľúčová.

01

V oblasti financovania vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve existujú výrazné regionálne nerovnosti, ktoré ovplyvňujú dostupnosť aj kvalitu zariadení starostlivosti o deti. Keďže financovanie služieb starostlivosti o deti často závisí od financovania zo strany miestnych samospráv, kvalita služieb starostlivosti o deti môže výrazne závisieť od miesta bydliska detí. Dôležitým politickým opatrením by v tejto súvislosti mohli byť prísnejšie opatrenia finančnej podpory na vnútroštátnej úrovni s cieľom vyrovnať financovanie starostlivosti o deti v jednotlivých regiónoch. Konkrétne by sa politika mala výslovne snažiť smerovať financovanie služieb starostlivosti o deti do regiónov a vidieckych oblastí s relatívne nižšími finančnými prostriedkami.

02

Možnosti financovania často poskytujú nedostatočné pokrytie detí s etnickým a migračným pôvodom vrátane skupín rómskej komunity¹⁵ (s obmedzeným prístupom k vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve v dôsledku obmedzení týkajúcich sa štatútu pobytu), ako aj nedostatočnú podporu pre iné znevýhodnené deti, najmä vo vidieckych oblastiach.

03

Je potrebný jasný národný rámec pre zber údajov a špecifické ukazovatele pre zraniteľné deti, aby bolo možné stanoviť primerané priority v programovaní. Pri monitorovaní a hodnotení sa musia používať jasné, viacsektorové a porovnateľné ukazovatele, ktoré zabezpečia najlepší záujem dieťaťa. Okrem toho chýbajú mechanizmy a koordinácia so sprostredkovateľskými organizáciami, aby sa zabezpečilo, že názory detí a mladých ľudí v marginalizovaných situáciách a ich perspektívy týkajúce sa záruky pre deti môžu byť oznámené EÚ¹⁶.

04

¹⁵ Reaching In (2023). *Inclusion and Influence in Children's Participation*, University of Central Lancashire and Eurochild: Brussels.

¹⁶ *Ibid.*

Hlavným problémom je bývanie pre deti. Bezpečné a stabilné domáce prostredie je nevyhnutné na to, aby deti prosperovali, rástli a naplno využili svoj potenciál. Deti etnického pôvodu, ako sú rómske deti a deti z prostredia migrantov vrátane ukrajinských a iných utečeneckých detí, patria medzi deti, ktoré majú najväčšie problémy, pokiaľ ide o prístup k primeranému bývaniu, účasť na bežnom vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve (ECEC) a vzdelávaní a využívanie zdravotnej starostlivosti¹⁷. Preto je veľmi potrebné preskúmať súčasné stratégie na podporu kvality bývania pre deti. Mladí ľudia odchádzajúci z náhradnej starostlivosti sú ďalšou zraniteľnou skupinou, ktorú je potrebné podporovať prostredníctvom programov sociálneho bývania.

05

ECEC je kľúčovým faktorom pre rozvoj dieťaťa a pre jeho neskorší úspech v živote, pokiaľ ide o vzdelanie, blahobyt, zamestnateľnosť a sociálnu integráciu. Vysoké náklady na ECEC však môžu spôsobiť nerovnosti v prístupe. Tieto nerovnosti vedú k strate príležitostí pre ECEC ako potenciálny nástroj na vyrovnávanie príležitostí.

06

Pre deti so zdravotným postihnutím je často ťažké získať prístup ku kvalitnému inkluzívnemu vzdelávaniu a kľúčovým sociálnym a podporným službám vrátane služieb včasnej intervencie. Sú tiež vystavení zvýšenému riziku umiestnenia do ústavnej starostlivosti.

07

Domácnosti s jedným rodičom sú viac ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením¹⁸. Ekonomické napätie môže viesť k problémom, ako sú ťažkosti s uspokojovaním základných potrieb, nestabilita bývania a obmedzené zdroje na vzdelávanie a mimoškolské aktivity detí¹⁹.

08

1718 19

¹⁷ UNICEF (2023). Viac ako polovica detí ukrajinských utečencov nie je zapísaná do škôl v Poľsku (<https://www.unicef.org/eca/press-releases/more-half-ukrainian-refugee-children-not-enrolled-schools-poland-unicef-unhcr>)

¹⁸ Eurostat (2023). *Deti ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením* (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion&oldid=576189)

¹⁹ Sunikka-Blank, M., & Galvin, R. (2021). Samoživitelia v chladných domácnostiach v Európe: Ako sa prelínajú osobné a národné charakteristiky, ktoré zvyšujú počet týchto zraniteľných domácností. *Energetická politika*, 150, 112134. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2021.112134>

Je potrebná komplexná sociálna podpora, t. j. prístup k cenovo dostupnému bývaniu a poskytovanie dotácií na bývanie. V súlade s odporúčaním o zárukách pre deti by sa mal klásť dôraz na rozvoj služieb v oblasti ECEC, zdravotnej starostlivosti, primeraného bývania a zdravej výživy, aby sa zabezpečilo, že tieto služby budú využívať najzraniteľnejšie deti.

09

Potrebujeme programy vzdelávania a rozvoja zručností pre rodičov aj deti, ktoré by mohli prelomiť kruh chudoby. Štipendiá, mimoškolské programy a možnosti odborného vzdelávania by rodinám umožnili zvýšiť ich zamestnateľnosť a príjmový potenciál.

10

Prevenca a sociálna ochrana zraniteľných rodín by mala byť neoddeliteľnou súčasťou systémov ochrany detí, aby sa zabezpečilo, že deti zostanú vo svojich rodinách, a aby sa zabránilo rozdeľovaniu rodín. Je potrebné podporovať viac vzdelávacích programov pre sociálnych pracovníkov a pracovníkov v oblasti ochrany detí, aby sa lepšie venovali deťom v zraniteľných situáciách. Mali by byť tiež vyškolení v uplatňovaní traumatizujúceho prístupu k ohrozeným deťom.

11

Účinné intervencie

Krízová intervencia

Rodiny s deťmi sa môžu ocitnúť v núdzovej situácii, v ktorej je potrebný okamžitý zásah, a to tak z hľadiska prístrešia/ubytovania, ako aj podporných služieb. Finančné prostriedky EÚ sa môžu použiť na poskytovanie bývania a podporných služieb osobám v krízových situáciách, napríklad rodinám, ktoré boli vysídlené. Finančné prostriedky EÚ tak môžu pomôcť zabezpečiť uspokojenie základných potrieb a práv detí a zabrániť rozdeľovaniu rodín.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčený postup 1: Caritas Česká republika ponúka päť rôznych azylových domov: „Azylový dom Svätej Zdislavy“, „Azylový dom Svätej Zdislavy - Domažlice“, „Azylový dom Svätej Zdislavy - Karlove Vary“, „Jonášov dom“ a „Domov svätej Agáty Břeclav“. Všetky projekty ponúkajú pomoc matkám a ich deťom, ale líšia sa v cieľových skupinách, službách, financovaní a partnerstvách. Všetky projekty sú zamerané na potreby matiek v núdzi a ich detí, ktoré potrebujú prístrešie. Okrem iného sem patria tehotné ženy, obeť domáceho násilia, rodiny žijúce v nevhodných podmienkach a rodiny bez domova. Cieľovou skupinou niektorých azylových domov sú aj ľudia bez domova a iní ľudia v kríze.

Osvedčený postup 2: Projekt Domovy pre deti v ohrození IV (2022 - 2023) realizovaný organizáciou [Smile of the Child](#) (Grécko): Cieľom tohto projektu financovaného v rámci sektorového rozvojového programu ministerstva pre prisťahovalectvo a azyl (Národný rozvojový plán - NDP) je poskytnúť primeraný rámec pre ochranu a starostlivosť o maloletých bez sprievodu a ich prípravu na dosiahnutie samostatnosti. Z projektu sa financujú aj prevádzkové náklady dvoch existujúcich domovov pre ohrozené deti v severnom Grécku s osobitným zameraním na deti utečencov bez sprievodu a obeť zneužívania a zanedbávania bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.

Osvedčený postup 3: [Hope and Homes for Children](#) – Rumunsko sa zapojilo do realizácie projektu financovaného EÚ, ktorého cieľom je podporiť účasť detí na vzdelávaní, predchádzať ukončovaniu školskej dochádzky a podporovať mladých ľudí NEET v ďalšom vzdelávaní a prístupe na trh práce. HHC – Rumunsko vykonáva identifikáciu detí, rodín a NEET, ako aj hodnotenie ich potrieb. Odborníci potom poskytujú poradenstvo v oblasti prevencie predčasného ukončenia školskej dochádzky, ako aj v oblasti zápisu do vzdelávania pre deti a NEET. Poskytujú tiež podporu rodičom prostredníctvom kurzov rodičovstva. Niektoré z dosiahnutých výsledkov projektov sú:

- Žiadne z detí zapojených do projektu zatiaľ neukončilo školskú dochádzku.
- Školy zapojené do projektu si viac uvedomujú potreby detí a ponúkajú niekoľko mimoškolských aktivít a workshopov určených pre znevýhodnené alebo marginalizované deti, aby sa im v škole páčilo.
- Rodičia zapojení do projektu sú teraz lepšie informovaní o potrebách svojich detí, problémoch v oblasti vzdelávania a podpore, ktorú ich deti môžu potrebovať.
- NEET v súčasnosti absolvujú vzdelávacie a poradenské stretnutia, ktoré zvýšia ich šance na integráciu na trhu práce.

Deinštitucionalizácia smerom k rozvoju rodinnej starostlivosti a podpory pre osoby, ktoré opustili ústavnú starostlivosť

Mnohým deťom v Európe hrozí rozdeľovanie rodín alebo už boli od svojich rodín odlúčené. Okrem toho sa odhaduje, že približne 1 milión detí v Európe (vrátane detí so zdravotným postihnutím) žije v ústavných zariadeniach, ktoré ich vystavujú riziku negatívnych zdravotných a vývojových dôsledkov, ako aj fyzickému a emocionálnemu zneužívaniu.²⁰ Dôvodom rozchodu rodín je často chudoba alebo nedostatok podpory, a preto je možné rozchodu rodín predchádzať. V Európe je preto veľmi potrebné vyvinúť väčšie úsilie o deinštitucionalizáciu, vrátane zamerania sa na prevenciu rozdeľovania rodín,

---

²⁰ Desmond, C., Watt, K., Saha, A., et al. (2020). *Prevalence and number of children living in institutional care: global, regional, and country estimates*, The Lancet Child & Adolescent Health, 4(5): 370-377. DOI: 10.1016/S2352-4642(20)30022-5

podporu rodín, rozvoj alternatívnych možností starostlivosti v rodinách a komunitách, ako je napríklad pestúnska starostlivosť, a odbornú prípravu odborníkov, ktorí sú v kontakte s ohrozenými deťmi a rodinami, ako sú úradníci pre ochranu detí a sociálni pracovníci.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčený postup 1: Know-how Centre (Bulharsko) sa zapojilo do projektov financovaných EÚ zameraných na podporu pestúnskej starostlivosti o deti bez sprievodu v Európe ([PROFUCE](#)), pričom spolupracovalo s ďalšími piatimi organizáciami so sídlom v EÚ na projekte na podporu pestúnskej starostlivosti o maloletých bez sprievodu. Inšpiratívny je aj projekt „[Fulfil the Impossible Dreams \(FID\)](#)“, ktorý sa zameriava na zlepšenie odborných kapacít odborníkov pracujúcich s osobami, ktoré opustili systém starostlivosti v Bulharsku.

Osvedčený postup 2: Spoločnosť Telefono Azzurro (Taliansko) sa zapojila do projektu s názvom [CARE - Leaving with Care, Living with Care](#). Projekt sa zaoberá rizikom, že detské obeť násillia zažijú druhú traumou počas procesu vyšetrovania, odobratia a umiestnenia mimo domova. Cieľom CARE je zvýšiť povedomie o traume, ktorú môžu deti počas týchto procesov zažívať, a o tom, čo môžu urobiť prví respondenti (sociálni pracovníci, orgány činné v trestnom konaní, úradníci, lekári a opatrovatelia), aby znížili úroveň stresu spojenú s týmito procesmi.

Osvedčený postup 3: [The Conscious Parent Academy: Replacement Parent Urgently Needed](#) projekt Instituto de Apoio à Criança (Portugalsko) je zameraný sa zameriava na podporu detí, ktoré nemôžu žiť so svojimi rodičmi a starajú sa o ne iní dospelí ako ich biologická rodina. Tieto deti sa posielajú do náhradných rodín a cieľom je, aby sa cítili začlenené do rodinného prostredia a aby sa im poskytla primeraná starostlivosť pre ich potreby a blaho, aby sa im poskytol efektívny vzťah a potrebné vzdelanie pre ich plnohodnotný rozvoj. Úloha a zodpovednosť opatrovateľov sú rozsiahle a zložité problémy, ktoré si vyžadujú právnu, sociálnu, emocionálnu a vzdelávaciu podporu.

Priama práca s deťmi a mládežou

Investície do mimoškolských aktivít, ich sprístupnenie najmä deťom žijúcim v chudobe a vytváranie silných sociálnych sietí pre ne pomáha uľahčiť ich sociálne začlenenie.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčený postup 1: Projekt „Initiative Cream Topping“ nemeckej organizácie Caritas, založený v roku 2006, pôsobí v juhozápadnom Nemecku. „Initiative Cream Topping“ má za cieľ poskytnúť prostriedky, ktoré umožnia znevýhodneným deťom zažiť „lepšie“ veci v živote. Cieľom projektu je pomôcť deťom a mládeži (do 18 rokov) z veľmi chudobných rodín, ktorým finančná situácia nedovoľuje zapojiť sa do športového klubu alebo iných voľnočasových aktivít. Dôsledkom tejto

chudoby je, že deti a dospelávajúci sa nemôžu zúčastňovať na športových alebo iných tvorivých aktivitách, čo im bráni naplno rozvinúť svoj potenciál a nadviazať kontakty s rovesníkmi.

Osvedčený postup 2: Členské združenie Eurochild Coordination of Associations for Children (CAC), ktoré zastupuje združenie Deti na prvom mieste (Chorvátsko), sa už dlho zapája do projektov financovaných EÚ, najmä na miestnej a komunitnej úrovni, a aktívne sa delí o príklady dobrej praxe. [SOC Opatija](#), v spolupráci s mestom Opatija sa zapojila do projektu financovaného EÚ s názvom „Naštartujeme koleso našej komunity“, ktorý spočíval v posilnení miestnej komunity pre lepšiu účasť detí.

Osvedčený postup 3: Členovia [holandskej MNO Coalition for Children's Rights](#) sú často zapojení do projektov financovaných EÚ. Napríklad organizácia Save the Children Netherlands získala finančné prostriedky z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) na projekt Team Up @ AZC, ktorý poskytuje deťom vo veku od 6 do 18 rokov súbor štruktúrovaných športových, herných a pohybových aktivít. Tieto aktivity zahŕňajú aj podporu detí pri riešení ich zložitých pocitov, ako je hnev, stres a interakcia s rovesníkmi. Okrem toho organizácia Defence for Children viedla projekt Capisce, ktorého cieľom je zlepšiť ochranu obetí obchodovania s ľuďmi v trestnom konaní v Holandsku a Európe. Projekt je financovaný z programu EÚ pre práva, rovnosť a občianstvo a zúčastňuje sa na ňom 8 organizácií z celej Európy²¹.

Podpora rodiny

Podpora rodiny ako komplexná a účinná intervencia zohráva kľúčovú úlohu pri podpore celkovej pohody a stability rodín. Uplatňuje holistický prístup a uznáva, že zdravie a fungovanie jednotlivcov sú úzko prepojené s rodinnou dynamikou. Podpora rodiny sa zameriava na prevenciu, včasnú intervenciu a podporu pozitívnych rodičovských postupov. Tieto iniciatívy zahŕňajú možnosti vzdelávania a budovania zručností pre rodičov, krízovú intervenciu v náročných obdobiach a podporu zapojenia komunity a vytvárania sietí. Okrem toho podpora rodiny kladie dôraz na kultúrnu kompetenciu, čím sa zabezpečuje, že intervencie sú prispôsobené jedinečným potrebám rôznych rodín. Tento prístup sa bez problémov spája s odvetvím starostlivosti o deti a uznáva, že blaho rodiny je neoddeliteľnou súčasťou zdravého vývoja detí. **Začlenenie podpory rodiny do programov starostlivosti o deti zvyšuje kapacitu rodičov, najmä osamelých rodičov, tým, že im poskytuje potrebné zdroje, zručnosti a siete.** Tým, že sa podpora rodiny zameriava na širší rodinný kontext, prispieva k vytvoreniu výchovného prostredia a

---

²¹ Eurochild (2022). *(In)visible children, Eurochild 2022 report on children in need across Europe*, ([Invisible-children-Eurochild-2022-report-on-children-in-need-across-Europe.pdf](#))

optimalizuje pozitívny vplyv služieb starostlivosti o deti na ich rast a vývoj. Táto vzájomne prepojená stratégia nielen posilňuje jednotlivé rodiny, ale buduje aj základy odolných a podporných komunit.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčený postup 1: V rokoch 2017-2021 boli finančné prostriedky z ESF použité na poskytovanie domácich terapeutických služieb rodinám na Malte.²² Tieto služby boli ponúkané rodinám, ktoré sa stretávali s problémami súvisiacimi s násilím, chudobou, zneužívaním, fyzickými a duševnými chorobami, a ich konečným cieľom bolo „zachovanie rodiny“. Tento model sa zameriaval na priame riešenie rizík pre deti s cieľom pomôcť im zostať v rodine, namiesto toho, aby boli umiestnené do náhradnej starostlivosti. S cieľom čo najlepšie osloviť rodiny s komplexnými potrebami sa služby poskytovali najmä v domácnostiach rodín.

Osvedčený postup 2: projekt „ARTEMIDE“, ktorý koordinuje Caritas Ambrosiana (Taliansko) v spolupráci so sociálnym podnikom „Farsi prossimo“ v Miláne (Taliansko), sa zameriava na znevýhodnené alebo marginalizované rodiny (najmä matky) s deťmi (vo veku od 0 do 3 rokov), ktoré potrebujú psycho-pedagogickú podporu počas obdobia materstva a raného detstva.

Projekt uľahčuje kontakt medzi týmito rodinami a poradenskými a inými službami na miestnej úrovni; medzi rodinami a odbornými pracovníkmi sociálneho podniku a spája ich s rôznymi relevantnými verejnými službami na danom území. Ponúka ciele intervencie na pomoc a podporu, orientáciu v oblasti vzdelávacích, sociálnych a zdravotníckych služieb, služby návštev matiek v domácnosti, možnosť stretávať sa v skupinách a vymieňať si skúsenosti s inými rodinami, najmä získať poradenstvo v oblasti rodičovstva, materstva a problémov v ranom detstve.

Osvedčený postup 3: Integrované územné synergie pre zdravie a ochranu detí II (2017 - 2023), program európskej územnej spolupráce „Interreg V-A Grécko - Bulharsko“ 2014-2020 organizácie [Smile of the Child](#) (Grécko). Cieľom tohto projektu je ochrana a zlepšenie kvality života detí v cezhraničných oblastiach. Viac ako 6 500 detí v Grécku a Bulharsku absolvovalo lekárske vyšetrenia v rámci tohto projektu, ktorý okrem iného zahŕňa aj ponuku vzdelávacích seminárov pre odborníkov. S cieľom prispieť k liečbe pandémie Covid-19 bol projekt rozšírený o realizáciu série opatrení vrátane dobrovoľného darovania krvi, poskytovania psychologickej a sociálnej pomoci deťom a rodinám postihnutým krízou Covid-19, nákupu zdravotníckeho vybavenia na posilnenie národných zdravotníckych systémov na cezhraničnej úrovni, školení pre školských psychologov a pedagógov, informačnej kampane atd²³.

²² Európska komisia (2022). Domáca služba pomáha rodinám v núdzi zostať spolu (<https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/projects/malta-families-stay-together>)

²³ Eurochild (2022). *(In)visible children, Eurochild 2022 report on children in need across Europe*, ([Invisible-children-Eurochild-2022-report-on-children-in-need-across-Europe.pdf](#))

Vzdelávanie - zamestnanie

Podpora z ESF sa tradične spája s podporou zamestnanosti a integráciou na trhu práce. Obmedzený prístup ku kvalitnej a cenovo dostupnej starostlivosti o deti je pre mnohých prekážkou pri vzdelávaní a hľadaní zamestnania, čo môže rodinu vystaviť riziku chudoby. Platí to najmä pre osamelých rodičov, z ktorých väčšinu tvoria ženy.²⁴ V rámci EÚ sa na boj s touto výzvou zameralo mnoho projektov ESF. Na tento účel by sa cenné intervencie mali zamerať na rozvoj konkrétnych projektov alebo iniciatív, ktoré sa zameriavajú na zvýšenie dostupnosti, cenovej prístupnosti a kvality služieb starostlivosti o deti a zabezpečujú, aby tieto služby spĺňali potreby osamelých rodičov, ktorí hľadajú odbornú prípravu a zamestnanie. To je možné realizovať plynulou integráciou podpory starostlivosti o deti do existujúcich programov ESF+ zameraných na podporu zamestnanosti a integráciu na trhu práce. Veľká časť podpory z ESF+ je už teraz určená na zlepšenie adaptability pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny na pracovisku. Niektoré z týchto zmien odrážajú zvyšujúcu sa flexibilitu pracovných podmienok, úsilie o zlepšenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a rodovú rovnosť na pracovisku. Túto účinnú intervenciu možno podporiť aj participatívnymi procesmi, ktoré uľahčujú okamžité kroky na zmenu v rámci komunit, a tým tvoria účinnú stratégiu na podporu posilnenia postavenia komunit a podporu širších spoločenských zmien. Tento prístup zahŕňa aktívne zapojenie členov komunity do rozhodovacích procesov, zabezpečenie toho, aby bol ich hlas vypočutý, a podporu spoločných opatrení na riešenie bezprostredných problémov. Zároveň toto úsilie presahuje miestnu sféru tým, že tieto skúsenosti a perspektívy sprostredkúva širšiemu publiku, zvyšuje povedomie a presadzuje systémové zmeny²⁵.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčený postup 1: Projekt Caritas Vilnius (Litva) zameraný na zosúladienie pracovného a rodinného života spolupracuje s rodinami s deťmi, staršími a chorými osobami, komunitami a zamestnávateľmi v Litve. Projekt poskytuje služby starostlivosti o deti, bezpečné prostredie pre deti, domácu starostlivosť a sociálnu pomoc starším a chorým osobám. Projekt zahŕňa aj prácu s komunitami a zamestnávateľmi s cieľom podporiť ich pri vytváraní priaznivých podmienok na zosúladienie pracovných a rodinných povinností. Deti môžu tráviť čas v centrách dennej starostlivosti, zatiaľ čo rodičia pracujú alebo sa učia novým pracovným zručnostiam. Rodiny sa môžu spoľahnúť aj na domácu opatrovateľskú službu Caritas, a tak majú čas na prácu a vzdelávanie.

Osvedčený postup 2: projekt školského poradenstva realizuje Secours Catholique - Caritas France a pracuje s deťmi v celej krajine. Školské poradenstvo pozostáva z intervencií, ktorých cieľom je

---

²⁴ Rense Nieuwenhuis (2021). *Directions of thought for single parents in the EU*, Community, Work & Family, 24:5, 559-566, DOI: 10.1080/13668803.2020.1745756

²⁵ Reaching In (2023). *Strengthening Children's Participation in the Child Guarantee*, University of Central Lancashire and Eurochild: Brussels.

poskytnúť deťom potrebné zdroje a podporu na dosiahnutie úspechu v škole, najmä ak potrebná podpora nie je poskytovaná doma. Projekt prispieva k prevencii akademického zlyhávania detí. Poskytuje deťom príležitosť rozvíjať sociálne väzby mimo ich bežného prostredia prostredníctvom vzťahu medzi dieťaťom a dospelým, ktorý sa zameriava na špecifické potreby dieťaťa. Podporuje a rozvíja aj talent tínedžerov a detí prostredníctvom hier, voľnočasových a kultúrnych aktivít.

Osvedčený postup 3: Práca pre blaho rodiny, Tauragė, Litva, 2009-2012

Projekt „Práca pre blaho rodiny“ spustilo v septembri 2009 Centrum sociálnych služieb obce Pagegiai v župe Taurage s pomocou finančných prostriedkov z ESF. Hlavným cieľom projektu bolo pomôcť vidieckym ženám a rodinám, ktoré sú obmedzené nedostatkom dostupných sociálnych služieb, ako je starostlivosť o deti a domovy dôchodcov, v regióne. Konkrétne projekt poskytoval ženám kariérne poradenstvo a školenia v oblasti jazykov alebo počítačov, aby im pomohol pri hľadaní zamestnania. V rámci projektu sa v prípade potreby poskytovala aj starostlivosť o deti alebo starších členov rodiny, aby sa lepšie zladil život a práca. Projekt bol inšpirovaný inými projektmi v iných krajinách ESF a Nórskom, ktoré podporuje sociálne začlenenie. Výsledkom je, že niekoľko znevýhodnených rodín s deťmi so zdravotným postihnutím je v súčasnosti počas dňa zapísaných do rehabilitačného centra. O úspechu projektu svedčí aj to, že veľká miestna spoločnosť mohla pre svojich zamestnancov v regióne zriadiť detské jasle. Študijný tím nemal k dispozícii hodnotenie tohto programu.

Osvedčený postup 4: [Zabezpečenie prístupu k starostlivosti o deti a zamestnaniu \(PACE\)](#). PACE zavádza výskumom podložené testy, ktoré zlepšujú prístup k starostlivosti o deti, pričom osobitnú pozornosť venuje zamestnanosti znevýhodnených alebo marginalizovaných rodín. PACE ponúka metódu, ktorá využíva zapojenie rodičov, dobrovoľnú účasť, odbornú prípravu a prispôbené programy zamestnanosti na odstránenie prekážok účasti na trhu práce a v spoločnosti vrátane budovania vzťahov a ducha komunity. PACE rozširuje zručnosti pracovníkov v oblasti starostlivosti o deti, zlepšuje mäkké zručnosti dobrovoľníkov a rodičov a vedie ich k zamestnaniu, čím zlepšuje životné podmienky a životné vyhliadky znevýhodnených a znevýhodnených rodín.

Prázdninové programy

Ponukou prázdninových programov poskytovateľa starostlivosti o deti riešia potrebu nepretržitej pomoci počas prázdnin a zabezpečujú rodinám prístup k spoľahlivým a komplexným službám. Tieto programy často zahŕňajú celý rad aktivít a podpory vrátane vzdelávacích programov, rekreačných možností a poskytovania výživnej stravy. Okrem toho prázdninové programy zohrávajú kľúčovú úlohu pri predchádzaní potenciálnym nedostatkom v starostlivosti o deti, ktoré by mohli vzniknúť počas školských prestávok, a uľahčujú rodičom pokračovať v zamestnávaní a odbornej príprave. Začlenenie zásad podpory rodiny do prázdninových programov zvyšuje ich účinnosť, pretože tieto programy sa stávajú nielen prostriedkom starostlivosti o deti, ale aj platformou na poskytovanie zdrojov, budovanie

rodičovských zručností a podporu zapojenia komunity. Tým, že prázdninové programy uznávajú vzájomnú prepojenosť rodinnej pohody a potrieb starostlivosti o deti, prispievajú k vytvoreniu podporného prostredia, ktoré je prospešné pre rodičov aj deti a podporuje odolnosť a stabilitu v rámci širšej komunity.

Účinné intervencie - Osvedčené postupy

Osvedčené postupy: „Rodinné prázdniny“ a „Prázdniny pre deti u hostiteľských rodín“ sú projekty, ktoré realizuje Secours Catholique - Caritas France. Tieto dva modely projektov sú zamerané na deti, rodičov a rodiny v celom Francúzsku. Oba modely umožňujú deťom objavovať iné prostredie, než aké bežne poznajú, zúčastňovať sa na nových voľnočasových, športových, kultúrnych a spoločenských aktivitách, a tak im pomáhajú rásť. Získavanie nových skúseností v pozitívnej atmosfére prispieva k ich osobnému rozvoju, seberealizácii, samostatnosti a socializácii. Oba projekty vytvárajú partnerstvá so sociálnymi službami. Projekt „Rodinné prázdniny“ dáva celým rodinám možnosť ísť na spoločnú dovolenku v sprievode zamestnancov Secours Catholique v dovolenkovom rezorte. V rámci projektu „Rodinné prázdniny“ umožňuje sprevádzanie počas prázdnin pracovníkom projektu identifikovať konkrétne potreby detí a poskytnúť im vhodnú podporu (napr. nové okuliare, zubnú starostlivosť atď.). „Prázdniny pre deti u hostiteľských rodín“ je iný model, ktorý umožňuje rodinám, s ktorými Secours Catholique celoročne spolupracuje, poslať svoje deti na prázdniny do hostiteľských rodín na 3 týždne (v priemere). Tieto hostiteľské rodiny žijú v inom prostredí, čo umožňuje hosťovaným deťom prežiť určitý čas v inom rodinnom prostredí v spoločnosti iných detí rovnakého veku. Projekt „Prázdniny pre deti u hostiteľských rodín“ tiež vytvára siete medzi rodinami. Očakávaným výsledkom je vytvorenie trvalých vzťahov medzi hostiteľskými rodinami a deťmi, ktoré prijímajú, a ich rodinami pôvodu. Projekt realizujú najmä dobrovoľníci: približne 2 000 hostiteľských rodín a veľký počet dobrovoľníkov zodpovedných za prípravu a monitorovanie prijímania detí/rodín.

6.3 Služby pre osoby so zdravotným postihnutím

Význam ESF+ a ERDF pre sektor

Aby sa zabezpečilo, že opatrenia spĺňajú pravidlá a priority stanovené v nariadeniach EÚ o financovaní, v tejto časti sú zhrnuté hlavné ustanovenia týkajúce sa práv a sociálneho začlenenia osôb so zdravotným postihnutím, ako sú stanovené v nariadeniach o ESF+, ERDF a CPR.

CPR je zastrešujúci právny predpis, ktorý sa vzťahuje na rôzne programy financovania EÚ vrátane ESF+ a ERDF. Stanovuje pravidlá, ktoré sa musia dodržiavať, a ciele využívania týchto prostriedkov. Kľúčové ustanovenia nariadení o spoločných ustanoveniach, ktoré sa týkajú práv osôb so zdravotným postihnutím, sú tieto:

- Členské štáty a Komisia zabezpečia dodržiavanie Charty základných práv Európskej únie pri implementácii fondov;
- Finančné prostriedky by sa mali realizovať spôsobom, ktorý podporuje prechod od inštitucionálnej k rodinnej a komunitnej starostlivosti, a nemali by sa podporovať opatrenia, ktoré prispievajú k akejkoľvek forme segregácie alebo vylúčenia;
- Pri financovaní všetkých druhov infraštruktúry by sa mala zabezpečiť prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím;
- Aby mali členské štáty prístup k fondom, mali by mať zavedený vnútroštátny rámec na vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD).

Pokiaľ ide o prvý bod, ten zahŕňa nediskrimináciu (článok 21) a „právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej a pracovnej integrácie a účasti na živote spoločnosti“ (článok 26). Pokiaľ ide o druhý bod, Európska expertná skupina (EEG) pre prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť vytvorila kontrolný zoznam a usmernenia EÚ [Kontrolný zoznam EÚ](#) a [Pokyny](#) pre nezávislý život a začlenenie do komunity s cieľom usmerniť RO pri financovaní opatrení, ktoré podporujú prechod z inštitucionálnej na rodinnú a komunitnú starostlivosť.

Pokiaľ ide o posledný bod, členské štáty by preto mali implementovať UNCPRD a vyzývajú sa, aby na tento účel využívali fondy EÚ. V Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím sa hovorí o zdravotnom postihnutí ako o výsledku interakcie medzi postihnutím osôb a prekážkami v prístupe a prostredí, ktoré im bránia v plnej a účinnej účasti na živote spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými. V záujme implementácie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a ochrany a presadzovania práv osôb so zdravotným postihnutím by preto mali IZ aktívne pracovať na odstraňovaní takýchto bariér a predchádzať vytváraniu nových.

Cieľom ESF+ je podpora investícií do ľudí a systémov v oblastiach politiky zamestnanosti, vzdelávania a sociálneho začlenenia. Niektoré z kľúčových priorít relevantných pre poskytovanie služieb osobám so zdravotným postihnutím sú:

- ESF+ by mal podporovať aktívne začlenenie ľudí vzdialených od trhu práce;
- Mal by sa využívať na zlepšenie včasného a rovnakého prístupu k cenovo dostupným, udržateľným a vysokokvalitným službám, ktoré podporujú prístup k bývaniu a k starostlivosti a podpore zameranej na človeka, ako je zdravotná starostlivosť a dlhodobá starostlivosť, najmä rodinné a komunitné služby;
- ESF+ by mal podporovať rovnaký prístup k inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a ich absolvovanie;
- ESF+ by mal zabezpečiť prístupnosť pre osoby so zdravotným postihnutím a podporovať prechod od inštitucionálnej starostlivosti k rodinnej a komunitnej starostlivosti a podpore.

ESF+ sa preto môže použiť na projekty, ktoré poskytujú služby vo vyššie uvedených prioritných oblastiach, napríklad na pokrytie nákladov na zamestnancov a odbornú prípravu.

Cieľom ERDF je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v rámci EÚ. V rámci cieľa Sociálne začlenenie sú niektoré z príslušných priorít: Rozvoj sociálnej infraštruktúry; zlepšenie prístupu k

---

inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania prostredníctvom rozvoja dostupnej infraštruktúry; a podpora sociálno-ekonomického začlenenia znevýhodnených skupín vrátane osôb s potrebou podpory prostredníctvom integrovaných opatrení vrátane bývania a sociálnych služieb.

Z ERDF možno financovať investície do infraštruktúry, investície do prístupu k službám, zariadenia a softvéru. Môže sa použiť aj v súčinnosti s ESF+, pričom ERDF sa použije napríklad na prístupnú infraštruktúru a ESF+ na pilotné zavedenie služby.

Potreby a výzvy sektora

Podporné služby by mali podporovať osoby so zdravotným postihnutím takým spôsobom, aby mohli uplatňovať svoje práva (ako sa uvádza v UNCRPD), mať možnosť voľby a kontroly nad svojím životom a plne sa zúčastňovať na živote spoločnosti. Je však potrebné poznamenať, že väčšina krajín ešte úplne neimplementovala UNCRPD. Napríklad v mnohých, ak nie vo všetkých členských štátoch EÚ osoby so zdravotným postihnutím stále žijú v ústavoch,²⁶ sú segregované v špeciálnom vzdelávaní²⁷ a majú vyššiu mieru nezamestnanosti v porovnaní s osobami bez zdravotného postihnutia. Údaje napríklad ukazujú, že v EÚ stále existuje vysoký rozdiel v zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím (21,4 % v roku 2022 vo všetkých členských štátoch EÚ)²⁸, pričom ženy sú z trhu práce vylúčené ešte častejšie ako muži.²⁹ Kvôli zastaraným finančným a právnym systémom, nedostatočnému financovaniu, chýbajúcim zručnostiam a personálu môže byť pre sociálne služby ťažké prejsť na komunitné formy starostlivosti a podpory zamerané na človeka. Potrebu transformácie služieb, ako aj potrebné zmeny v právnych predpisoch a politike zdôrazňuje aj osobitný spravodajca pre práva osôb so zdravotným postihnutím vo svojej správe „[Transformácia služieb pre osoby so zdravotným postihnutím](#)“. Poskytovatelia služieb môžu s pomocou fondov EÚ zohrávať kľúčovú úlohu pri vytváraní inkluzívnejšej spoločnosti tým, že budú poskytovať a spoluvytvárať kvalitné, dostupné, na človeka zamerané a komunitné služby. Kľúčové potreby a výzvy, ktoré boli identifikované počas činností a workshopov zameraných na zhromažďovanie dôkazov o činnosti Helpdesku, sú:

---

²⁶ Jan Šiška a Julie Beadle-Brown (2020). Správa o prechode z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné služby v 27 členských štátoch EÚ. (<https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2020/05/eeg-di-report-2020-1.pdf>)

²⁷ EASIE (2018/2019). Správa o súbore údajov za školský rok pre jednotlivé krajiny. (<https://www.european-agency.org/resources/publications/EASIE-2018-2019-cross-country-report>)

²⁸ Údaje Eurostatu z roku 2022: *Rozdiel v zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím podľa úrovne obmedzenia činnosti a pohlavia* (zdroj EU-SILC).

²⁹ EDF (2022). *Zdravotné postihnutie a rodové rozdiely: nerovnaké zamestnávanie žien so zdravotným postihnutím*. (<https://www.edf-feph.org/publications/disability-and-gender-gaps-addressing-unequal-employment-of-women-with-disabilities/>)

The transition from institutional care to family and community-based care and support.

01

Primeraná podpora pre ľudí so zdravotným postihnutím, aby mohli žiť nezávisle a mať možnosť voľby a kontroly nad svojím životom (vrátane osobnej asistencie, osobných rozpočtov a iných foriem samostatne riadenej podpory).

02

Podpora osôb so zdravotným postihnutím pri hľadaní prístupného a prispôsobeného bývania alebo podpora pri vykonávaní potrebných úprav.

03

Zabezpečenie inkluzívnych a dostupných bežných služieb vrátane vzdelávania, vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, dopravy a zdravotnej starostlivosti.

04

Inkluzívna socializácia a voľnočasové aktivity.

05

Podpora osôb so zdravotným postihnutím pri hľadaní zamestnania na otvorenom trhu práce a ich podpora v zamestnaní.

06

Zvyšovanie zručností a možností odbornej prípravy pre osoby so zdravotným postihnutím vrátane možností vzdelávania dospelých a celoživotného vzdelávania.

07

Podpora rodín s dieťaťom so zdravotným postihnutím alebo s rizikom oneskoreného vývoja prostredníctvom účinného včasného odhaľovania, služieb včasnej intervencie a podpory rodičov a opatrovateľov vrátane prevencie umiestnenia do ústavnej starostlivosti.

08

Prístupnosť verejných budov, služieb, bývania a informácií. Okrem toho je v niektorých krajinách prístup k základným službám pre osoby so zdravotným postihnutím vo vidieckych oblastiach komplikovaný.

09

Aktivity na zvyšovanie povedomia o problematike stigmy a predsudkov voči osobám so zdravotným postihnutím.

10

Potreba spoločného vytvárania: zabezpečenie skutočného zapojenia skupín používateľov do tvorby projektov. V praxi však môže byť ťažké spoluvytvárať projekty vzhľadom na obmedzený čas, počas ktorého sú výzvy otvorené.

11

V prípade projektov zameraných na osoby s ťažkým zdravotným postihnutím/vysokými potrebami podpory je niekedy ťažké preukázať financujúcemu subjektu vplyv, a to aj z toho dôvodu, že „počet“ oslovených alebo podporených osôb môže byť nižší, zatiaľ čo individuálny vplyv pre príjemcu môže byť veľmi vysoký.

12

Hoci sa ESF+ môže využívať na rôzne priority, mnohé krajiny a riadiace orgány sa vo svojich programoch výrazne zameriavajú na zamestnanosť. Pri meraní úspechu sa zameriavajú na to, koľko osôb sa po ukončení projektu zamestnalo, pričom zamestnanie nie je jediným predpokladom začlenenia osôb so zdravotným postihnutím. Preto je potrebných viac možností kombinovať rôzne prvky aktívneho začlenenia, napríklad podporované zamestnávanie v kombinácii s inými dennými aktivitami pre osoby s mentálnym postihnutím.

13

Typológia intervencií

S cieľom využívať fondy EÚ spôsobom, ktorý je v súlade s nariadeniami o financovaní, pomáha implementovať kľúčové politické rámce EÚ a reaguje na potreby sektora, odporúčame, aby riadiace orgány využívali ESF+ a ERDF na tieto intervencie:

Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť

Mnohé osoby so zdravotným postihnutím v EÚ stále žijú v ústavoch a členské štáty EÚ sú veľmi podporované v tom, aby využívali finančné prostriedky EÚ na deinštitucionalizáciu. Deinštitucionalizácia si okrem iného vyžaduje zatvorenie inštitúcií, rozvoj rodinných a komunitných služieb a inštruktáž a podporu osôb so zdravotným postihnutím pri odchode z inštitúcií a samostatnom živote.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Rozvoj komunitných služieb; školenie zamestnancov inštitúcií o podpore zameranej na človeka, aby boli schopní pracovať v nových službách alebo na iných pracovných miestach; rozvoj a poskytovanie individuálne navrhnutých podporných procesov pre samostatný život jednotlivcov; podpora osôb opúšťajúcich inštitúcie s ich zručnosťami samostatného života; uľahčenie vzájomnej podpory a rozvoj sietí vzájomnej podpory na uľahčenie prechodu do komunity alebo prechodu z rodinného domu do samostatného života; podpora osôb opúšťajúcich inštitúcie s posilnením rodinných väzieb (ak je to žiaduce), ich začlenenie do komunity a aktívne občianstvo.

Osobná asistencia a osobné rozpočty

Osobná asistencia a osobné rozpočty alebo iné formy samostatne riadenej a osobne vedenej podpory sú kľúčom k zabezpečeniu nezávislého života osôb so zdravotným postihnutím, a preto podporujú ich právo vyjadriť svoj hlas, výber a kontrolu nad typom podpory, ktorú chcú využívať, a nad životom, ktorý chcú žiť. Osobná asistencia znamená, že osoba so zdravotným postihnutím si môže vybrať svojho osobného asistenta a že je v centre rozhodovania o asistencii. Úroveň poskytovanej osobnej asistencie by mala zodpovedať potrebám podpory každej osoby. Nie všetky členské štáty EÚ majú zavedené systémy osobnej asistencie alebo majú systémy, ktoré možno zlepšiť, pretože sú nevhodné alebo nedostatočné.³⁰ Okrem toho by členské štáty mali investovať do rozvoja systémov podporovaného rozhodovania, pretože niektoré osoby budú potrebovať podporované rozhodovanie, aby mohli spravovať svojho osobného asistenta a/alebo osobný rozpočet.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Pilotovanie služieb osobnej asistencie a/alebo iných modelov individualizovanej podpory; poskytovanie podpory osobám so zdravotným postihnutím pri nakladaní s ich osobnými rozpočtami a administratívou, ktorá je spojená so zamestnávaním osobných asistentov, vrátane vzájomnej podpory; propagácia práce osobného asistenta; odborná príprava osobných asistentov v oblasti podpory vedenej osobou a sebaurčenia; aktivity na zvyšovanie povedomia osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín o výhodách osobnej asistencie a osobných rozpočtoch; hodnotenie kvality služieb osobnej asistencie.

Účinná intervencia - sľubné postupy

Sľubný postup 1: [Implementácia osobnej asistencie v Chorvátsku s ESF](#)

V roku 2017 boli sedemdesiatim štyrom chorvátskym združeniam osôb so zdravotným postihnutím udelené zmluvy na realizáciu projektov spolufinancovaných z ESF zameraných na rozvoj služieb osobnej asistencie.

³⁰ ENIL (2023). *Independent Living Survey*. (<https://enil.eu/il-map/>)

Sľubný postup 2: Model podpory nezávislého života v Portugalsku

Model podpory nezávislého života sa realizuje poskytovaním osobnej asistencie prostredníctvom centier podpory nezávislého života a bol spolufinancovaný v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov pre Portugalsko 2020. Činnosti centier zahŕňajú poskytovanie osobnej asistencie, odbornú prípravu osobných asistentov a informačné a propagačné akcie.

Prístupné a prispôbené bývanie pre osoby so zdravotným postihnutím

Aby sa rešpektovalo právo ľudí so zdravotným postihnutím na nezávislý život, mali by mať možnosť výberu a kontroly nad tým, s kým a ako žijú, a preto by mali mať prístup k dostupným a prispôbeným možnostiam bývania. Európska stratégia pre práva osôb so zdravotným postihnutím však poukazuje na nedostatočné zabezpečenie bývania ako na jednu z hlavných prekážok, ktoré bránia začleneniu. S pomocou fondov EÚ môžu služby zohrávať úlohu pri podpore osôb so zdravotným postihnutím v tejto oblasti. Poskytovanie bývania by nemalo byť priamo viazané na podporné služby, ktoré osoba dostáva, pretože inak hrozí, že jednotlivci stratia podporu, ak sa rozhodnú zmeniť svoje bývanie, alebo naopak. Osoby so zdravotným postihnutím by preto mali byť podporované v prístupe k bývaniu a k podporným službám, ktoré potrebujú, bez ohľadu na to, kde žijú.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Podpora pri hľadaní možností bývania pre osoby s (vyššími) potrebami podpory; fyzické sprístupnenie bývania pre osoby so zdravotným postihnutím; príspevky na pokrytie nákladov na bývanie osôb so zdravotným postihnutím (v kombinácii s inými opatreniami v oblasti začleňovania/zamestnanosti); rozvoj projektov spoločného bývania, v rámci ktorých mladí ľudia so zdravotným postihnutím a bez neho bývajú spolu; budovanie prístupnejšieho a cenovo dostupnejšieho bývania; inštalácia asistenčných zariadení v domácnostiach s cieľom uľahčiť nezávislý život; pomoc pri prispôbovaní domácnosti vlastným špecifickým potrebám.

Služby umožňujúce výber a kontrolu

Osoby so zdravotným postihnutím by mali mať možnosť voľby a kontroly nad svojím životom a v niektorých prípadoch potrebujú podporu pri prijímaní týchto rozhodnutí. Okrem toho by mali mať možnosť rozhodovať sa o tom, aký typ služby a od ktorého poskytovateľa dostanú, a všetky informácie o rôznych možnostiach by im mali byť poskytnuté jasným, transparentným a zrozumiteľným spôsobom.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Služby informujúce osoby so zdravotným postihnutím o dostupných možnostiach podpory a podpory pri prístupe k týmto službám; činnosti uľahčujúce vzájomnú podporu; činnosti uľahčujúce podporované rozhodovanie; školenia pre osoby so zdravotným postihnutím a rodinných príslušníkov o ich právach a o tom, ako tieto práva obhajovať.

Vytváranie prístupných a inkluzívnych bežných služieb

Ak bežné služby nie sú prístupné a vybavené tak, aby spĺňali potreby všetkých, napríklad osôb so zdravotným postihnutím, miestne orgány by mali uprednostniť prepracovanie a financovanie týchto služieb, aby ich mohli využívať a využívať všetci.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Sprístupnenie infraštruktúry bežných služieb; projekty uľahčujúce spoluprácu medzi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím (OZP), osobami so zdravotným postihnutím, poskytovateľmi služieb a miestnymi orgánmi s cieľom sprístupniť bežné služby; odborná príprava zamestnancov v bežných službách (napr. v zdravotníctve a centrách vzdelávania dospelých) v oblasti začleňovania osôb so zdravotným postihnutím a prístupov založených na ľudských právach; podpora prístupu k pomoci v práci alebo vo vzdelávaní prostredníctvom osobnej asistencie a poskytovania iných primeraných úprav.

Socializácia a voľnočasové aktivity

Ľudia so zdravotným postihnutím, rovnako ako všetci ostatní, majú potrebu socializácie a trávenia voľného času, ale často čelia sociálnej izolácii³¹ alebo prekážkam pri účasti na (bežných) spoločenských a voľnočasových aktivitách. V mnohých krajinách existujú aktivity „dennej starostlivosti“ pre osoby so zdravotným postihnutím, ale tieto aktivity často neumožňujú výber a kontrolu. Niekedy nahrádzajú vzdelávanie alebo zamestnanie a často sú segregované. Osoby so zdravotným postihnutím by však mali mať možnosť slobodne si vybrať, do akých aktivít sa chcú zapojiť a kedy, pričom aktivity by mali dopĺňať, a nie nahrádzať možnosti vzdelávania a/alebo zamestnania. Nielen samotné aktivity by mali byť inkluzívne a prístupné, ale aj osoba by mala mať možnosť dostať sa k danej aktivite.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Projekty, ktoré zapájajú osoby so zdravotným postihnutím do spoločenských a voľnočasových aktivít, napr. poskytovaním dopravy do a zo spoločenských a voľnočasových aktivít a v prípade potreby poskytovaním dodatočného podporného personálu; zlepšovaním dostupnosti zariadení na trávenie voľného času, ako sú bazény, kiná, divadlá, športové centrá atď.

Inkluzívne vzdelávanie vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve

V mnohých členských štátoch EÚ nie sú vzdelávacie systémy, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve (ECEC), plne inkluzívne, čo znamená, že žiaci so zdravotným postihnutím sa stále často vzdelávajú v segregovaných triedach a/alebo školách alebo sú zo vzdelávania vylúčení. Inkluzívne vzdelávanie sa vzťahuje na vzdelávacie prostredie, ktoré prispôsobuje dizajn a fyzické štruktúry, vyučovacie metódy a učebné osnovy, ako aj kultúru, politiku a prax vzdelávacieho prostredia tak, aby boli prístupné všetkým žiakom bez diskriminácie. Je potrebné prispôbiť nielen vzdelávacie prostredie. Okrem toho je potrebné zvýšiť informovanosť rodičov detí so zdravotným postihnutím a bez neho o inklúzii a zásadách UNCRPD.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Výzva na predkladanie návrhov na poskytovanie dotácií pre asistentov učiteľov na podporu inkluzívneho vzdelávania a ECEC; školenia pedagogických pracovníkov v oblasti inklúzie; aktivity na zvyšovanie povedomia

³¹ Emerson E., at. Al. (2021). *Osamelosť, sociálna podpora, sociálna izolácia a pohoda u dospelých v produktívnom veku so zdravotným postihnutím a bez neho*: Prieerezová štúdia. *Disabil Health*, 14(1):100965. DOI: 10.1016/j.dhjo.2020.100965.

---

o inklúzii a zásadách UNCRPD medzi rodičmi a širšou komunitou; sprístupnenie vzdelávacích budov (vrátane jaslí, materských škôl a zariadení odborného vzdelávania a vysokoškolského vzdelávania).

Predchádzanie inštitucionalizácii a deinštitucionalizácia detí so zdravotným postihnutím

V Európe stále vyrastajú deti so zdravotným postihnutím v ústavoch, čo im upiera právo vyrastať v rodine. Deti so zdravotným postihnutím často končia v ústavoch z dôvodu nedostatočnej podpory dieťaťa, jeho rodiny a opatrovateľov. Členské štáty sa preto vyzývajú, aby využívali finančné prostriedky EÚ na uľahčenie prechodu detí so zdravotným postihnutím z ústavnej do rodinnej starostlivosti a na podporu rodín s cieľom predchádzať umiestňovaniu detí do ústavov. Okrem toho si opatrovatelia niekedy myslia, že ich dieťaťu je lepšie v ústave a/alebo v segregovanom vzdelávaní. Preto je veľmi dôležité aj zvyšovanie povedomia rodičov a opatrovateľov o význame a výhodách inklúzie.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Podpora rodín s dieťaťom so zdravotným postihnutím vrátane prevencie umiestnenia do náhradnej starostlivosti (napr. prostredníctvom osobnej asistencie, odbornej prípravy rodičov, služieb včasnej intervencie); služby pomáhajúce opatrovateľom získať prístup k správnej podpore; špecializovaná podpora rodičom a opatrovateľom, ktorí prijímajú dieťa späť domov po pobyte v zariadení; programy na prípravu detí na prechod na život v rodine; odborná príprava sociálnych pracovníkov na prácu s rodinami s deťmi so zdravotným postihnutím; prístup k asistenčným technológiám a zariadeniam a odborná príprava na používanie týchto zariadení.

Intervencia a včasné odhaľovanie v ranom detstve

Včasné odhalenie vývojových oneskorení a postihnutí u detí, po ktorom nasleduje intervencia v ranom detstve, môže deťom výrazne pomôcť k lepším výsledkom počas celého života.³² Intervencia v ranom detstve (ECI) je oblasť individualizovaných služieb zameraných na rodinu pre dojčatá a malé deti (0-6 rokov) a ich rodiny. Pomáhajú identifikovať, predchádzať, prekonávať alebo minimalizovať rizikové situácie. Zahŕňajú posúdenie potrieb dieťaťa a členov rodiny, vytvorenie individuálnych plánov služieb pre rodinu, poskytovanie služieb vrátane logopedickej, fyzickej a pracovnej terapie, komunikačných a socializačných programov, psychoterapie detí a rodičov, poradenstva pre rodičov a ďalších.³³ Hoci mnohé členské štáty EÚ ponúkajú špecifické služby a terapie pre deti so zdravotným postihnutím, len niekoľko členských štátov v súčasnosti zaručuje komplexné služby ECI.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Odborná príprava v oblasti predškolskej starostlivosti pre zamestnancov a manažérov služieb; zriadenie a pilotné zavedenie služieb včasnej detskej intervencie; zriadenie a pilotné zavedenie služieb včasného

---

³² UNICEF (2022). Nástroje na včasné odhalenie detí s oneskoreným vývojom a postihnutím. (<https://www.unicef.org/mena/media/17716/file/Early%20Detection%20Tools%20For%20Children%20With%20Developmental%20Delays%20And%20Disabilities.pdf>)

³³ EASPD (2022). *Family-centred Early Childhood Intervention: The best start in life*. (<https://easpd.eu/publications-detail/eci-position-paper-family-centred-early-childhood-intervention-the-best-start-in-life/>)

odhaľovania; projekty podporujúce spoluprácu medzi službami ECEC a VSRD; odborná príprava zamestnancov ECEC a iných príslušných služieb, ako je zdravotná starostlivosť, v oblasti včasného odhaľovania.

Krátkodobá starostlivosť o deti a neformálna podpora pre rodiny (náhradná starostlivosť)

Deti so zdravotným postihnutím si kvôli svojmu postihnutiu a prekážkam v spoločnosti často vyžadujú zvýšenú starostlivosť a podporu. Tým sa úloha opatrovateľa stáva intenzívnejšou a má väčší vplyv na ich finančnú a sociálnu situáciu, ako aj na pracovný a osobný život. Preto je dôležité, aby opatrovatelia mali podporu a mohli si občas oddýchnuť. Činnosti, ktoré to uľahčujú, sa často označujú ako „respitná starostlivosť“. V praxi to často znamená, že deti sú na určitý čas odkázané na ústavnú starostlivosť, čo nie je v súlade s rámcom OSN a EÚ pre práva osôb so zdravotným postihnutím. Krátkodobá inkluzívna starostlivosť a neformálna podpora sú preto nevyhnutné, aby si rodičia mohli oddýchnuť, a môžu byť aj zábavným spôsobom, ako uľahčiť socializáciu a začlenenie detí.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Programy vzájomnej podpory pre rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím a podpora pri vytváraní neformálnych sietí; odborná príprava zamestnancov na podporu rodín pri vytváraní neformálnych podporných sietí; inkluzívne prázdninové kluby; inkluzívna mimoškolská starostlivosť a voľnočasové aktivity; služby krátkych prestávok v domácnosti rodiny; uľahčenie výmeny osvedčených/inovatívnych postupov v oblasti náhradných aktivít.

Uľahčenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím na otvorený trh práce

Osoby so zdravotným postihnutím čelia vyššej miere nezamestnanosti ako osoby bez zdravotného postihnutia. Kvôli diskriminácii, stigme a nedostatku primeraných úprav môže byť pre nich ťažké nájsť si prácu na otvorenom trhu práce. Okrem toho, ak sú zamestnaní, ide často o zle platenú prácu. Ženy so zdravotným postihnutím majú ešte menšiu pravdepodobnosť, že budú mať platené zamestnanie ako ich mužskí rovesníci, a to z dôvodu intersekcionality³⁴.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Podpora prostredníctvom poradcov pre orientáciu, ktorí pomáhajú osobám so zdravotným postihnutím pri prechode zo vzdelávania do zamestnania; služby individuálneho umiestňovania a podpory (IPS); inkluzívne navrhovanie pracovných miest/pracovných miest; pomoc špecializovaných job koučov pracujúcich so skupinami, ktoré čelia viacnásobnej diskriminácii (napr. osoby so zdravotným postihnutím s migračným pôvodom); podpora osôb so zdravotným postihnutím pri prechode z podporovaného zamestnania na otvorený trh práce; financovanie úprav na pracovisku a nákup asistenčných technológií.

Účinná intervencia - sľubné postupy

Sľubný postup 1: [The Poweria! Projekt vo Fínsku](#)

³⁴ Európska komisia (2023). Katalóg pozitívnych opatrení na podporu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím a boj proti stereotypom

(https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8570&furtherPubs=yes&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eu_social_newsletter)

Cieľ projektu Poweria financovaného z ESF! Cieľom projektu (2021-2023) je podporiť multikultúrnych ľudí vo Fínsku, ktorí potrebujú podporu z dôvodu ľahkého mentálneho postihnutia alebo iných špeciálnych potrieb, aby si našli vlastnú študijnú a pracovnú cestu. V rámci projektu sa organizuje skupinový a individuálny tréning. Projekt posilňuje sebedôveru, silné stránky a sociálne začlenenie účastníkov a zároveň im poskytuje primeranú a vhodnú podporu.

Sľubný postup 2: [Change4Inclusion](#)

Change4Inclusion je projekt financovaný z ESF, ktorý sa realizuje v Belgicku, Lotyšsku a Španielsku a ktorého cieľom je podporiť zamestnávateľov pri zmene myslenia, ktorá je potrebná na vytvorenie inkluzívneho pracoviska. Pomáha tiež zakotviť inkluzívne navrhovanie pracovných miest, a to aj prostredníctvom vytvárania pracovných miest a tvorby pracovných miest.

Zvyšovanie zručností a možností odbornej prípravy pre osoby so zdravotným postihnutím

Zlepšenie zručností a možností odbornej prípravy môže tiež pomôcť osobám so zdravotným postihnutím nájsť si prácu. Odborná príprava sa môže zamerať na zlepšenie ich všeobecných zručností (napr. zručnosti v oblasti mobility), ktoré im môžu pomôcť aj v zamestnaní, alebo na špecifické zručnosti, ktoré sú na trhu práce veľmi žiadané, pričom odborná príprava sa prispôbi ich záujmom a schopnostiam.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Podpora zručností zameraných na zabezpečenie lepšej účasti na profesionálnom, politickom a spoločenskom živote; ponuka odbornej prípravy pred nástupom do zamestnania; odborná príprava pre osoby s mentálnym postihnutím, napríklad v oblasti digitálnych zručností alebo mäkkých zručností; zlepšenie dostupnosti vysokoškolského vzdelávania pre osoby so zdravotným postihnutím.

Účinná intervencia - sľubná prax

Sľubný postup 1: [Projekt Kompetent mobility](#) v Nemecku je určený na podporu zručností v oblasti mobility u ľudí so zdravotným postihnutím. V závislosti od individuálnych požiadaviek môže školenie zahŕňať témy ako používanie invalidného vozíka, chôdza s pomôckou, cestovanie autobusom, vlakom alebo autom. Každá činnosť, ktorej cieľom je zabezpečiť lepšiu účasť na pracovnom a spoločenskom živote.

Podpora na udržanie zamestnanosti

Keď ľudia počas svojho života získajú postihnutie alebo chorobu, môžu byť ohrození vypadnutím zo zamestnania alebo môžu potrebovať podporu, aby sa prispôbili svojej novej realite na pracovisku, a pracovisko môže potrebovať podporu, aby sa prispôbilo novým potrebám. Riadenie práceneschopnosti je proces na pracovisku, ktorého cieľom je uľahčiť návrat zranených alebo chorých zamestnancov do práce prostredníctvom koordinovaného úsilia zohľadňujúceho potreby jednotlivcov, pracovné prostredie a zákonné povinnosti.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Služby a programy riadenia zdravotného postihnutia; služby a programy návratu do práce.

6.4 Starostlivosť a podpora starších osôb

Význam fondov EÚ pre služby pre starších ľudí

ESF+ uznáva vyvíjajúce sa potreby starnúcej európskej populácie a obsahuje ustanovenia na podporu aktívneho starnutia a sociálneho začlenenia starších osôb. Kladie veľký dôraz na predĺženie pracovného života starších ľudí prostredníctvom programov rozvoja zručností a zamestnateľnosti. Okrem toho ESF+ vyčleňuje zdroje na riešenie sociálnej izolácie starších ľudí a podporuje zmysluplné väzby v rámci ich komúnít. Významnú úlohu zohráva aj pri zlepšovaní kvality služieb zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, investíciách do zdravotníckej infraštruktúry, odbornej príprave zdravotníckych pracovníkov a podpore inovatívnych riešení prostredníctvom iniciatívy Strand for Health. Okrem toho ESF+ podporuje možnosti celoživotného vzdelávania pre všetkých občanov vrátane starších ľudí prostredníctvom rôznych vzdelávacích programov a iniciatív.

ERDF prispieva k budovaniu Európy priateľskej k starším ľuďom tým, že sa zameriava na vytváranie prístupnej infraštruktúry. Podporuje rozvoj verejných priestorov, dopravných systémov a bývania, ktoré vyhovujú špecifickým potrebám starších ľudí a zabezpečujú ich mobilitu a nezávislosť. Okrem toho ERDF podporuje hospodársky rozvoj, ktorý vytvára pracovné príležitosti pre starších ľudí. Podporuje iniciatívy zamerané na vytváranie pracovných miest priateľských k starším a na podporu podnikania seniorov, čím sa posilňuje ich aktívna účasť na pracovnom trhu.

CPR tvorí regulačný rámec, ktorým sa riadi využívanie finančných prostriedkov EÚ, a kladie veľký dôraz na začlenenie a nediskrimináciu. Stanovuje, že projekty financované EÚ musia byť prospešné pre všetkých členov spoločnosti bez ohľadu na vek, čím sa zabezpečí, že starší ľudia budú mať rovnaký prístup k službám a príležitostiam. Okrem toho CPR zosúladzuje finančné opatrenia EÚ so zásadami EPSR, pričom zdôrazňuje právo starších občanov na prístup k dostupnej zdravotnej starostlivosti, dlhodobej starostlivosti a sociálnej ochrane. Očakáva sa, že fondy EÚ prispejú k realizácii týchto práv. CPR podporuje aj prístup založený na viacerých fondoch, ktorý umožňuje koordinované využívanie rôznych fondov EÚ na riešenie komplexných výziev spojených so starnutím obyvateľstva. Tento prístup podporuje komplexné, medzisektorové riešenia.

Európsky pilier sociálnych práv slúži ako usmerňujúci rámec pre fondy EÚ a zdôrazňuje integrovaný prístup k riešeniu rôznych potrieb starších ľudí. Zdôrazňuje význam sociálnej ochrany, zdravotnej starostlivosti a zamestnanosti pri zabezpečovaní blahobytu starnúceho obyvateľstva. EPSR presadzuje aktívnu podporu starnúcich pracovníkov, podporuje prístup k odbornej príprave, celoživotnému vzdelávaniu a bezpečnému pracovnému prostrediu. Okrem toho zdôrazňuje právo na cenovo dostupné služby dlhodobej starostlivosti, pričom uznáva význam dôstojného a nezávislého života starších ľudí.

Súhrnne možno povedať, že fondy EÚ, ako je uvedené v nariadeniach o ESF+, ERDF a CPR, zohrávajú kľúčovú úlohu pri podpore starších ľudí a prispievajú k vytvoreniu inkluzívnejšej a k starším ľuďom priateľskejšej Európy. Tieto ustanovenia zahŕňajú rôzne aspekty starostlivosti o starších ľudí, od zdravotnej starostlivosti a zamestnanosti až po sociálne začlenenie a aktívne starnutie, pričom všetky sú v súlade so zásadami Európskeho piliera sociálnych práv. Odrážajú záväzok EÚ zabezpečiť starším ľuďom vysokú kvalitu života, sociálne začlenenie a blahobyt počas starnutia.

Potreby a výzvy starších ľudí

Pri riešení potrieb a výziev v oblasti podpory a starostlivosti o starších ľudí je nevyhnutné prejsť od prevažne medicínskeho modelu k holistickejšiemu prístupu zameraného na človeka, ktorý uprednostňuje celkovú kvalitu života. Tento posun uznáva, že mnohí jednotlivci potrebujú podporu nielen kvôli akútnym zdravotným problémom, ale aj v dôsledku sociálnych faktorov, ako je nedostatok podpory, chudoba a neistota bývania. Okrem toho, keďže populácia starne, proaktívne opatrenia zamerané na prevenciu, začlenenie a aktivizáciu komunity sú nevyhnutné na boj proti sociálnej izolácii a na zabezpečenie toho, aby sa starší ľudia mohli aktívne zapájať do hospodárskeho a spoločenského života a nájsť v ňom zmysel. Hlavné výzvy a potreby v oblasti starostlivosti a podpory starších osôb v súvislosti s využívaním fondov EÚ možno načrtnúť takto:

Rastúca potreba holistickejšieho prístupu zameraného na človeka a modelu založeného na právach, ktorý uprednostňuje celkovú kvalitu života, najmä ak používatelia nemajú akútne zdravotné problémy.

01

Dôraz by sa mal presunúť na zlepšenie kvality života. Tento posun uznáva, že kvalita života zahŕňa dôstojný život a dôstojné a pohodlné prežívanie konca života.

02

Poskytovatelia starostlivosti by sa mali zamerať na prevenciu a inklúziu. Mali by aktívne spolupracovať so staršími ľuďmi skôr, ako vznikne potreba formálnej starostlivosti.

03

Poskytovatelia starostlivosti by mali pracovať na aktivizácii komunit s cieľom zapojiť jednotlivcov do susedských aktivít, a to aj v prípade, že bývajú v domovoch dôchodcov alebo v opatrovateľských zariadeniach, aby sa nestali zraniteľnými. Udržiavanie sociálnych kontaktov starších ľudí a pomoc pri hľadaní zmyslu ich života by malo byť prvoradým cieľom, a to aj s cieľom riešiť problém sociálnej izolácie, keďže čoraz viac dospelých v EÚ zažíva sociálnu izoláciu (75 miliónov ľudí - 18 % populácie) a riziko sociálnej izolácie je najvyššie u starších ľudí, zatiaľ čo pocit osamelosti je najvýraznejší vo vekovej kategórii 26-45 rokov³⁵.

04

So starnutím obyvateľstva rastie dopyt po rôznych sociálnych službách vrátane starostlivosti a podpory starších osôb, podpory v domácnosti a pomoci osobám so zdravotným postihnutím súvisiacim s vekom. Zvýšený dopyt môže zaťažovať zdroje a rozpočty sociálnych služieb, čo môže viesť k nedostatku poskytovateľov starostlivosti a služieb³⁶.

05

Je potrebné, aby sa sociálne služby vyvíjali tak, aby zodpovedali meniacim sa potrebám staršej populácie a zamerali sa na udržanie nezávislosti, predchádzanie sociálnej izolácii a podporu aktívneho starnutia³⁷.

06

Uznanie kľúčovej úlohy rodinných opatrovateľov je veľmi dôležité, pretože mnohí starší ľudia sa spoliehajú na neformálnu starostlivosť poskytovanú ich rodinami. Z tohto dôvodu je nevyhnutný rozvoj služieb a podporných systémov pre opatrovateľov.

07

Nevyhnutne sa stáva dôležitým proaktívny prístup, ktorý uprednostňuje preventívnu zdravotnú starostlivosť. Uprednostňovaním prevencie je možné znížiť zaťaženie systémov zdravotnej starostlivosti a podporiť zdravšie starnutie starších ľudí.

08

Typológia intervencií

Starnutie na mieste: Podpora samostatného bývania

Jednou z kľúčových priorít pre starších ľudí je možnosť starnúť na svojom mieste, čo znamená, že môžu naďalej pohodlne a bezpečne žiť vo svojich domovoch a komunitách. Významnú úlohu pri tom môžu zohrávať fondy EÚ. Investovaním do možností bezbariérového bývania, ako je napríklad modernizácia existujúcich domov s prvkami, ako sú rampy a madlá, alebo výstavba nových domov vhodných pre starších ľudí, môže EÚ umožniť starším ľuďom zachovať si nezávislosť. Okrem toho môžu byť financované služby osobnej asistencie, ktoré ponúkajú pomoc pri každodenných úkonoch, ako je kúpanie, obliekanie a príprava jedla, čo umožňuje seniorom žiť dlhšie doma. Domáce úpravy, ako

³⁵ EU Science Lab (2019). *Ako osamelí sú Európania?* (https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/how-lonely-are-europeans-2019-06-12_en)

³⁶ Európsky parlament (2021). *SPRÁVA o starnúcom kontinente - možnosti a výzvy súvisiace s politikou starnutia po roku 2020* (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0194_EN.html#_ftn21)

³⁷ *Ibid.*

napríklad inštalácia schodiskových výťahov, zvýšenie bezpečnosti kúpeľní, inštalácia výťahov a vybavenie izieb inteligentnými technologickými riešeniami, môžu ďalej znížiť riziko pádu a zabezpečiť bezpečné životné prostredie.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Školenie o bezpečnosti verejnej dopravy pre seniorov a vodičov financované z dotácie EÚ (Intelligent Energy Europe)

Program pre seniorov zameraný na rozvoj schopností a zručností a na elimináciu rizík a stresu pri používaní verejnej dopravy v meste Salzburg sa uskutočnil formou školenia, ktoré bolo rozložené do dvoch dní. Účastníci dostali aj brožúru s dôležitými informáciami z kurzu. Jeho cieľom bolo zabrániť strate mobility a sociálnemu vylúčeniu z dôvodu strachu z cestovania, podporiť sebestačnosť a flexibilitu starších ľudí a tiež znížiť finančné zaťaženie (v porovnaní s individuálnou dopravou). Okrem toho sú vodiči vyškolení tak, aby poznali potreby a špecifiká správania seniorov. Súčasťou školenia je skúšobná jazda, počas ktorej si seniori aj vodiči osvoja praktické zručnosti.

Z vyjadrení účastníkov vyplýva, že tréning je nevyhnutný pre zachovanie individuálnej mobility v starobe. Hodnotenie programu tiež ukázalo, že realizácia programu je finančne dostupná a že pripravený súbor školení (obsahujúci príručku a DVD, ako aj špeciálne okuliare a štuple do uší, aby vodiči mali predstavu o obmedzeniach starších ľudí) je všeobecne použiteľný. Hodnotiace odporúčania sa týkajú nevyhnutnosti spolupráce s odborníkom (doprava, manažment) a organizáciou so sociálnym zameraním.

Sociálne začlenenie a zapojenie komunity

Riešenie sociálnej izolácie a osamelosti starších ľudí je nevyhnutné pre ich blaho. Zdroje EÚ sa môžu použiť na iniciatívy, ktoré podporujú socializáciu a zapojenie komunity. Komunitné centrá možno zriadiť alebo vylepšiť tak, aby ponúkali širokú škálu spoločenských aktivít, fitness kurzov a vzdelávacích programov prispôbených záujmom seniorov. Okrem toho je možné vytvoriť prístupné a cenovo dostupné dopravné služby, aby sa starší ľudia mohli ľahko zúčastňovať na komunitných podujatiach a nadväzovať kontakty s ostatnými. Dobrovoľnícke programy, ktoré zapájajú seniorov do mentorských alebo verejnoprospešných úloh, môžu poskytnúť pocit zmyslu a spolupatričnosti a podporiť zmysluplné väzby v rámci komunity.

Účinná intervencia - osvedčené postupy

***HELP Zdravý životný štýl pre starších ľudí** financovaný Erasmus+*

Ide o projekt na európskej úrovni, ktorého cieľom je umožniť starším ľuďom v Európe, aby si osvojili zdravý životný štýl, ktorý zahŕňa zdravú stravu, fyzickú aktivitu a sociálnu účasť.

HELP sa zameriava na rozvoj kvality a nákladovej efektívnosti služieb pre starších ľudí prostredníctvom podpory spolupráce medzi poskytovateľmi služieb a odporúčaní týkajúcich sa komunitnej starostlivosti a podpory služieb pre starších ľudí.

Hoci sú ciele preventívnej zdravotnej starostlivosti a aktívneho starnutia všeobecne uznávané, stále chýbajú vedomosti a zručnosti, ako účinne predchádzať zdravotným problémom a vylúčeniu starších ľudí s ohľadom na celistvosť človeka. HELP reaguje na túto výzvu vývojom nástrojov na podporu zdravého životného štýlu a aktívneho občianstva starších ľudí.

Služby zdravotnej a dlhodobej starostlivosti

Prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti je pre staršiu populáciu mimoriadne dôležitý. Finančné prostriedky EÚ môžu podporiť rozširovanie kliník primárnej starostlivosti, najmä v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou zdravotnej starostlivosti, s cieľom zlepšiť jej dostupnosť. Na zlepšenie celkového zdravotného stavu starších ľudí možno zaviesť programy preventívnej starostlivosti, ako sú očkovania, zdravotné prehliadky a wellness kontroly. Zavedenie telemedicínskej infraštruktúry umožňuje seniorom prístup k lekárskeým konzultáciám na diaľku, čím sa znižujú prekážky prístupu k zdravotnej starostlivosti, najmä v odľahlých alebo vidieckych oblastiach. Okrem toho je možné integrovať účinné intervencie zamerané na digitálnu gramotnosť s cieľom posilniť postavenie starších ľudí pri využívaní digitálnych zdravotníckych nástrojov a zabezpečiť, aby sa mohli s dôverou a ľahkosťou pohybovať na telemedicínskych platformách. Vzdelávacie iniciatívy a podporné programy môžu zohrávať dôležitú úlohu pri zvyšovaní ich digitálnych zručností, čím sa tieto technologické riešenia stanú dostupnejšími a prospešnejšími pre staršiu populáciu.

Zamestnanosť a celoživotné vzdelávanie starších osôb

Podpora zamestnávania a možností neustáleho vzdelávania môže byť pre starších pracovníkov veľmi prospešná. Zdroje EÚ môžu smerovať do programov odbornej prípravy zameraných na zlepšenie zručností a zamestnateľnosti starších pracovníkov, čo im umožní zostať na trhu práce. Môžu sa zriadiť centrá celoživotného vzdelávania, ktoré ponúkajú príležitosti na osobný rozvoj, získavanie zručností a sociálnu interakciu. Okrem toho iniciatívy, ktoré podporujú podnikanie starších pracovníkov, môžu stimulovať ekonomickú aktivitu a poskytovať príležitosti na tvorbu príjmov, čo prispieva k ich celkovému blahobytu. Je nevyhnutné zabezpečiť, aby starší pracovníci neboli nútení pracovať len kvôli finančným problémom spojeným s nedostatočnými dôchodkami.

Účinná intervencia - osvedčené postupy

Rakúska platforma pre zdravotnú gramotnosť

V Rakúsku sa zdravotná gramotnosť (pozri tretí cieľ v oblasti zdravia nižšie) považuje za jeden z hlavných faktorov, ktoré prispievajú k zdravému životnému štýlu v starobe. Na dosiahnutie tohto cieľa bola v roku 2015 založená Rakúska platforma pre zdravotnú gramotnosť ([Österreichische Plattform Gesundheitskompetenz, ÖPGK](#)). Táto platforma podporuje aktivity na rôznych úrovniach zamerané najmä na seniorov. Zameriava sa na plnenie tretieho cieľa v oblasti zdravia (zlepšenie zdravotnej gramotnosti obyvateľstva).

Podpora opatrovateľov a náhradná starostlivosť

Keďže sa uznáva kľúčová úloha opatrovateľov pri podpore starších osôb, z fondov EÚ sa môžu podporovať programy odbornej prípravy opatrovateľov, aby sa zabezpečilo, že budú mať potrebné zručnosti a vedomosti na poskytovanie účinnej starostlivosti. Vytváranie príležitostí na náhradnú starostlivosť umožňuje opatrovateľom urobiť si nevyhnutnú prestávku a zároveň zabezpečiť pohodu svojich starších blízkych. Na ďalšiu pomoc opatrovateľom možno vytvoriť online podporné platformy, ktoré poskytnú prístup k informáciám, prepojenie s podpornými sieťami a cenné zdroje.

Účinná intervencia - osvedčené postupy

[SUSTAIN](#) (Udržateľná integrovaná starostlivosť o starších ľudí v Európe)

SUSTAIN je celoeurópsky projekt a združuje partnerov z ôsmich krajín: Belgicko, Estónsko, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Španielsko, Holandsko a Spojené kráľovstvo. Projekt je financovaný z programu Európskej komisie Horizont 2020, ktorý je určený na podporu výskumných činností.

SUSTAIN sa zameria najmä na podporu a zlepšenie tzv. integrovanej starostlivosti, ktorá má potenciál konkrétne zlepšiť služby starostlivosti a ušetriť určité náklady. Cieľom projektu je zvýšiť komfort starostlivosti a zabezpečiť pokoj pre užívateľov služieb a ich príbuzných; zabezpečiť dobrú organizáciu služieb s tímom poskytovateľov zdravotnej a sociálnej starostlivosti, ktorí budú k dispozícii osobám, ktoré ich potrebujú, keď ich potrebujú, s cieľom podporiť nezávislý život. Jeho cieľom je napokon podporiť tvorcov politik a rozhodovacích orgánov, aby politiky a služby starostlivosti mohli lepšie podporovať nezávislý život a riešiť potreby starších ľudí.

Služby priateľské k starším a prístupnosť

Vytváranie komunit a služieb priateľských k starším ľuďom má pre staršiu populáciu zásadný význam. Finančné prostriedky EÚ môžu byť pridelené na iniciatívy zamerané na zlepšenie verejných priestorov, dopravných možností a bývania s cieľom uspokojiť potreby seniorov. Okrem toho sa pri riešení problémov digitalizácie môžu prostriedky investovať do programov digitálnej gramotnosti a dostupných technológií prispôbovaných požiadavkám seniorov. Zabezpečenie toho, aby boli verejné informácie a služby prezentované vo formátoch, ktoré sú pre starších ľudí ľahko prístupné a zrozumiteľné, je tiež veľmi dôležité pre ich začlenenie a celkovú pohodu.

Účinná intervencia - osvedčené postupy

Jedným z mnohých príkladov dobrej praxe, ktoré majú poukázať na variabilitu realizovaných programov zdravého starnutia na spolkovej úrovni, je [Jedes Alter Zählt \(Každý vek sa počíta\)](#).

Jedes Alter Zählt je stratégia realizovaná od roku 2016 na spolkovej úrovni, ktorej cieľom je podpora zdravého starnutia v Nemecku. Pod záštitou ministerstva vnútra. Okrem seniorov sa stratégia zameriava aj na rodiny a deti a v rámci nej sa podporuje viacúrovňový dialóg s federálnymi štátmi, miestnou správou a zainteresovanými stranami. Jeho cieľom je podpora slobodného rozhodovania v starobe, spoločenských aktivít seniorov a podpora zdravého starnutia a dostupnosti kvalitnej starostlivosti podľa potrieb seniorov.

6.5 Homelessness

Význam ESF+ a ERDF pre sektor

V posledných rokoch došlo k zmene paradigmy, keď sa prestalo hovoriť o zvládaní bezdomovectva a prešlo sa k jeho ukončovaniu (a prevencii). Housing First je v tejto oblasti osvedčeným postupom na dosiahnutie tohto cieľa, a preto sa ukázalo, že je potrebný prístup zameraný na bývanie a Housing First. „Housing First“ je prístup pomoci ľuďom bez domova, ktorý uprednostňuje poskytnutie trvalého bývania ľuďom bez domova, čím ukončuje ich bezdomovectvo a slúži ako platforma, na ktorej môžu sledovať svoje osobné ciele a zlepšovať kvalitu svojho života. Tento prístup sa riadi presvedčením, že ľudia potrebujú základné potreby, ako je jedlo a bývanie, a až potom sa môžu venovať menej dôležitým veciam, ako je získanie zamestnania, správne zostavenie rozpočtu alebo riešenie problémov s užívaním návykových látok. Okrem toho je projekt Housing First založený na tom,

---

že klient má pri výbere bývania a účasti na podporných službách možnosť voľby a že uplatnenie tejto voľby pravdepodobne prispeje k tomu, že klient bude úspešnejší pri udržaní bývania a zlepšení svojho života.“³⁸. ESF+ nedávno zahŕňal mnoho priorít, ktoré možno využiť na podporu boja proti bezdomovectvu a na podporu Housing First.

Na rozdiel od predchádzajúceho plánovacieho obdobia sa ESF+ osobitne zmieňuje o bezdomovectve a vylúčení z bývania. To znamená, že ESF+ možno použiť na financovanie projektov Housing First.

Pre potreby financovania v rámci programu Housing First sú relevantné najmä tieto ciele politiky ESF+ (nariadenie 2021/1057):

(h) Podpora aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnaké príležitosti, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšovať zamestnateľnosť, najmä znevýhodnených skupín. Bezdomovectvo je súčasťou požadovaného národného strategického politického rámca pre sociálne začlenenie a znižovanie chudoby (pozri „Umožňujúce podmienky“ 4.4. nariadenia).

(k) Zlepšenie rovnakého a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a starostlivosti zameranej na človeka vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizácia systémov sociálnej ochrany vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane s osobitným dôrazom na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšenie dostupnosti vrátane osôb so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti (pozri povoľujúce podmienky 4.6. nariadenia).

(l) Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí.

(m) Riešenie hmotnej núdze prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci najodkázanejším osobám vrátane detí a poskytovanie sprievodných opatrení na podporu ich sociálneho začlenenia.

Na realizáciu projektov Housing First je často potrebné financovanie, pretože program je spojený s vysokými počiatočnými a udržiavacími nákladmi. V celej Európe existujú priaznivé štruktúry a záujem o Housing First, ale na zvýšenie počtu projektov Housing First v Európe sú potrebné finančné nástroje. ESF+ má potenciál podporiť tieto snahy a pridať im hodnotu prostredníctvom dostupných grantových prostriedkov. Nemal by sa však považovať za nástroj, ktorý by mohol úplne nahradiť vnútroštátne, regionálne alebo miestne financovanie.

Konkrétne sa prostriedky ESF+ v rámci projektov Housing First môžu použiť na:

- opatrenia v oblasti sociálnej integrácie, opatrenia v oblasti zamestnanosti

---

³⁸ Národná aliancia za ukončenie bezdomovectva (2022). *Housing First* (<https://endhomelessness.org/resource/housing-first/>)

- Opatrenia zamerané na cieľ k): Zlepšenie rovnakého a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a starostlivosti zameranej na človeka vrátane zdravotnej starostlivosti.

V tejto súvislosti ERDF poskytuje finančné prostriedky na rôzne účely, napríklad na výstavbu alebo zlepšenie infraštruktúry vrátane bývania a obnovy existujúcich budov.

To znamená, že ERDF možno použiť na:

- Získavanie bývania pre iniciatívy Housing First
- Sociálno-ekonomické začlenenie marginalizovaných komunít, domácností s nízkymi príjmami a znevýhodnených skupín.

Potreby a výzvy sektora

Existuje celý rad európskych nástrojov financovania, ktoré možno využiť na intervencie v sektore bezdomovectva, avšak existujú problémy, ktoré bránia prístupu k uvedeným grantom, a v niektorých prípadoch tieto nástroje nepostačujú na pokrytie potrieb v sektore bezdomovectva a konkrétnejšie pre projekty Housing First.

Najnovšie čísla ukazujú, že počet bezdomovcov vo väčšine európskych krajín neustále rastie a odhaduje sa, že v súčasnosti je v Európe 895 000 ľudí bez domova³⁹.

To zdôrazňuje dôležitosť prekonania výziev, ktoré sú stále prítomné, pokiaľ ide o prístup k finančným prostriedkom EÚ v tomto sektore. Hlavné výzvy, ktoré boli identifikované počas prieskumu dokumentov a na prvom seminári pre jednotlivé sektory, sú tieto:

Finančné prostriedky často stále nepostačujú na pokrytie vysokých nákladov na bývanie.

01

³⁹ FEANTSA a Abbé Pierre Foundation (2023). Osem Prehľad vylúčenia z bývania v Európe. (https://www.feantsa.org/public/user/Resources/reports/2023/OVERVIEW/Rapport_EN.pdf)

Náročný trh s bývaním sťažuje hľadanie primeraného bývania.

02

Môže byť ťažké použiť peniaze z grantov na pokrytie nákladov na mesačné nájomné.

03

V niektorých prípadoch chýba politickým intervenciám osobitný dôraz na bezdomovecť; jedným z príkladov je posilnená záruka pre mladých ľudí.

04

Nedostatok povedomia o tom, aké typy intervencií možno financovať z grantových prostriedkov EÚ.

05

Ťažkosti so zabezpečením realizácie projektov ESF v rámci strategického prístupu k ukončeniu bezdomovectva.

06

Účinným intervenciám na prevenciu problémov duševného zdravia sa pripisuje malý význam.

07

Zdá sa, že v súčasnosti stále chýba prepojenie medzi politickou diskusiou a praktickou realizáciou prístupu Housing First.

08

Typológia intervencií

S cieľom zabezpečiť využívanie fondov EÚ v súlade s nariadeniami o financovaní, podporiť implementáciu dôležitých politických rámcov EÚ a uspokojiť požiadavky sektora odporúčame riadiacim

orgánom a organizáciám pôsobiacim v oblasti bezdomovectva, aby pri snahe realizovať projekty Housing First zvažili využitie ESF+ a ERDF najmä na tieto intervencie:

Vzdelávanie a výmena poznatkov

S cieľom zabezpečiť trvalú kvalitu služieb Housing First a umožniť neustálu výmenu osvedčených postupov medzi projektmi v celej Európe je dôležité investovať do vzdelávania a výmeny poznatkov v oblasti Housing First.

Vzdelávanie sa často vzťahuje nielen na interné vzdelávacie programy v rámci spoločností, ale aj na postsekundárne vzdelávanie, ako sú celé univerzitné programy zamerané na Housing First alebo jednotlivé moduly v rámci rôznych študijných odborov, ako je sociálna práca, psychológia, zdravotníctvo.

Ďalším sľubným prístupom na zlepšenie intervencií Housing First je zabezpečenie zdieľania odborných znalostí a zdrojov a budovanie silných sietí počas tohto procesu.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Spolupráca s univerzitami a výskumníkmi, realizácia univerzitných programov a kurzov, vzájomné vzdelávacie aktivity, rozvoj vzdelávacích programov pre zamestnancov, rekvalifikácia a zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti.

Osvedčený postup

Mestské stratégie prevencie bezdomovectva vo Fínsku

Od roku 2016 do roku 2019 realizovala ARA (Fínske centrum pre financovanie a rozvoj bývania) projekt [Obecné stratégie prevencie bezdomovectva](#), ktorý bol financovaný z prostriedkov ESF. V rámci projektu sa testovali rôzne operačné metódy prevencie bezdomovectva a pilotovali sa operačné modely práce s bezdomovcami s využitím prístupu Housing First. V rámci projektu boli na akademickej úrovni realizované prvé sociálne kurzy bývania.

Opatrenia pre zamestnancov

Časť ESF+ zameraná na zamestnanosť a sociálne začlenenie (EaSI) je užitočná na zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov, prijímanie ďalších odborníkov a pokrytie všeobecných personálnych nákladov. Je dôležité zabezpečiť, aby tímy Housing First boli interdisciplinárne, aby adekvátne spĺňali potreby užívateľov služieb, a zároveň zabezpečiť, aby bol personál za svoju prácu primerane odmeňovaný.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Zamestnávajú odborníkov na základe skúseností, zamestnávajú ďalších odborníkov (napr. psychologov, pracovníkov v oblasti sociálnej a duševnej starostlivosti), zamestnávajú peer pracovníkov, vzdelávajú odborníkov na základe skúseností.

Osvedčené postupy: Implementácia programu Housing First v Taliansku s využitím ESF a FEAD

V roku 2016 bola vyhlásená [výzva na predkladanie návrhov](#) pod vedením ministerstva práce a sociálnej politiky zameraná na riešenie bezdomovectva.

Cieľom výzvy bolo posilniť existujúce služby a zaviesť silný prístup Housing First zameraný na sociálne začlenenie a prispôbenú podporu. Finančné prostriedky sa okrem iného použili na vytvorenie

---

interdisciplinárnych tímov (vrátane sociálnych pracovníkov, pedagógov, kultúrnych mediátorov, psychológov atď.) na poskytovanie individuálnej, cielenej podpory jednotlivcom bez domova, realizáciu pilotných projektov. Medzi priority patril aj nábor odborníkov, ako sú sociálni pracovníci, jazykí mediátori alebo psychológovia.

Školenie

Jedným z dôležitých pilierov, ktoré umožnia rozšírenie projektu Housing First po celej Európe, je zabezpečiť, aby projekty Housing First vykazovali vysoký stupeň vernosti. Aby sa to zabezpečilo, je dôležité poskytovať školenia Housing First a investovať do riešenia nedostatku personálu.

Okrem toho je jedným z hlavných kontrolných bodov⁴⁰, ktoré je potrebné odškrtnúť pred použitím peňazí z ESF+ na projekty Housing First, kontrola, či sú výzvy na projekty v súlade s ôsmimi základnými zásadami Housing First⁴¹. Školenie zamestnancov rôznych organizácií preto pomáha zabezpečiť, aby bolo možné navrhnuť alebo identifikovať správne projektové výzvy a aby sa pri práci s týmito výzvami a súvisiacej realizácii projektu zabezpečila vernosť projektu Housing First.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Príprava a realizácia školení pre pracovníkov v oblasti sociálnej a zdravotnej starostlivosti.

Osvedčené postupy:

Mestské stratégie prevencie bezdomovectva vo Fínsku (pozri vyššie)

Spolupráca a budovanie kapacít

Pre úspešnú implementáciu projektov Housing First nemožno Housing First vnímať ako individuálny, samostatný projekt, ktorý môže realizovať jeden človek v jednej organizácii, zakorenený v jednom jedinom sektore. Namiesto toho je potrebná kombinácia rôznych odvetví, ľudí, profesií a prístupov. Preto je dôležité využívať finančné prostriedky z grantov EÚ aj na budovanie kapacít.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Výmenné návštevy, medzisektorová spolupráca, aktivity vzájomného učenia sa, vývoj návrhov služieb, realizácia workshopov o myslení v oblasti dizajnu služieb, vytváranie pracovných skupín a organizovanie stretnutí s pracovnými skupinami.

---

⁴⁰ Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, Kasper, R. (2021). Kontrolný zoznam, Ako sa zamerať na ľudí bez domova a podporovať ich z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+). (<https://data.europa.eu/doi/10.2767/543655>).

⁴¹ 8 základných princípov prístupu „Housing First“ je: i) Bývanie je ľudské právo; ii) Možnosť voľby a kontroly pre užívateľov služieb; iii) Oddelenie bývania a liečby; iv) Orientácia na zotavenie; v) Znižovanie škôd; vi) Aktívne zapojenie bez nátlaku; vii) Plánovanie zamerané na osobu; viii) Flexibilná podpora tak dlho, ako je potrebné.

Podpora ľudí bez domova pri (opätovnom) vstupe na trh práce

Bezdomovci často čelia prekážkam, keď sa snažia získať alebo obnoviť prístup na trh práce. Cielené intervencie môžu podporiť jednotlivcov v tomto procese a pomôcť im prekonať potenciálne prekážky, ktorým na tejto ceste čelia.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Podpora pri hľadaní odbornej prípravy na zvyšovanie kvalifikácie, poradenstvo a usmerňovanie v oblasti trhu práce, ponuka programov zamestnanosti a odbornej prípravy. Je dôležité, aby každá činnosť rešpektovala vôľu a preferencie danej osoby.

Podpora šitá na mieru mladým ľuďom bez domova

Vzhľadom na rastúci počet prípadov bezdomovectva mladých ľudí v Európe je dôležité venovať osobitnú pozornosť programom Housing First for Youth (HF4Y)⁴² a spôsobu ich financovania. Investícia do programu Housing First je tiež dlhodobou investíciou, keďže sa program vo veľkej miere zameriava na prevenciu, čo znamená, že pomáha ľuďom ešte predtým, ako sa vôbec stanú bezdomovcami. Prevencia je dôležitá aj preto, lebo sa odhaduje, že väčšina ľudí, ktorí zažili bezdomovectvo v mladom veku, sa pravdepodobne opäť stane bezdomovcami.

Z výskumu vyplýva, že približne 30 % bezdomovcov je mladších ako 30 rokov, čo ešte viac zdôrazňuje význam investovania do programov HF4Y a ich rozvoja⁴³.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Príprava a realizácia školení o zásadách HF4Y, zabezpečovanie bývania pre programy Housing First for Youth, poradenstvo v oblasti trhu práce.

Poskytovanie bývania pre nájomníkov Housing First

Ako je uvedené v samotnom názve, pre úspešnú realizáciu programu Housing First je potrebný dostatok bytov. Získavanie bytov pre projekty Housing First je však čoraz ťažšie v dôsledku súčasnej krízy bývania v celej Európe (a tiež na celom svete).

Pre úspech projektu Housing First je potrebný prechod od dočasného ubytovania k trvalým riešeniam. Preto je potrebné využívať finančné prostriedky na podporu procesu hľadania a udržania vhodného ubytovania pre užívateľov služby Housing First.

---

⁴² HF4Y je intervencia založená na právach mladých ľudí, ktorí zažívajú bezdomovectvo alebo sú ním ohrození. Cieľom je pomôcť predchádzať bezdomovectvu alebo pomôcť mladým ľuďom rýchlo sa z neho dostať. Cieľom programu HF4Y je riešiť potreby dospievajúcich a mladých dospelých tým, že im poskytne okamžitý prístup k bezpečnému, cenovo dostupnému a vhodnému bývaniu a potrebnú a veku primeranú podporu zameranú na zdravie, pohodu, životné zručnosti, zapojenie do vzdelávania a zamestnania a sociálne začlenenie. Nie je časovo obmedzená a je viac než len ponukou bývania a podpory.

⁴³ A Way Home Canada, the Canadian Observatory on Homelessness and FEANTSA (2016). Práva mládeže! Práve teraz! (<https://www.feantsa.org/download/youthrights-guideeu-finalcompressed57863223550928774401.pdf>).

V Európe už existujú úspešné a inovatívne príklady, ako získať bývanie pre Housing First. Či už však ide o rekonštrukciu nevyužívaných nehnuteľností alebo o to, aby sa človek stal vlastným sociálnym majiteľom, vo všetkých prípadoch sú potrebné peňažné prostriedky (ako aj čas a energia). Získavanie bývania sa stalo jednou z najväčších výziev, ktorým čelia organizácie Housing First⁴⁴. Tu prichádza do úvahy ESF+ aj ERDF.

To isté platí pre použitie týchto dvoch fondov na prekonanie segregácie v oblasti bývania. [„Poznámka o využívaní fondov EÚ pri riešení vzdelávacej a priestorovej segregácie. Programové obdobie 2021-2027“](#) od 12. decembra 2022 sa v tejto súvislosti uzatvára: „Cieľom investícií z fondov EÚ by malo byť prispieť k odstráneniu fyzických a sociálnych rozdielov medzi segregovanými a nesegregovanými oblasťami a malo by zlepšiť prístup ku kvalitným, inkluzívnym, hlavným službám a infraštruktúre (ako sú vzdelávacie, sociálne a zdravotnícke zariadenia, verejná doprava, zelená infraštruktúra a verejné priestranstvá a verejné služby, napríklad voda, elektrina a plyn atď.).“

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Kúpa bývania (investície do kúpy nehnuteľností Vrátnane voľných domov), rekonštrukcia bývania, transformácia bývania (budovy, ktoré mali predtým iné využitie, napr. hasičská stanica, banka), pokrytie počiatočných nákladov, ktoré vznikajú pri kúpe nehnuteľnosti alebo budovy (poistenie, zálohy).

Osvedčený postup 1: [Housing First pre rodiny v Brne, Česko](#)

V Brne bolo v rámci projektu Housing First pre rodiny z prostriedkov ESF na jeden rok s možnosťou predĺženia ubytovaných 50 rodín s deťmi. Zúčastnené rodiny si mohli vybrať podľa svojich preferencií v oblasti bývania a susedstva.

Osvedčený postup 2: [Pilotný projekt Housing First Latvia](#)

Projekt „Poskytovanie podporných opatrení pre bezdomovcov“ v Lotyšsku bol naplánovaný ako miestna inovácia a zmena stratégie, keďže služby väčšinou využívali schodiskový model - ktorý vyžaduje, aby ľudia preukázali schopnosť prejsť z jednej úrovne ubytovania na druhú riešením problémov životného štýlu, najmä problémového užívania alkoholu - v Lotyšsku a prebiehal v troch obciach počas jedného roka. Projekt bol financovaný z prostriedkov ESF a peniaze sa použili na rekonštrukciu a čiastočné pokrytie nákladov na nájom a služby.

6.6 Pracovná integrácia

Význam ESF+ a ERDF pre sektor

Článok 8 CPR „Partnerstvo a viacúrovňové riadenie“ má veľký význam, pretože obsahuje ustanovenia o začlenení zainteresovaných strán. Okrem toho sa v článku 39 „Zloženie monitorovacieho výboru“ uvádza, ktoré subjekty musia byť zahrnuté do monitorovacieho výboru. „Každý členský štát určí zloženie monitorovacieho výboru a prostredníctvom transparentného procesu zabezpečí vyvážené

---

⁴⁴ Housing First Europe Hub (2023). Odomknutie bývania pre Housing First. https://housingfirsteurope.eu/wp-content/uploads/2023/06/HF_SourcingHousing_final_web.pdf.

---

zastúpenie príslušných orgánov a sprostredkovateľských orgánov členských štátov a zástupcov partnerov uvedených v článku 8 ods. 1.“

Sektor pracovnej integrácie sa vo veľkej miere spolieha na ESF+. V [bráne sociálnej ekonomiky](#), ktorú EK spustila v roku 2023, sa uvádza, že „ESF+ by mal byť jednou z prvých dverí, ktoré stlačíte pri hľadaní podpory EÚ““ Určitá pracovná integrácia je však financovaná aj z ERDF, ktorý sa snaží posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť v EÚ odstránením nerovnováhy medzi jej regiónmi. Organizácie sociálneho hospodárstva sa môžu uchádzať o všeobecné financovanie z ESF+ alebo z jeho fondov určených na rozvoj sociálneho hospodárstva a oblastí sociálnych investícií (ESF+ Sociálne inovácie a ESF+ EaSI).

Príslušné oddiely pre sociálnu ekonomiku podľa nariadenia o ESF+ sú tieto:

- V článku 4 ods. 1 písm. a) sa uvádza, že špecifickým cieľom ESF+ je: „zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, najmä pre mladých ľudí, najmä prostredníctvom vykonávania záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnané a znevýhodnené skupiny na trhu práce a pre neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva“.
- V článku 3 ods. 1 sa uvádza, že jedným zo všeobecných cieľov ESF+ je, že „cieľom ESF+ je podporovať členské štáty a regióny pri dosahovaní vysokej úrovne zamestnanosti, spravodlivej sociálnej ochrany a kvalifikovanej a odolnej pracovnej sily pripravenej na budúci svet práce, ako aj inkluzívnych a súdržných spoločností zameraných na odstránenie chudoby a dodržiavanie zásad stanovených v európskom pilieri sociálnych práv. (2) odkazuje na spravodlivé a kvalitné pracovné podmienky.
- ESF+ by mal pomôcť pri vykonávaní odporúčaní Rady z 15. februára 2016 o integrácii dlhodobo nezamestnaných na trh práce, odporúčania Rady z 19. decembra 2016 o cestách zvyšovania kvalifikácie a odporúčania Rady z 30. októbra 2020 o moste k zamestnaniu - posilnení záruky pre mladých ľudí a odporúčania Rady z 12. marca 2021 o rovnosti, začlenení a účasti Rómov.
- Konkrétne by sa ESF+ mal zamerať na podporu integrácie a reintegrácie na trh práce, najmä mladých ľudí, najmä prostredníctvom vykonávania posilnenej záruky pre mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných ľudí, znevýhodnených skupín na trhu práce a neaktívnych ľudí, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva.
- Cieľom ESF+ by malo byť zlepšenie fungovania trhov práce prostredníctvom podpory modernizácie inštitúcií trhu práce.
- ESF+ by mal podporovať rodovo vyváženú účasť na trhu práce a rovnaké pracovné podmienky, lepšiu rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom a prístup k starostlivosti o deti vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.
- Cieľom ESF+ by malo byť aj zabezpečenie zdravého a dobre prispôbeného pracovného prostredia s cieľom reagovať na zdravotné riziká súvisiace so zmenou foriem práce a na potreby starnúcej pracovnej sily.
- ESF+ by mal prispieť k podpore prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím s cieľom zlepšiť ich integráciu do zamestnania, vzdelávania a odbornej prípravy, a tým posilniť ich začlenenie do všetkých oblastí života.

Jedným z opatrení akčného plánu sociálnej ekonomiky bolo spustenie novej akadémie politiky podnikania mladých ľudí v roku 2022 v rámci ESF+. Akadémia bude podporovať podnikanie mladých ľudí vrátane žien a sociálnych podnikateľov prostredníctvom spolupráce s vnútroštátnymi tvorcami politik a sieťami pre podnikanie mladých ľudí.

Priority financovania z ERDF sú v súlade s cieľom a prácou všetkých organizácií sociálneho hospodárstva. Jednou z 5 politických priorít ERDF je: „Väčšie sociálne začlenenie, podpora účinnej a inkluzívnej zamestnanosti, vzdelávania, zručností, sociálneho začlenenia a rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti, ako aj posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu“. ERDF sa snaží investovať najmä do rastu a zamestnanosti a do územnej spolupráce. Preto môže byť ERDF prostriedkom, pomocou ktorého môžu organizácie sociálneho hospodárstva, ktoré často realizujú konkrétne riešenia miestnych sociálnych a hospodárskych výziev, v spolupráci s miestnymi orgánmi rozvíjať a/alebo poskytovať inovatívne riešenia zistených potrieb na regionálnej a nadnárodnej úrovni. Nariadenie o ERDF uvádza PO 4 v súvislosti so sociálnejšou a inkluzívnejšou Európou, ktorá implementuje Európsky pilier sociálnych práv: (i) zvýšenie efektívnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu prostredníctvom rozvoja sociálnej infraštruktúry a podpory sociálneho hospodárstva. Okrem toho sa v článku 5 ods. 1 písm. d) uvádza, že ERDF bude podporovať „produktívne investície do MSP a investície zamerané na zachovanie existujúcich a vytváranie nových pracovných miest“.

Potreby a výzvy sektora

Pri pohľade na pracovnú integráciu znevýhodnených skupín, často prepojenú so sociálnou ekonomikou prostredníctvom sociálnych podnikov zameraných na pracovnú integráciu, existuje niekoľko špecifických potrieb a výziev. V akčnom pláne sociálnej ekonomiky sa poukazuje na to, že subjekty sociálnej ekonomiky nie sú dostatočne chápané a uznávané, preto čelia ťažkostiam pri rozvoji a rozširovaní svojich činností, čo im bráni v dosiahnutí väčšieho sociálneho vplyvu.⁴⁵

Štruktúry sociálnych podnikov pracovnej integrácie (WISE) - najmä tie, ktoré ponúkajú podporované zamestnávanie - nie je ľahké prilákať k financovaniu z ESF+, pretože je spojené s množstvom technických požiadaviek a byrokracie.

01

---

⁴⁵ Európska komisia (2021). *Budovanie hospodárstva, ktoré funguje pre ľudí: akčný plán pre sociálne hospodárstvo*. (<https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2021/12/Building-an-economy-that-works-for-people-an-action-plan-for-the-social-economy.pdf>)

Výzvou, ktorú často vyjadrujú siete sociálnych podnikov pracovnej integrácie, je potreba financovania existujúcich činností alebo doplnenia/ďalšieho rozvoja existujúcich činností. Sociálne služby tiež uviedli, že na mnohé nové výzvy/oblasti, ako je napríklad zamestnanosť migrantov, nie je dostatok finančných prostriedkov.

02

Siete sociálnych podnikov pracovnej integrácie často nie sú zahrnuté do monitorovacích výborov ESF+. Lepšie zapojenie sietí sociálnej ekonomiky do monitorovacích výborov ESF+ by mohlo zlepšiť navrhovanie a monitorovanie financovania ESF+ s cieľom reagovať na špecifické potreby sektora pracovnej integrácie.

03

Právna forma WISE môže byť niekedy prekážkou, pretože pre niektoré projektové žiadosti sa vyžaduje špecifická právna forma (napríklad MNO, ale nie všetky WISE môžu byť registrované ako MNO). To závisí od vnútroštátneho právneho rámca.

04

ESF+ a ERDF nie sú dostatočne dostupné pre malé WISE. Trpia nedostatkom peňažných tokov, ktoré im bránia v predbežnom financovaní realizácie projektu. Malé WISE čoraz viac potrebujú riešenia predbežného financovania šité na mieru.

05

Potreba investícií do rozvoja ľudských zdrojov zo sociálnych podnikov v súlade s trendmi na trhu práce.

06

Potreba vypracovania nových profesijných noriem a inovatívnych vzdelávacích programov s dôrazom na integráciu znevýhodnených alebo marginalizovaných skupín do práce.

07

Potreba rozvoja vzdelávacích programov v oblasti sociálneho podnikania / sociálnych inovácií na univerzitných vzdelávacích inštitúciách. V súlade s tým treba vytvoriť programy postupnej integrácie na trh práce pre obzvlášť zraniteľné skupiny.

08

Poskytovanie integrovaných balíkov služieb pre ľudí zo znevýhodnených alebo marginalizovaných skupín na princípe jedného kontaktného miesta: sociálna pomoc, poradenstvo a odborné vedenie; odborná príprava; sprostredkovanie a zamestnanie v zariadeniach WISE alebo na trhu práce, pracovné poradenstvo.

09

Rozvoj národných stratégií / verejných politík a nástrojov na zviditeľnenie sektora prostredníctvom zapojenia sociálnych podnikov.

10

Opakujúcou sa výzvou, ktorú vyjadrili siete WISE, je potreba dostupných finančných prostriedkov pre každú organizáciu, ktorá preukázala svoju účinnosť, bez ohľadu na jej úroveň vyspelosti (raná fáza, akcelerácia, rozširovanie, franchising, internacionalizácia). Často sa zameriava na začínajúce podniky alebo iné nové činnosti, ale nie vždy na rozvoj už existujúcich WISE (sietí).

11

Financovanie môže pochádzať aj zo sociálne zodpovedných nákupov/vyhradených zákaziek pre WISE, daňových úľav alebo poskytovania nefinančných výhod najmä na úrovni komún, v ktorých pôsobia.

12

Zriadenie pracovných skupín na miestnej a národnej úrovni zameraných na rozvoj sektora sociálneho hospodárstva prostredníctvom zapojenia verejných a súkromných zainteresovaných strán.

09

Typológia intervencií

S cieľom zabezpečiť, aby sa finančné prostriedky EÚ efektívne využívali na realizáciu politických cieľov stanovených v rôznych politických programoch týkajúcich sa pracovnej integrácie, bol identifikovaný rad účinných intervencií.

Opatrenia na podporu práce pre znevýhodnené skupiny

Opatrenia na podporu práce zahŕňajú intervencie, ktoré poskytujú dočasnú podporu skupinám znevýhodneným na trhu práce a ktorých cieľom je aktivizovať nezamestnaných, pomôcť ľuďom prejsť

z nedobrovoľnej nečinnosti do zamestnania alebo udržať pracovné miesta osôb ohrozených nezamestnanosťou.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Sprostredkovanie práce

- Pracovné poradenstvo a profesionálna orientácia
- Duálne systémy pracovného poradenstva a sprostredkovania zamestnania v kombinácii s odbornou prípravou
- Prístup k informáciám o trhu práce, službám sprostredkovania zamestnania a umiestnenia

Stimuly pre hospodársku integráciu

- Podpora samostatnej zárobkovej činnosti a podnikania
- Programy na podporu rozvoja sociálneho podnikania
- Uznanie určitých cieľových skupín za oprávnené na sociálnu ekonomiku, konkrétne presídencov alebo ľudí s migračným pozadím. Využitie fondov EÚ na podporu integrácie na trhu práce prostredníctvom sociálnej ekonomiky.
- Stimuly v oblasti zamestnanosti: zachovanie percentuálneho podielu sociálneho zabezpečenia v kombinácii s platom
- Iniciatívy v oblasti outplacementu
- Fondy na vytváranie pracovných miest
- Podporované zamestnávajúce
- Dotácie na mzdy
- Intervencie v oblasti sociálneho zabezpečenia:
- Zníženie sociálneho zabezpečenia pre zamestnávateľov zamestnávajúcich znevýhodnené skupiny
- Zachovanie percenta intervencií sociálneho zabezpečenia (napr. náhradný príjem) v kombinácii s platom.

Osvedčené postupy: SWR Poľsko

Dobrý príklad pochádza od SWR - Združenia pre regionálnu spoluprácu. Najväčší projekt financovaný z ESF+ v Poľsku je určený na podporu utečencov z Ukrajiny a jeho cieľom je vytvoriť 40 pracovných miest pre ukrajinských mužov/ukrajinské ženy v sociálnych podnikoch v poľskom Sliezske. Na tento účel získal SWR vďaka rozhodnutiu regionálnej vlády približne 420 000 EUR z Regionálneho operačného programu.

Tieto prostriedky pridelujú najmä na granty pre tie sociálne podniky, ktoré chcú zamestnať vysídlené osoby z Ukrajiny. Okrem toho niekoľko ďalších centier podpory sociálneho hospodárstva v regióne dostalo z tohto programu menšie sumy na rôzne iné formy podpory pre utečencov z Ukrajiny.

Školenie ľudí na pracovisku (rozvoj zručností znevýhodnených skupín)

Pracovníci s potrebou podpory často čelia nedostatku zručností. Podľa výsledkov projektu B-WISE⁴⁶ sú kľúčovými zručnosťami, ktoré musia pracovníci s potrebou podpory rozvíjať, prevádzkové zručnosti, ktoré sú nevyhnutné na vykonávanie každodenných pracovných činností s presnosťou, precíznosťou a

⁴⁶ B-WISE (2021-2024) je projekt „Blueprint“ programu Erasmus+, ktorého cieľom je vyvinúť a implementovať nový strategický prístup k sektorovej spolupráci v oblasti zručností potrebných na posilnenie posilňujúcej práce WISE, posilnenie zručností a kompetencií znevýhodnených skupín a udržateľné riešenie digitálnej medzery a digitálnych výziev, ktorým sektor čelí..

samostatnosťou. Aké zručnosti sú potrebné, závisí od typu economickej činnosti a typov prekážok, ktorým osoba čelí/čelila.

Učenie na pracovisku by mohlo byť užitočnou metódou na riešenie tejto výzvy. Zahŕňa školenie a vzdelávanie na pracovisku, pričom sa procesy vzdelávania stávajú súčasťou pracovných skúseností - s využitím zariadení, dokumentov, nástrojov a materiálov, ktoré zamestnanci už každodenne používajú. Odborná príprava na pracovisku je obzvlášť dôležitá vzhľadom na zásadu EPSR týkajúcu sa zručností a Európsky rok zručností 2023.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

Hodnotenie zručností a potrieb

- Hodnotenie a profilovanie zručností a kvalifikácií

Rozvoj zručností

- Prístup k odbornému vzdelávaniu a príprave (VET) a ďalšiemu vzdelávaniu
- Odborná príprava v kombinácii s odborným vzdelávaním a prípravou
- Špecifické programy rozvoja odborných zručností pre integráciu na trh práce
- Prístup k stážam, učňovskej príprave a stážam
- Mentorské služby na pracovisku, ktoré poskytujú napríklad manažéri WISE
- Školenie so zameraním na prechod dvojčiat
- Odborná príprava zameraná na človeka (odborná príprava, pri ktorej je človek v centre organizačných činností, tento pojem sa spája najmä s oblasťou zdravotného postihnutia)
- Mikroškolenia (teda veľmi krátke školenia v trvaní niekoľkých hodín denne na získanie špecifických zručností)
- Školenia s podporou rozšírenej reality (používanie digitálnych aplikácií na podporu práce, napr. premietanie pracovných pokynov na pracovný stôl)

Uznávanie zručností a kvalifikácií

- Overovanie a certifikácia zručností (vrátane neformálnych a informálnych zručností)
- Uznávanie podnikov sociálnej ekonomiky ako poskytovateľov TVET, ktorí uznávajú kvalifikácie: Čiastkové kvalifikácie (jednotky výsledkov vzdelávania (vedomosti, know-how, informácie, hodnoty, zručnosti a kompetencie), ktoré jednotlivec získal a ktoré boli posúdené a certifikované príslušným orgánom na základe vopred stanoveného štandardu, ale ktoré nevedú k úplnej kvalifikácii; pasy zručností (prehľad viacerých dokumentov preukazujúcich zručnosti v jednom súbore)

Začínajúce sociálne podniky: podpora rozvoja WISE

Pokiaľ ide o pracovnú integráciu, sociálne podniky pracovnej integrácie niekedy čelia výzve, že financovanie sa zameriava na nové začínajúce podniky a nie na podporu už existujúcich sietí sociálnych podnikov pracovnej integrácie. Zvyšuje sa tým riziko financovania subjektov, ktoré inštrumentalizujú pracovnú integráciu a sociálnu ekonomiku s cieľom získať finančné prostriedky, ale nemajú hlbšie znalosti o špecifikách tohto sektora.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

- Poskytnúť finančné prostriedky na osvedčené postupy
- Zvýšiť bodové hodnotenie subjektov, ktoré pracujú podľa zásad sociálneho hospodárstva a ktoré zahŕňajú znevýhodnených pracovníkov.
- Poskytovať finančné prostriedky pre siete sociálnej ekonomiky a pracovnej integrácie a nezameriavať sa výlučne na začínajúce podniky.

Zahrnutie sietí pracovnej integrácie (sociálnych podnikov) do monitorovacích výborov ESF+

Ide o iný typ intervencie, pretože má najmä organizačný a participatívny charakter. Zahrnutie sietí pracovnej integrácie (sociálnych podnikov) do monitorovacích výborov ESF+ je veľmi dôležité, pretože hlas sociálnej ekonomiky je v týchto monitorovacích výboroch často nedostatočne zastúpený.

Účinná intervencia - opatrenia, ktoré možno financovať

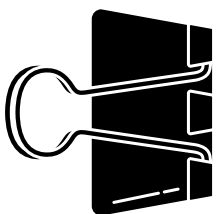
- Riadiace orgány ESF vrátane sietí sociálnych podnikov pre pracovnú integráciu
- Zahrnúť spätnú väzbu siete pracovnej integrácie (sociálnych podnikov) na nadchádzajúce programové obdobia

Osvedčené postupy:

Nadácia ADV Romania, člen RISE - Rumunskej siete sociálnych podnikov pre pracovnú integráciu - , bola prijatá za člena monitorovacieho výboru pre fondy ERDF v severovýchodnom regióne Rumunska. Nadácia ako člen s hlasovacím právom navrhla a získala súhlas, aby vo výzve na predkladanie návrhov venovanej malým a stredným podnikom dostali sociálne podniky pri hodnotení 3 body navyše, pretože majú toto oprávnenie a majú významný sociálny vplyv. Týmto spôsobom sa podporí prístup sociálnych podnikov k financovaniu, keďže majú nízke skóre v hodnotení miery ziskovosti.

7. Kontrolný zoznam

Táto časť poskytuje kontrolný zoznam pre tých, ktorí navrhujú programy a pripravujú výzvy na zabezpečenie efektívneho využívania ESF+ a ERDF v súlade s poznatkami a osvedčenými postupmi. Táto kapitola slúži ako kompas, ktorý usmerňuje úsilie RO a verejných orgánov o zosúladenie ich iniciatív s cieľmi ESF+ a ERDF pri dodržiavaní osvedčených postupov. Začlenením tohto kontrolného zoznamu do procesu plánovania môžu RO zabezpečiť, aby ich programy boli navrhnuté s maximálnou precíznosťou a v súlade so zavedenými poznatkami a zásadami.

Vykonajte posúdenie potrieb

- o Aké sú existujúce výzvy v sociálnej oblasti, zdravotníctve, zamestnanosti, vzdelávaní a bývaní?
- o Aké sociálne služby sú potrebné na riešenie týchto problémov?
- o Ako možno identifikovať potreby jednotlivcov a určiť ich priority?
- o Sú príslušné zainteresované strany, organizácie občianskej spoločnosti, organizácie zastupujúce používateľov, samotní používatelia a odborníci primerane zapojení do identifikácie potrieb?

Plné zapojenie zainteresovaných strán

- Kto sú kľúčové zainteresované strany a ako ich možno zapojiť do rozhodovacieho procesu?
  - Ako možno zabezpečiť, aby navrhovanie a poskytovanie sociálnych služieb bolo v súlade s potrebami a preferenciami užívateľov služieb, zástupcov rôznych skupín a organizácií občianskej spoločnosti?
-

Vypracovanie stratégie

- Aký môže byť najlepší komplexný spôsob poskytovania sociálnych služieb?
  - Aké sú konkrétne ciele, výsledky a ukazovatele výkonnosti, ktoré sa majú dosiahnuť?
  - Ako je načrtnutá stratégia v súlade so širšími cieľmi a politikami?
-

Identifikácia vhodných zdrojov financovania

- Aké potenciálne zdroje financovania, napríklad granty alebo partnerstvá, môžu podporiť iniciatívy v oblasti sociálnych služieb?
  - Ako sa dajú zabezpečiť zdroje ako ESF+ a ERDF na financovanie?
-

Vypracovanie jasného a efektívneho rozpočtu

- Aké finančné zdroje sú potrebné na realizáciu a zlepšenie sociálnych služieb?
  - Ako možno optimalizovať rozpočet s cieľom riešiť problémy alebo inovovať poskytovanie služieb?
-

Monitorovanie a hodnotenie výkonu

- Ako často by sa mala hodnotiť výkonnosť programov sociálnych služieb?
  - Aké metódy sa použijú na sledovanie pokroku a identifikáciu oblastí, ktoré si vyžadujú zlepšenie?
  - Ako sa môžu zapojiť používatelia služieb a organizácie občianskej spoločnosti?
-

Podpora inovácií

- Ako možno podporiť inovatívne myslenie pri navrhovaní a poskytovaní sociálnych služieb?
- Aké stratégie možno použiť na preskúmanie integrovaných prístupov, ktoré sú účinnejšie?

Podpora spolupráce a komunikácie

- Ako možno uľahčiť spoluprácu medzi rôznymi zainteresovanými stranami zapojenými do poskytovania sociálnych služieb?
- Aké mechanizmy môžu posilniť koordináciu medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi a poskytovateľmi služieb?
- Uplatňujú sa primerane stratégie priebežnej komunikácie medzi MA a sociálnymi službami?

Zabezpečenie odbornej prípravy a budovanie kapacít

- Aké možnosti odbornej prípravy a budovania kapacít sú nevyhnutné pre poskytovateľov sociálnych služieb a iné relevantné subjekty?
- Ako možno zabezpečiť, aby RO mali potrebné zručnosti a vedomosti?
- Majú poskytovatelia sociálnych služieb dostatok času na vypracovanie projektu pre výzvu na predkladanie návrhov?

Zabezpečenie transparentnosti a zodpovednosti

- Ako možno zaviesť transparentný proces podávania správ a spätnej väzby?
  - Aké opatrenia by mali byť zavedené na spravodlivé a zodpovedné riešenie obáv a sťažností?
-

8. Praktické kroky

8.1 Praktické kroky pre RO

Nasleduje zoznam rýchlo realizovateľných opatrení, ktoré môžu riadiace orgány okamžite prijať, aby zabezpečili maximálnu účinnosť a udržateľnosť ESF+ a ERDF v súlade so zásadami EPSR a ďalšími príslušnými zákonmi a politikami. Cieľom opatrení je pokryť horizontálne otázky ovplyvňujúce sociálne služby v celej EÚ. Tieto opatrenia slúžia ako praktický plán na dosiahnutie optimálnych výsledkov v oblasti sociálnych služieb, ktorý umožňuje RO riešiť súčasné výzvy a podporovať dlhodobú udržateľnosť týchto služieb, ako aj podporovať sociálne inovácie prispôbené konkrétnym potrebám na miestnej alebo regionálnej úrovni.

ZVÝŠENIE KAPACÍT A ŠKOLENIA

5

Poskytovanie možností **budovania kapacít** a odbornej prípravy pre poskytovateľov sociálnych služieb a iné relevantné subjekty s cieľom zabezpečiť, aby mali zručnosti a vedomosti potrebné na poskytovanie vysokokvalitných sociálnych služieb. To možno dosiahnuť poskytovaním školení, seminárov a iných príležitostí na odborný rozvoj, ktoré pomôžu poskytovateľom sociálnych služieb zlepšiť ich zručnosti a vedomosti.

VYTVÁRANIE PARTNERSTIEV

6

Aby sa zabezpečila medzisektorová spolupráca, je nevyhnutné **budovať partnerstvá** s príslušnými zainteresovanými stranami z rôznych sektorov. To by mohlo zahŕňať zapojenie zástupcov organizácií občianskej spoločnosti (vrátane miestnych komunitných organizácií a organizácií užívateľov), organizácií súkromného sektora, agentúr verejného sektora a ďalších relevantných aktérov s cieľom vytvoriť spoločné chápanie sociálnych problémov a možností spolupráce na zlepšenie sociálnych, zdravotných, vzdelávacích, pracovných a bytových výsledkov pre osoby, ktoré potrebujú podporu, poradenstvo, starostlivosť atď.

SPOLOČNÉ NAVRHOVANIE A SPOLUTVORBA

7

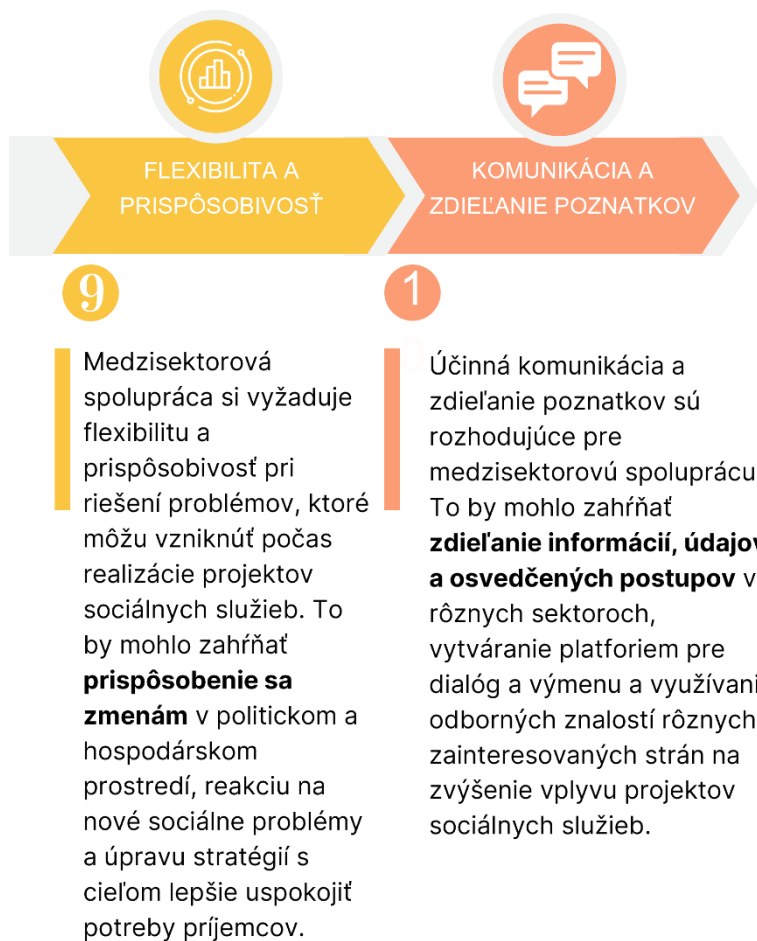
Medziodvetvová spolupráca by mala zahŕňať aj **spoločné navrhovanie a spoluvytváranie** projektov, programov a iniciatív. Tým sa zabezpečí, že sa využijú odborné znalosti všetkých zainteresovaných strán a skúsenosti používateľov na vývoj účinných a udržateľných riešení, ktoré môžu mať významný vplyv na sociálne otázky.

ZDIEĽANÁ VÍZIA A HODNOTY

8

Medziodvetvovú spoluprácu možno dosiahnuť aj vytvorením **spoločnej vízie** a hodnôt, ktoré sú v súlade s cieľmi a zámermi fondov EÚ pre sociálne služby. To pomôže zabezpečiť, aby všetky zainteresované strany pracovali na rovnakých cieľoch, a uľahčí spoluprácu a koordináciu medzi rôznymi sektormi.

8.2 Praktické kroky pre sociálne služby

Nasleduje zoznam rýchlo realizovateľných opatrení, ktoré môžu poskytovatelia sociálnych služieb okamžite prijať, aby zabezpečili, že ESF+ a ERDF prispievajú k zabezpečeniu prístupu k sociálnym službám v súlade so zásadami Európskeho piliera sociálnych práv a ďalšími príslušnými miestnymi, regionálnymi, vnútroštátnymi a európskymi politickými rámcami a medzinárodným právom. Cieľom opatrení je pokryť horizontálne otázky ovplyvňujúce sociálne služby v celej Európskej únii.

01

Vykonanie hodnotenia potrieb

na identifikáciu špecifických potrieb (cieľovej) populácie a zabezpečenie toho, aby boli sociálne služby prispôsobené týmto potrebám.

02

Zavedenie prístupu zameraného na používateľa

k poskytovaniu služieb, ktoré sa zameriavajú na potreby a preferencie jednotlivých používateľov. Zapojenie používateľov do navrhovania a rozvoja služieb prostredníctvom mechanizmu koprodukcie.

03

Používanie postupov založených na dôkazoch

na zabezpečiť, aby služby účinne a efektívne napĺňali potreby používateľov.

04

Rozvíjanie partnerstiev

s ostatnými poskytovateľmi služieb s cieľom zabezpečiť, aby používatelia dostávali komplexné a koordinované služby.

05

Zabezpečenie primeranej odbornej prípravy zamestnancov

dostupné v primeranom počte, chránené v súlade s požiadavkami na bezpečnosť a ochranu zdravia a podporované riadiacimi a digitálnymi nástrojmi na poskytovanie vysokokvalitných služieb, ktoré reagujú na potreby používateľov.

06

Implementácia programu zabezpečenia kvality

monitorovanie a hodnotenie poskytovania služieb a zabezpečenie toho, aby služby spĺňali potreby používateľov.

07

Zabezpečenie dostupnosti služieb

všetkým používateľom vrátane používateľov s telesným alebo mentálnym postihnutím odstránením fyzických a komunikačných bariér.

08

Používanie technológie

na zlepšenie a skvalitnenie poskytovania služieb, ako sú telezdravnícke služby alebo online rezervácie termínov, ale aj na zabezpečenie primeranej odbornej prípravy, aby zamestnanci a používatelia mohli správne používať digitálne zariadenia.

09

Poskytovanie informácií a vzdelávania

používateľom o ich právach a nárokoch na sociálne služby. Uistite sa, že aj poskytovatelia služieb poznajú práva a nároky používateľov.

10

Vypracovanie a zavedenie mechanizmu sťažností a spätnej väzby

aby sa zabezpečilo, že používatelia môžu poskytnúť spätnú väzbu a vyjadriť obavy týkajúce sa poskytovania služieb.

9. Odporúčania politik

Politické odporúčania pre RO

Príprava a implementácia programov

- Inkluzívny proces: Pri príprave OP zabezpečiť inkluzívny konzultačný proces pre prípravu národných operačných programov, do ktorého budú zapojené všetky relevantné zainteresované strany

vrátane malých poskytovateľov sociálnych služieb a ich sietí.

- Flexibilné výzvy na predkladanie návrhov: Podporovať flexibilnejšie výzvy na predkladanie návrhov, ktoré kombinujú rôzne činnosti, aby ich bolo možné doplniť o činnosti prispôbené kontextu

a ekosystému sociálnych služieb, a tak vytvoriť podmienky, ktoré podpora sociálne a aktívne začlenenie (napr. výzvy na predkladanie návrhov, ktoré dopĺňajú priority ERDF a ESF+).

► **Podporovať výzvy na menšie granty a/alebo nižšie minimálne limity.**

► Kritériá hodnotenia: Preskúmať kritériá hodnotenia žiadostí o dotácie, aby mali poskytovatelia mali prístup k financovaniu a mohli získať potrebnú podporu.

► **Podporovať komplementárnosť medzi fondmi EÚ:** Podpora a jednoduchá realizácia žiadostí o výzvy, dotácie, zmluvy alebo dohody o finančnej podpore, ktoré podporujú komplementárnosť medzi rôznymi použitými projektovými fondmi, napríklad medzi fondmi ERDF a ESF na intervencie na zlepšenie prístupu k (sociálnemu) bývaní alebo na transformáciu/rekonštrukciu bývaní alebo na investície do vykurovacích systémov šetrných ku klíme alebo do vozového parku.

► **Konkrétne smery činnosti:** Podpora špecifických smerov činnosti pre znevýhodnené alebo marginalizované osoby a skupiny s cieľom stanoviť ciele a výsledky, ktoré sú prispôsobené rôznym profilom (t. j. neexistuje žiadne ustanovenie o tom, že by deti boli definované ako cieľová skupina, hoci sú cieľovou skupinou pre mnohé sociálne sektory).

Zamestnanci a odborná príprava

► Programy odbornej prípravy a podpory: Zavedenie alebo rozšírenie programov odbornej prípravy a podpory, ktoré

pomôžu poskytovateľom sociálnych služieb, najmä tým menším, pri predkladaní projektov a riadení finančných prostriedkov. To by sa mohlo uskutočniť s podporou sektorových sietí, zastrešujúcich organizácií alebo platforiem.

► **Odborná príprava a budovanie kapacít:**

- Podpora odbornej prípravy a budovania kapacít, ktoré umožnia poskytovateľom sociálnych služieb lepšie hodnotiť výsledky a vplyv projektov, a to aj s cieľom vytvoriť väčšiu kultúru hodnotenia medzi projektovými partnermi.

- Iniciatívy na budovanie kapacít by mali zahŕňať špecializované a prispôsobené interné školenia pre zamestnancov RO o meraní sociálneho vplyvu. Táto odborná príprava by mala RO poskytnúť nástroje, metodiky a osvedčené postupy na definovanie, meranie a monitorovanie sociálneho vplyvu financovaných projektov. Posilnením svojich kapacít v tejto oblasti môžu RO prijímať informované rozhodnutia, stanovovať realistické ciele a hodnotiť účinnosť projektov pri dosahovaní požadovaných sociálnych výsledkov.

- Programy budovania kapacít by sa mali zamerať aj na to, aby RO získali potrebné znalosti a zručnosti na identifikáciu, podporu a rozvíjanie prevratných projektov v oblasti sociálnych inovácií.

► Programy zvyšovania kvalifikácie a rekvalifikácie: Podpora programov zvyšovania/preškolovania kvalifikácie (ako je všeobecné odborné vzdelávanie a príprava (VET) a kontinuálny odborný rozvoj (CPD) pre všetkých odborníkov pracujúcich v tejto oblasti

prostredníctvom podpory a financovania vzdelávacích aktivít.

Ciele a potreby

- ▶ **Smerovanie opatrení v oblasti sociálnych inovácií:** Podpora a/alebo vytvorenie osobitnej línie činnosti pre sociálne inovácie s dostatočným financovaním, ktorá by poskytovala finančné krytie na rozšírenie alebo prenos inovačných projektov, ktoré sa v súčasnosti realizujú.
- ▶ **Ďalšie kvalitatívne ukazovatele:** Zahrnúť ukazovatele, ktoré dopĺňajú súčasné ukazovatele, aby sa viac zviditeľnili sociálne aspekty (napr. sociálne začlenenie, integrácia na trhu práce, inkluzívnosť, dostupnosť atď.), aby sa poskytol komplexný pohľad na výsledky a vplyvy projektu a aby sa nezabudlo na kvalitatívny vplyv sociálnych služieb. Je potrebné zaviesť ukazovatele, ktoré kladú dôraz na vplyv na život podporených osôb, a nie na ich počet. Okrem toho by sa mali doplniť a podporovať ukazovatele na predchádzanie segregácii.
- ▶ **Ciele a výsledky:** Stanoviť ciele a výsledky prispôbené potrebám tých, ktorí sú najviac znevýhodnení a ktorí čelia väčším prekážkam pri sociálnom začleňovaní a začleňovaní na trh práce a pri plnom zapojení do našej spoločnosti, ako sú osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, bezdomovci alebo migranti, s cieľom posilniť úsilie zamerané na zabránenie ich vylúčenia z trhu práce a sociálneho vylúčenia.

Hodnotenie

- ▶ **Ukazovatele:** Začlenenie ukazovateľov, ktoré dopĺňajú súčasné ukazovatele s cieľom zviditeľniť sociálne aspekty (napr.

sociálne začlenenie, integrácia na trhu práce, inkluzívnosť, dostupnosť, segregácia atď.), aby sa poskytol komplexný pohľad na výsledky a vplyvy projektu, ktoré nie je možné zachytiť pomocou kvantitatívnych ukazovateľov. Zabezpečenie toho, aby inšpektori kvalitatívnym ukazovateľom správne rozumeli a ovládali ich, čím sa zabezpečí pružnejšie a spravodlivejšie hodnotenie.

- ▶ **Náklady na hodnotenie výsledkov:** Zabezpečenie, aby náklady na hodnotenie výsledkov a vplyvu projektu boli vždy oprávneným výdavkom v projektoch.

Komunikácia

- ▶ **Spolupráca verejného a súkromného sektora:** Zlepšenie existujúcej výmeny medzi verejnými orgánmi a sociálnymi službami (to možno dosiahnuť napr. organizovaním viacročných ročných výziev, podporou verejných súťaží a partnerstiev verejného a súkromného sektora atď.)
- ▶ **Zjednodušenie systémov riadenia:** Zjednodušenie systémov riadenia s cieľom znížiť byrokráciu a duplicitu.
- ▶ **Zlepšený a pravidelný dialóg:** Podpora intenzívnejšieho dialógu a účasti príslušných sietí a platforiem v tomto sektore počas celého cyklu projektov, najmä vo fáze navrhovania a formulovania programov fondov EÚ.
- ▶ **Lepšia koordinácia:** Podpora väčšej koordinácie medzi európskymi orgánmi pre riadenie fondov pri stanovovaní kritérií hodnotenia a kritérií riadenia výziev na predkladanie žiadostí o finančnú podporu z fondov EÚ, ako aj podpora väčšej koordinácie medzi organizáciami, ktoré tieto výzvy využívajú.

- ▶ **Nástroje na riadenie:** Modernizácia európskych nástrojov na riadenie fondov, najmä tých, ktoré používajú RO, prostredníctvom vývoja nástrojov a aplikácií na riadenie, ktoré podporujú automatizáciu a znižujú dôraz na riadenie. Riadiace orgány by mali spolupracovať na vývoji integrovaného digitálneho informačného systému, ktorý by poskytoval centralizovanú platformu na správu a výmenu údajov týkajúcich sa projektov financovaných EÚ. Tento systém umožňuje riadiacim orgánom prístup k údajom o projektoch, správam o pokroku, finančným informáciám a ďalším relevantným dokumentom a ich výmenu. RO by mali investovať do vývoja digitálnych nástrojov riadenia, ktoré zjednodušujú administratívne procesy a uľahčujú monitorovanie a hodnotenie projektov. Okrem toho, aby sa podporila spolupráca medzi krajinami a výmena poznatkov, mali by metropolitné orgány vytvoriť platformy spolupráce, ktoré uľahčia spoluprácu a výmenu osvedčených postupov.
- ▶ **Koordinácia medzi riadiacimi orgánmi:** Podpora väčšej koordinácie medzi riadiacimi orgánmi európskych fondov pri

stanovovaní kritérií hodnotenia a kritérií riadenia výziev na predkladanie žiadostí o finančnú podporu, ako aj podpora väčšej koordinácie medzi organizáciami, ktoré využívajú výzvy, s cieľom stanoviť spoločné kritériá riadenia a vytvoriť synergie medzi riadiacimi orgánmi počas intervencie.

- ▶ **Zlepšenie spôsobu využívania existujúcich nástrojov spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom:**
  - Organizovanie viacročných výziev na predkladanie žiadostí o dotácie, a tým zníženie ročnej administratívnej záťaže.
  - Zvýšenie počtu verejných súťaží a partnerstiev ako alternatívnych vzorcov riadenia, aby sa riadenie stalo stabilnejším; pri výberových konaniach by nemala mať dominantnú váhu najlacnejšia cena, pretože pri výbere návrhu projektu je potrebné zohľadniť kritériá kvality a sociálne doložky.
  - Podpora spoločného predkladania projektov v rámci spolupráce a partnerstva medzi rôznymi stranami, najmä v projektoch sociálnej inovácie. Prínos tohto prístupu ilustrujú projekty, ktoré boli podporené prostredníctvom plánov obnovy a odolnosti.
  - Implementácia hlbokého zapojenia používateľov/odborníkov na základe skúseností.

Odporúčania politik pre sociálne služby

- ▶ Pred vypracovaním návrhov projektov **vykonajte posúdenie potrieb** s cieľom identifikovať špecifické potreby (cieľovej) populácie a zabezpečiť, aby boli sociálne služby prispôsobené týmto potrebám.
- ▶ Posúdenie potrieb, ktoré vykonali sociálne služby, ktoré majú záujem vypracovať návrhy projektov - a v prípade potreby v

spolupráci s ďalšími kľúčovými zainteresovanými stranami, najmä miestnou a regionálnou samosprávou, verejnými službami zamestnanosti, orgánmi sociálneho poistenia, inými neziskovými organizáciami/organizáciami sociálneho hospodárstva atď. - by malo tvoriť **základ pre rozvoj, zavádzanie a rozširovanie návrhov**

---

služieb, ktoré sú zamerané na človeka, orientované na užívateľa, založené na právach, rešpektujú dôstojnosť užívateľov služieb a - ak je to relevantné - podporujú ich posilnenie postavenia a samostatnosť.

- ▶ Pri vypracúvaní návrhov projektov využívajte riešenia založené na dôkazoch a osvedčené riešenia, aby ste mali sociálne služby, ktoré účinne a efektívne riešia potreby jednotlivých používateľov a identifikované potreby konkrétnej skupiny marginalizovaných alebo znevýhodnených používateľov.
- ▶ Navrhujte a podporujte integrované a komplexné sociálne služby, ktoré zahŕňajú partnerstvá s inými poskytovateľmi služieb a príslušnými miestnymi a regionálnymi samosprávami, verejnými službami zamestnanosti alebo orgánmi sociálneho poistenia.
- ▶ Implementujte mechanizmy a používajte kvantitatívne a kvalitatívne ukazovatele na monitorovanie a hodnotenie účinkov poskytovania služieb a na zaručenie toho, že sociálne služby pilotované alebo rozšírené s finančnou podporou ESF+ alebo ERDF môžu čo najlepšie reagovať na potreby užívateľov a zlepšiť ich blahobyť (aj s odkazom na zásadu koprodukcie).

- ▶ Navrhnite sociálne služby tak, aby boli prístupné všetkým používateľom vrátane osôb s telesným alebo mentálnym postihnutím, a to poskytnutím podporných opatrení alebo personálu a odstránením fyzických a komunikačných bariér.
- ▶ Navrhnite sociálne služby, ktoré využívajú IKT tak, aby sa zlepšila kvalita služieb, uľahčila práca pracovníkov, ktorí ich poskytujú, a aby sa zaručili práva a autonómia užívateľov služieb, pričom sa bude vychádzať z ich individuálnych schopností.
- ▶ Navrhnite sociálne služby pilotované alebo rozšírené s finančnou podporou ESF+ alebo ERDF, ktoré sledujú cieľ mať primerane vyškolený personál, dostupný v primeranom počte, chránený v súlade s požiadavkami na bezpečnosť a ochranu zdravia a podporovaný riadiacimi a digitálnymi nástrojmi na poskytovanie vysokokvalitných služieb, ktoré reagujú na potreby používateľov.
- ▶ Navrhnite sociálne služby, ktoré rešpektujú práva koncových užívateľov, uľahčujú sociálne začlenenie a zabraňujú diskriminácii, segregácii a sociálnemu vylúčeniu.

---

10. Záver

Technické pokyny k účinným intervenciám v sociálnych službách predstavujú vyvrcholenie dôkladného výskumu, spolupráce a strategických poznatkov zameraných na optimalizáciu využívania zdrojov ESF+ a ERDF v oblasti sociálnych služieb. Na záver tohto dokumentu je zrejmé, že orientácia v zložitých problémoch poskytovania sociálnych služieb si vyžaduje mnohostranný prístup, ktorý zahŕňa praktické úvahy aj strategické prognózy.

V tomto metodickom pokyne sme sa zaoberali nespočetnými výzvami a potrebami, s ktorými sa stretávajú riadiace orgány a sociálni partneri pri efektívnom využívaní finančných prostriedkov EÚ na posilnenie sociálneho začlenenia, súdržnosti a blahobytu v celej EÚ. Od praktických výziev v oblasti riadenia fondov až po nevyhnutnosť podpory sociálnych inovácií - každá časť ponúka cenné poznatky a realizovateľné stratégie na podporu pozitívnych zmien v sektore sociálnych služieb.

Tým, že toto usmernenie uznáva rôznorodosť poskytovania sociálnych služieb a zahŕňa medzisektorové perspektívy, zdôrazňuje význam prispôsobených prístupov a cielených intervencií. Posúdenie potrieb a výziev v jednotlivých pododvetviach, od starostlivosti o deti a podpory zdravotne postihnutých až po starostlivosť o staršie osoby a služby pre ľudí bez domova, poukazuje na nevyhnutnosť adaptívnych stratégií a spoločného úsilia pri riešení jedinečných potrieb rôznych skupín obyvateľstva.

Pri pohľade do budúcnosti je nevyhnutné naďalej podporovať dialóg, zdieľať osvedčené postupy a podporovať inovatívne prístupy v sektore sociálnych služieb. Spoločným prijatím zásad spolupráce, inkluzívnosti a inovácií môžeme pracovať na budovaní odolnejších, súdržnejších a inkluzívnejších spoločností v celej EÚ. Spoločne sa naďalej usilujme o dokonalosť v poskytovaní sociálnych služieb, aby sme zabezpečili, že každý jednotlivec bude mať príležitosť prosperovať a prispievať k rozvoju našich komún.

Co-funded by
the European Union

